

Broj 1/2007.

SLUŽBENI VJESNIK

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I TREBINJSKO-MRKANSKA

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupija
Mostarsko-duvanjska i
Trebinjsko-mrkanska

Izdavač
Biskupski ordinarijat Mostar

Glavni urednik
Don Ante Luburić,
kancelar

Odgovorni urednik
Msgr. Srećko Majić,
generalni vikar

Lektor
Don Ilija Drmić

Grafička obrada
Crkva na kamenu

Tisak
Suton, Široki Brijeg

SADRŽAJ

Biskupova uskrsna poruka	5
Dekret o izdavanju Službenoga vjesnika	7
Dopis biskupima Vrhbosanske metropolije	8
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	11
Papina poruka za korizmu 2007.	12
Papina poruka za Svjetski dan mlađih - Cvjetnica 2007.	13
Papina poruka za 41. Svjetski dan društvenih komunikacija	16
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	19
Priopćenje sa zasjedanja biskupa HBK i BKBiH	20
Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom u Bosni i Hercegovini	21
Obitelj odgovorna pred Bogom	22
Priopćenje za javnost s 39. redovnoga zasjedanja BKBiH	23
Odobrenje popravljenih formulara	25
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	27
Biskupova uskrsna čestitka Svetom Ocu Papi	28
Podsjećanje na značajnije datume u hercegovačkim biskupijama	30
Sveti Josip, zaštitnik Mostarsko-duvanjske biskupije	31
Upisivanje u župne matične knjige	32
MOLITVOM, POKOROM I PROPOVIJEĐU PROTIV BOGOHULNE PSOVKE	33
Odredba o Tjednu protiv psovke	33
Peta korizmena nedjelja: zadovoljština protiv psovke	34
Prigodna molitva vjernika protiv psovke	35
Dekanima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	36
Imenovanja	37
Raspored krizama u 2007. godini	37
KANONSKI POHOD MOSTARSKIM ŽUPAMA	39
Župa sv. Mateja, apostola i evanđelista	39
Župa sv. Petra i Pavla, apostolskih prvaka	39
Župa sv. Luke u Ilićima	40
Župa sv. Marka u Cimu	40
Župa katedrala Marije Majke Crkve	40
Župa sv. Ivana, apostola i evanđelista, Centar - Zalik	41
IZVJEŠĆA BISKUPIJSKIH USTANOVA	42
Ravnatelj Svećeničkoga doma	42
Direktor Biskupijskoga caritasa	43

Ravnatelj Crkve na kamenu	45
Kapeljan mostarskih bolnica	46
Ravnatelj Katehetskog ureda	47
Predstojnik Teološkog instituta Mostar	49
OBAVIJESTI	51
Ekumenska molitva: 18.-25. siječnja; Susret biskupa i episkopa: 26. veljače	51
Dan Bogu posvećenih osoba	52
Svećenička Pepelnica u Mostaru	52
Proslava sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije	52
Studijski dan o obitelji	53
DIJECEZANSKI SVEĆENICI	54
Mostarsko-duvanjska biskupija	54
Trebinjsko-mrkanska biskupija	55
Dijecezanski svećenici jubilarci, 2007.	56
SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE	56
Sudionici duhovnih vježbi u 2006. godini	56
Obavijest o duhovnim vježbama 2007. godine	57
SEMINAR ZA OVLAST ISPOVIJEDANJA 2006. GODINE	57
KAUZA "SUPER MARTYRIO" (O MUČENIŠTVU)	58
BENEDIKT XVI., Poruka kardinalu Joseu Saraivi Martinsu, prefektu Kongregacije za kauze svetih	58
Biskupovo pismo provincijalu hercegovačkih franjevaca ocu fra Slavku Soldi, ofm	60
Drugo Biskupovo pismo provincijalu fra Slavku Soldi	62
Informacija o neistinama fra Joze Zovke o odnosu Opus Dei prema Međugorju	63
Umro nadbiskup Frane Frančić	65
Umro msgr. Vladimir Merćep	65
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	66
SVEĆENIČKI BISKUPIJSKI KANDIDATI 2006./2007. GODINE	69
Bogoslovi	69
Sjemeništari	69
Dijecezanski biskupi i svećenici Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije preminuli poslije 1881. godine	70

BISKUPOVA USKRSNA PORUKA

Mostar, 1. ožujka 2007.
Prot.: 343/2007.

**Svoj braći svećenicima, redovnicima i redovnicama
i svim vjernicima biskupija u Hercegovini
sretna svetkovina Uskrsnuća Gospodnjega!**

Tko je ikada u povijesti i stvarnosti doživio ono što je iskustveno smrtno i životno prošao Gospodin naš Isus Krist u Velikom tjednu i na blagdan Uskrsa?

Veličanstveni poraz. Okupio je oko sebe skupinu učenika, ribara i ratara, da im povjeri naviještanje Kraljevstva Božjega i svjedočenje za Učitelja Evanđelja. A oni se, kad neprijatelji uhvatiše Gospodina u Maslinskem vrtu u molitvi, šutke i listom odmetnuše i tragom nestadoše.

PETAR, kojemu je Isus predao ključeve Kraljevstva nebeskoga, stade se u Kajfinu dvorištu kleti i preklinjati da ne pozna toga "čovjeka" a kamoli da bi se sjetio Ceareje Filipove i svojih riječi: "Ti si Krist-Pomazanik, Sin Boga živoga" (Mt 16, 16); ili onih u Kafarnaumu: "Ti imaš riječi života vječnoga!" (Jv 6, 68). Tragični JUDA, kojemu je bila povjerena apostolska novčarka, razočarano napusti Isusov zbor, izdavši svoga Učitelja. IVAN, koji je počivao na grudima Isusovim na Posljednjoj večeri, ne traži da se u Sinedriju suprotstavi lažnim svjedocima kako bi zavrijedio odgovarajuće mjesto, koje je želio zajedno s bratom Jakovom. Ali se ipak providnosno našao na Kalvariji uz Gospu, kao svjedok događaja. TOMA se, vrteći sumnjičavo glavom, vratio svojoj kući, umoran od trogodišnjega neuspjela tumaranja Palestinom. I tako redom: Učenici ga "ostaviše i pobjegoše", bilježi MATEJ apostol, evanđelist, svjedok i sam bjegunac (26, 56). Nije, dakle, Gospodin uspio uvjeriti ni svoje učenike da mu ostanu vjerni u trenutcima kušnje, kamoli da uvjeri sav svijet kojemu je tri godine uzduž i poprijeko

Galilejom, Samarijom i Judejom propovijedao i nebrojena ozdravljenja duše i tijela učinio.

U Kafarnaumu: kad su Gospodina htjeli ovozemno zakraljiti da im stalno doprema kruha svagdanjega, on im neprimjetno izmače. A sada u dvorištu Pilatovu: kad on tvrdi da je doista Kralj, onaj pravi i trajni božanski Kralj, svi ga počeše ne samo izrugivati i ponižavati, nego stadoše uglas skandirati: Raspni ga! Raspni!

Ona svečana Cvjetnica, u kojoj su mu svi klicali što su nosili masline i palme: Hosana! Hosana!, sada se pretvorila u tužnu Kalvariju na kojoj se ponavlja: Siđi s križa među nas ljude! Budi kao jedan od nas! Vladaj se po našem metru i mjerilu, pa ćemo ti vjerovati i dati pobjedničku palmu. Uzet ćemo te za svoga predvodnika. A ako nas ti kaniš privući k sebi, odgovaramo čavlima, čekićem i kopljem. Isus izgubio u njihovim očima. Oni trenutačno trijumfirali.

Poraz kršćana. Nisu li i brojni kršćani, koji se diče da pripadaju Crkvi, na putu poraza i dan-danas? Zar im toliki ne će dobaciti: "Eto, vi kršćani bili ste heroji i mučenici za Nerona, Decija i Dioklecijana, kroza stoljeća ste pokršćanili Europu, a sada se iznevjeravate krvi mučenika. Božje ime grdite. Svetu nedjelju ne poštujete! Zakone protiv Božjih zapovijedi izglasavate! Zakone o pobačaju tolerirate. Za "istospolne brakove" glasujete i za posvojenje djece u takvim "brakovima". Zakonski se opredjeljujete za eutanazisko ubijanje nevinih, starih i malih, umjesto da im

milosrđe iskazujete. Abnormalno smatrate normalnim! Gomora bi se i Sodoma stidjele! Prije ste barem načela naučavali, makar ih uvjek i ne čuvali. A sada ste udarili i na same principe, na stupove života. Koliko je svega toga u našim kućama, a ne samo pred vratima, u Europi?

Životni obrat - Uskrs. Ali se na Kalvariji u nepuna tri dana dogodio neslućen i neviđen obrat. Onaj se Isusov zemaljski poraz, prividna pobjeda velikosvećeničke zavisti, nepravedna Pilatova osuda, prava smrt na križu, sprovod i pokop, onoga uskrsnog jutra pretvoriše u svoju potpunu suprotnost: pronije se glas da je živ! Uskrsnuo! Vidjeli ga neke od naših. Ukažeao se Petru. I ostalim apostolima. Vidjelo ga "više od pet stotina zajedno", odjednom (1 Kor 15, 6) Ukaže se posve mlađ, svježiji i jači nego što je bio. Ne će on ponovno u osvajanje Palestine, nego čitava svijeta. Ostavlja Petra, Ivana, Tomu, Mateja da, poučeni Duhom Braniteljem, nastave njegovo veledjelo. Nema više vragu traga!

I Crkva njegova doživljava slične trenutke kalvrijskoga poraza: "grupa roditelja za djecu" nema toliko ni prostora ni zakona da brani svoja prava pred braniteljima prava na "znanstvena", protunaravna djela i načela; naravni zakoni, na kojima počiva osoba, obitelj i šira zajednica, na udaru su liberalne struje koja osvaja i videomedije i audiomedije. Po njima, djeca imaju

prirodno pravo raditi protiv prirodnoga prava! To im dopuštaju pravobranitelji! Ljudska se požuda ustoličila, a razumni nadzor nad samim sobom proglašuje nerazumnim, zaostalim, protunaravnim. Za gradnju babilonske kule ima novaca i suradnika, a za Noinu lađu nema ni jednoga ni drugoga. A samo je njoj, toj Božjoj crkvenoj lađi, namijenjeno da je ni vrata paklena neće nadvladati.

Nitko ne zna što je uskrsnuće tko nije prošao pregorku muku i smrt i od Boga pozvan na život. Isus nam je svojim Uskrsom zajamčio da ćemo i mi jednom doživjeti svoj tjelesni uskrs - Vjerujem u uskrsnuće tijela! - poput njegova ako budemo išli njegovim putem: predanom voljom i molitvom Bogu u Getsemaniju, strpljivim podnošenjem ovosvjetske osude na Gabati, prihvaćanjem spasonosna križa i smrti na Golgoti; jer padanjem pšenična zrna u zemlju izbjiga život na stotine novih zrna i svjedoka. Pravi su kršćani takvi: što ih žešće kose, to bujnije rastu! Kad se počnu suočavati ovomu svijetu, ostaju bez evanđeoskoga pulsa!

Gospodin je Bog tvorac života i gospodar zakona života. I pobednik nad svakovrsnom smrću i bezakonjem. Mi njegovu pomoć molimo i za sebe i za obitelji i za cijelo društvo.

Svim sudionicima vjere u smisao života koji nam je donijelo Isusovo uskrsnuće bio sretan i milostan Uskrs.

Ratko, biskup

DEKRET O IZDAVANJU SLUŽBENOGLA VJESNIKA

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Mostar, 1. ožujka 2007.
Prot.: 342/2007.

ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Svaka biskupija redovito ima službeno glasilo u kojem objavljuje svoje okružnice, odluke i obavijesti. Hoće li to komunikacijsko sredstvo biti njezino vlastito ili će se udružiti s drugom kojom biskupijom ili na razini Metropolije ili cijele Biskupske konferencije, stvar je uzajamna dogovora među pojedinim biskupima.

Na našem području u Hercegovini u prošlosti su biskupi, apostolski vikari i dijecezanski ordinariji, na razne načine proglašavali svoje službene dokumente: pastirnice, okružnice, dekrete i slično; nekada u *Franjevačkom perivoju*, nekada u *Kršćanskoj obitelji* ili samo izravnim slanjem na župe.

Od 1958. godine, kako je blagopokojni biskup Petar Čule izšao iz zatvora, izlazi *Službeni vjesnik Mostarsko-duvanjske i Trebinjske biskupije* koji je 1959. godine naslovljen: *Obavijesti Biskupskoga Ordinarijata u Mostaru*; 1960. godine: *Obavijesti i Naredbe Biskupskoga Ordinarijata*; 1967. godine: *Dijecezanski Vjesnik (Okružnice i Službene vijesti) Biskupskoga Ordinarijata*; 1971. godine: *Službeni vjesnik Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*; 1989. do 2006. izlazi zajedničko službeno glasilo Metropolije vrhbosanske pod nazivom *Vrhbosna*, koja je u svome *impressumu* nosila broj nastavka Vrhbosne, glasila Vrhbosanske nadbiskupije, od 1887. godine.

Vrhbosna je poletno pošla i rasla do 1992. godine kada je buknuo rat na ovim prostorima, koji je zaprijetio i samim biskupijama, a ne samo biskupijskom glasili. Ipak gledalo se spasiti što se spasit dalo. Mostarski je ordinarijat nastojao sudjelovati u *Vrhbosni* koliko je

mogao, a više je puta objavljivao svoje službene dokumente i preko *Crkve na kamenu*, koja od 1980. godine izlazi redovito svakoga mjeseca pa i za vrijeme rata.

Imajući u vidu da je službeno glasilo autentično ogledalo jedne biskupije, ne oviseći o drugom, kao dijecezanski ordinarij, promotrivši biskupijsku situaciju na sastanku 18. siječnja 2007. sa svojim suradnicima, odlučio sam da Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija nastavi publicirati svoje službene okružnice, odredbe i obavijesti u izdanju Biskupskoga ordinarijata u Mostaru u izdavačkoj kući *Crkve na kamenu*.

O tome su bili obaviješteni Biskupski ordinarijati u Sarajevu i Banjoj Luci.

Stoga ovim određujem da od početka 2007. godine izlazi dijecezansko glasilo pod naslovom: *SLUŽBENI VJESNIK. Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija*. Odgovorni je urednik moderator biskupske kurije, tj. generalni vikar, a glavni je urednik kancelar. Slog i lektura: *Crkva na kamenu*. List izlazi tri puta godišnje, a kad ustreba, i češće.

Po zagovoru sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske i sv. Mihovila Arkandela, zaštitnika Trebinjsko-mrkanske biskupije, neka Božansko Trojstvo - Otac, Sin i Duh Sveti - milosno prati urednike, suradnike i sve čitatelje *Službenoga vjesnika*.

Ratko Perić,
biskup - apostolski upravitelj

DOPIS BISKUPIMA VRHBOSANSKE METROPOLIJE

Mostar, 19. siječnja 2007.
Prot.: 65/2007.

Kard. **Vinku Puljiću**, nadbiskupu - Sarajevo
Msgr. **Franji Komarici**, biskupu - Banja Luka
Msgr. **Peri Sudaru**, pomoćnom biskupu - Sarajevo

Javljam se braći u vezi s izdavanjem *Vrhbosne* kao zajedničkoga službenog glasila.

Prigodom 100. obljetnice sarajevske katedrale, 26. X. 1989., tadašnji dijecezanski ordinariji msgr. Marko Jozinović, msgr. Pavao Žanić i msgr. Franjo Komarica odlučili su pokrenuti zajedničko glasilo za biskupije metropolije: Sarajevo, Mostar-Duvno i Trebinje-Mrkan i Banju Luku. Svojim su suradnicima povjerili razradu te želje. Već 25. XI. 1989., prigodom pohoda Bogosloviji, izdali su Proglas: "mi, niže potpisani biskupi, ustanovljujemo i proglašavamo pokretanje zajedničkog službenog glasila biskupija metropolije vrhbosanske pod imenom 'Vrhbosna'."

Misao i želja biskupa: jačanje međusobne povezanosti i suradnje; poboljšanje pastoralnoga djelovanja na cijelom području metropolije.

Namjena glasila: pastoralnom svećenstvu dijecezanskom i redovničkom, te ostalim pastoralnim dje latnicima u biskupijama; njegovanje i produbljivanje svećeničkoga zajedništva.

Cilj: informiranje o najnovijim smjernicama i odredbama na planu opće i domovinske Crkve, posebno biskupa ove metropolije, formiranje pastoralnoga duha kojih se tiče.

Rubrike: Smjernice učiteljstva, Naša razmišljanja, Vijesti iz metropolije, Pročitali smo... i Naši pokojnici (Proglas, *Vrhbosna*, 1/1989., str. 1). Glasilo je počelo izlaziti u 600 primjeraka.

U godini 1990. već u 2. broju stavljen je rimski broj (CIV) kao nastavak *Vrhbosne*, koja je od 1887. do

1945. bila službeno glasilo Vrhbosanske nadbiskupije, a ponovno je pokrenuta 1971. U spomenutom Proglasu ne spominju se Službeni vjesnici koji su izlazili u Mostaru i u Banjoj Luci.

U istoj 1990. godini u novoj su se *Vrhbosni* izmjenili i odgovorni urednik, i glavni urednik (koji je ispušten), i tehnički urednik, i uredničko vijeće, i tisak.

I u 1991. godini mijenjali su se i tehnički urednik, i uredničko vijeće, i slogan, i tisak.

U travnju 1992. počele su ratne operacije, agresija na Bosnu i Hercegovinu. Svatko se snalazio kako je mogao. *Vrhbosna* je, uz razne promjene, izšla u sva četiri broja.

U godinama 1993., 1994. i 1995. godine izišao je po jedan svezak, a ubilježena sva četiri broja.

Od 1996. godine *Vrhbosna* izlazi redovito do danas. U 17 godina u impresumu su se izmjenila 22 imena odgovornih, glavnih, tehničkih i prijelomnih urednika; nadbiskupa, biskupa, svećenika, laika; a neka su se imena vraćala i po tri puta.

Mostarski je ordinarijat slao uglavnom službene materijale u *Vrhbosnu*, a *Crkva na kamenu* sve se više potvrđivala kao pastoralno glasilo hercegovačkih biskupija, pa i sa službenim vijestima.

Od 1996. godine djeluje KTA, tiskovna agencija Biskupske konferencije BiH.

Od 1997. godine Teologija izdaje *Vrhbosnensia*, časopis za teološka i međureligijska pitanja.

Od 2002. godine izlazi i *Katolički tjednik*, koji su utemeljile dijeceze Sarajevo i Banja Luka.

Franjevci, i bosanski i hercegovački, imaju zasebna i službena glasila, i novine, i časopise.

Koliko su do sada postignuti postavljeni ciljevi *Vrhbosne*, službenoga glasila metropolije, i s obzirom na dijecezansku uzajamnost i na zajedništva s redovnicima, valjalo bi proučavati.

Osobno sam imao napisa i u *Crkvi na kamenu*, i u *Vrhbosni*, i u *KTA-i*, i *Vrhbosnensijama* i u *Katoličkom tjedniku*. I poticao sam druge na pisanje i objavljanje.

Na sastanku nekoliko svećenika, Ordinarijevih suradnika, u Biskupskom ordinarijatu, 18. siječnja 2007. formulirala se misao i prijedlog da se u današnjim uvjetima, s početkom 2007. godine, može samostalno izdavati *Službeni vjesnik Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*, koji je kao samostalno glasilo, nakon 30 godina, prestao izlaziti 1989. godine.

Smatramo da su danas brojni pozitivni razlozi za vlastito izdavanje dijecezanskog *Vjesnika*. Iznosimo ih nekoliko.

1 - Tehnička sredstva tipkanja, tiskanja i uvezivanja danas su tako moćna i jednostavna da je doista lako izdavati vlastiti *Vjesnik* i u Mostaru i u Sarajevu i u Banjoj Luci. Raspaćavanje je isto kao i prije. Svatko ima svoj određen broj adresa u biskupiji. Troškovi su u tome pogledu gotovo isti.

2 - Izdavačka kuća *Crkva na kamenu* u Mostaru, kojoj bi bila povjerena tehnička strana *Vjesnika*, godišnje izdaje 11 puta istoimeni mjesecnik po 44 stranice, i k tomu četiri-pet knjiga manjega ili većega formata od 250 do 400 stranica, pa joj sigurno ne će predstavljati poteškoću da izdaje i *Službeni vjesnik* 2-3 puta godišnje po 30-40 stranica.

3 - Koliko puta godišnje treba izlaziti *Vjesnik*, 3 ili 4 broja ili dvobroj: lakše je odlučiti *in loco*: ne mora nitko čekati drugoga izvan svoga uredništva.

4 - Sve župe registrirane su pod jednim brojem Mostarsko-duvanjske, odnosno Trebinjsko-mrkanske biskupije. Tako se može sve voditi iz jednoga centra i objediniti da urednik ima sve na svome stolu u svakom pogledu.

5 - Problemi. Hercegovina ima svoje probleme, ne samo notorni "hercegovački slučaj", nego i brojne dru-

ge specifične muke i tjeskobe: zašto ih ne bismo rješavali i na službenoj razini u svome dvorištu, na svoj način, sa svojim ljudima prema svojim mogućnostima preko vlastitoga *Vjesnika*, ne opterećujući drugoga, kojega se to ne tiče? A i drugi imaju svoje vlastite probleme.

6 - Urednička vizija. Kad se zna da ovo ide u pravome redu hercegovačkim župnicima i drugim svećenicima u hercegovačkim biskupijama, bit će lakše odlučiti i unijeti eventualne komentare, propovijedi i razlučiti što je za šire čitateljstvo u *Crkvi na kamenu* a što za svećenstvo i redovništvo u *Vjesniku*.

7 - Suradničku mrežu, osobito onih tijela koja su pri Ordinarijatu: Crkva na kamenu, Katolički informativni ured, Biskupijski caritas, Teološki institut, Katehetski ured, Ekonomat, Svećenički dom, Kulturni centar, Kapelan mostarskih bolnica, lakše je u vlastitom *Vjesniku* uspostaviti, organizirati i koordinirati prema vlastitom vremenu, uvidu i raspoloženju, nego ovisiti o faktorima izvan ovoga prostora. Svako tijelo može imati svoju rubriku i svoga voditelja te rubrike i odlučit će što je službenoga karaktera kako bi se svi svećenici s time mogli upoznati.

8 - Papinski dokumenti obuhvaćaju po broju 4-5 stranica. Zašto im se ne bi dala ne samo odgovarajuća važnost, nego i umnoženje pa i u više dijecezanskih *Vjesnika*?

9 - Zajednički dokumenti BK BiH imaju mjesto odmah nakon papinskih - svetostoličkih, i sve skupa 7-8 stranica.

10 - Tko je god zainteresiran za *Vjesnike* drugih biskupija, u BiH ili u RH, lako mu je to naručiti. Mjenski ordinarij može svoje svećenike obvezati na vlastiti *Vjesnik*, a svatko je sloboden da se okoristi i drugim tiskanim materijalima.

Prije formalnoga Proglasa želio bih čuti, po mogućnosti napismeno, mišljenja svojih kolega biskupa na ove razloge za vlastito izdavanje *Vjesnika*.

Vidimo se, ako Bog da, sljedećega 22. siječnja u Zagrebu na zajedničkom zasjedanju Biskupskih konferencijskih.

Srdačno vas pozdravljam

Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PAPINA PORUKA ZA KORIZMU 2007.

Iz Vatikana, 21. studenoga 2006.

“Gledat će onoga koga su proboli” (*Iv 19, 37*)

Draga braćo i sestre!

“Gledat će onoga koga su proboli” (*Iv 19, 37*). To je biblijska tema koja ove godine vodi naše korizmeno razmišljanje. Korizma je prikladno vrijeme da naučimo s Marijom i Ivanom, ljubljenim učenikom, biti uz Njega, koji je na križu prinio žrtvu vlastitoga života za sav ljudski rod (usp. *Iv 19, 25*). Upravimo zato s još većim žarom, u ovom vremenu pokore i molitve, svoj pogled u Krista raspetoga koji je, umirući na križu, u punini objavio Božju ljubav. Na temi ljubavi zadržao sam se u enciklici *Deus caritas est*, istaknuvši njezina dva osnovna oblika: *agape* i *eros*.

Božja ljubav: agape i eros. Izraz *agape*, koji se mnogo puta javlja u Novome Zavjetu, označava požrtvovnu ljubav onoga koji isključivo traži dobro drugoga. Riječ *eros*, međutim, označava ljubav onoga koji želi posjedovati ono što mu nedostaje i teži sjedinjenju s ljubljenom osobom. Ljubav kojom nas Bog obasipa bez sumnje je *agape*. Naime, može li čovjek dati Bogu neko dobro koje On već ne posjeduje? Sve ono što ljudsko stvorenje jest i ima Božji je dar: stvorenje, dakle, treba Boga u svemu. Ali Božja je ljubav također *eros*. U Starome Zavjetu Stvoritelj svijeta pokazuje prema narodu kojega si je izabrao jednu naklonost čiji razlog čovjeku nije moguće dokučiti. Porok Hošea izražava tu snažnu božansku ljubav smjelim slikama poput one o ljubavi čovjeka prema ženi preljubnici (usp. 3, 1-3). Ezekiel se, pak, kada govori o odnosu Boga s izraelskim narodom, ne boji služiti snažnim i dirljivim rječnikom (usp. 16, 1-22). Ti biblijski tekstovi pokazuju da je *eros* prisutan u samome Božjem srcu: Svevišnji očekuje “da” svojih stvorenja kao što zaručnik očekuje od svoje izabranice njezin “da”. Na žalost, od samih

svojih početaka ljudski se rod, zaveden lažima Zloga, zatvarao za Božju ljubav, u iluziji jedne nemoguće samodostatnosti (usp. *Post* 3, 1-7). Povukavši se u samoga sebe, Adam se udaljio od onoga izvora života koji je sâm Bog te postao prvi od onih koji “od straha pred smrću - kroza sav život bijahu podložni ropstvu” (*Heb* 2, 15). Bog se, međutim, nije predao. Štoviše, taj je čovjekov “ne” bio presudni poticaj koji ga je naveo da očituje svoju ljubav u svoj njezinoj otkupiteljskoj snazi.

Križ objavljuje puninu Božje ljubavi. U otajstvu križa objavljuje se u punini silna snaga milosrđa nebeskog Oca. Da bi ponovno zadobio ljubav svoga stvorenja, On je prihvatio platiti najvišu cijenu: krv svoga Sina Jedinorođenca. Smrt, koja je za Adama bila znak krajnje samoće i nemoći, tako se preobrazila u najveći čin ljubavi i slobode novoga Adama. S pravom se, dakle, može, zajedno s Maksimom Ispovjednikom, reći da je Krist “umro, ako se može tako reći, na božanski način, jer je umro slobodno” (*Ambigua*, 91, 1956.). Na križu se očituje Božji *eros* prema nama. *Eros* je, naime, kao što kaže Pseudo Dionizije, ona snaga “koja ne daje onome koji ljubi da ostane zaokupljen samim sobom, već ga tjera da se sjedini s onim koga ljubi” (*De divinis nominibus*, IV, 13: PG 3,712). Imali li “ludega erosu” (N. Cabasilas, *Vita in Cristo*, 648) od onoga koji je nagnao Sina Božjega da se sjedini s nama dotle da je trpio posljedice naših krivnji kao da su njegove vlastite?

“Onoga koga su proboli”. Draga braćo i sestre, upravimo svoj pogled u Krista prikovana na križu! On je najpotresnija objava Božje ljubavi, ljubavi u kojoj *eros* i *agape*, daleko od toga da se suprotstavljaju, jedno drugo osvjetljuju. Na križu sâm Bog moli svoje stvo-

renje za ljubav: on žeda za ljubavlju svakoga od nas. Apostol Toma priznao je Isusa "Gospodinom i Bogom" kada je svoju ruku stavio u ranu u boku. Ne iznenađuje stoga što su mnogi sveci u Isusovu Srcu pronašli najdirljiviji izraz toga otajstva ljubavi. Moglo bi se čak reći da je objava Božjeg *erosa* prema čovjeku, ustvari, najveći izraz njegove *agape*. Uistinu, samo ljubav u kojoj se združuju slobodno sebedarje i oduševljena želja za uzajamnošću ulijeva radost koja omogućuje da se lakše podnesu i najteže žrtve. Isus je rekao: "A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve će privući k sebi" (Iv 12, 32). Gospodin žudno čeka naš odgovor, očekuje od nas da prihvatimo njegovu ljubav i dopustimo da nas On privuče k sebi. Međutim, nije dovoljno samo prihvati njegovu ljubav. Na tu ljubav treba odgovoriti i potruditi se priopćiti je drugima: Krist "me privlači sebi" da bi se sjedinio sa mnom, kako bih naučio ljubiti braću istom ljubavlju.

Krv i voda. "Gledat će onoga koga su proboli." Gledajmo s vjerom u Isusov proboden i bok, iz kojega su potekli "krv i voda" (Iv 19, 34)! Crkveni su oci promatrati te elemente kao simbole krštenja i euharistije. Preko krsne vode, zahvaljujući djelovanju Duha Svetoga, omogućen nam je pristup u samu dubinu ljubavi Presvetoga Trojstva. U korizmenom smo vremenu, spominjući se svoga krštenja, pozvani izaći iz samih

sebe i, u povjerljivom predanju, otvoriti se Očevu milosrdnom zagrljaju (usp. sv. Ivan Krizostom, *Kateheza*, 3, 14 sl.). Krv, simbol ljubavi Dobroga Pastira, izljeva se u nas osobito u euharistijskom otajstvu: "Euharistija nas uvodi u čin Isusove žrtve... ulazimo u samu dinamiku njegova predanja samoga sebe" (enc. *Deus caritas est*, 13). Živimo, dakle, korizmu kao 'euharistijsko' vrijeme u kojem ćemo, prihvatajući Isusovu ljubav, naučiti tu ljubav širiti oko sebe riječu i djelom. Razmatranje "Onoga koga su proboli" potaknut će nas na taj način da otvorimo svoje srce drugima i prepoznamo povrede dostojanstva ljudskoga bića. To će nas, na poseban način, potaknuti da se borimo protiv svakoga oblika prijezira života i izrabljivanja osobe i da ublažimo drame samoće i napuštenosti u kojima žive mnoge osobe. Neka korizma bude za svakoga kršćanina obnovljeno iskustvo Božje ljubavi koja nam je darovana u Kristu, ljubavi koju svakoga dana moramo i mi sami "iznova darivati" bližnjemu, u prvom redu onome koji trpi i koji je u potrebi. Samo ćemo tako moći u punini sudjelovati u uskrsnoj radosti. Neka nas Marija, Majka ljubavi, vodi na tome korizmenom putu, putu istinskoga obraćenja Kristovoj ljubavi. Vama, draga braćo i sestre, želim koristan korizmeni hod i od srca svima udjelujem svoj posebni apostolski blagoslov.

Papa Benedikt XVI.

PAPINA PORUKA ZA SVJETSKI DAN MLADIH CVJETNICA 2007.

Iz Vatikana, 27. siječnja 2007.

"Ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas tako i vi ljubite jedni druge!" (Iv 13, 34)

Dragi mladi!

U povodu 22. Svjetskog dana mladih, koji će se slaviti u dijecezama na ovogodišnju Cvjetnicu, želio bih vam predložiti za razmatranje Isusove riječi: "Ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge!" (Iv 13, 34).

Je li moguće ljubiti? Svaka osoba u sebi čuti dušku želju da ljubi i da bude ljubljena. Kako je, me-

đutim, teško ljubiti, s koliko se samo grješaka i neuспјeha čovjek mora suočiti u ljubavi! Neki idu toliko daleko da čak sumnjuju u to da je ljubav moguća. Ali, ako nas nesavršenosti na afektivnom polju ili razočaranja u ljubavi navode na pomisao da je ljubav utopija i nedostižni san, znači li to onda da se s time čovjek treba pomiriti? Nikako ne! Ljubav je moguća i ovom svojom porukom želim dati svoj obol tome da u svakome od vas, koji ste budućnost i nada čovječanstva, ponovno oživi vjera u pravu, vjernu i snažnu

ljubav, ljubav koja rađa mir i radost, ljubav koja povzbuje osobe i omogućuje im da se osjećaju slobodne i međusobno se poštjuju. Zaputimo se sada zajedno u "otkrivanje" ljubavi. Na tom svom putu zaustaviti ćemo se na tri odredišta.

Bog, izvor ljubavi. Prvo se tiče izvora prave ljubavi, koji je jedan: Bog. Lijepo to ističe sv. Ivan kada kaže da je "Bog ljubav" (Iv 4, 8, 16). On time ne želi samo reći da Bog ljubi nas, već da je sam Božji bitak ljubav. Tu susrećemo najsjajniju objavu izvora ljubavi, a to je otajstvo Presvetoga Trojstva: u Bogu, koji je jedan i trojstven, traje neprestana razmjena ljubavi između Oca i Sina, a ta ljubav nije neka energija ili neki osjećaj, već je to osoba: Duh Sveti.

Kristov križ u punini objavljuje Božju ljubav. Kako se Bog Ljubav objavljuje nama? Prispjeli smo sada već do drugoga odredišta našega putovanja. Premda se već u stvaranju jasno vide znaci Božje ljubavi, puna objava dubokoga Božjeg otajstva dogodila se pri utjelovljenju, kada je sam Bog postao čovjekom. U Kristu, pravom Bogu i pravom čovjeku, upoznali smo ljubav u svoj njezinoj veličini. Doista, "prava novost Novoga Zavjeta", kao što sam pisao u enciklici *Deus caritas est*, "ne sastoji se u novim idejama, već u samom Kristovu liku, koji tim pojmovima daje jedan stvarni i tjelesni oblik - realizam je to bez presedana" (br. 12). Potpuna i savršena objava božanske ljubavi događa se na križu gdje, kao što kaže sv. Pavao, "Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grješnici, Krist za nas umrije" (Rim 5, 8). Svaki od nas zato može reći bez straha da će pogriješiti: "Krist me ljubio i predao se za mene" (usp. Ef 5, 2). Nijedan ljudski život, otkupljen njegovom krvi, nije beskoristan ili manje vrijedan, jer on svakoga od nas ljubi ponaosob zanosnom i vjernom ljubavlju, ljubavlju koja nema granica. Križ, svjetlu ludost a mnogim vjernicima sablazan, zapravo je "mudrost Božja" za one koji dopuste da ih on dirne u dubini njihova bića, "jer ludo Božje mudrije je od ljudi i slabo Božje jače je od ljudi" (usp. 1 Kor 1, 25). Štoviše, Raspeti, koji nakon uskrsnuća trajno na sebi nosi biljege svoje muke, razotkriva krive predodžbe i laži o Bogu koji se kriju u pozadini nasilja, osvete i isključivosti. Krist je Božji Jaganjac, koji uzima na sebe grijeh svijeta i iskorjenjuje mržnju iz čovjekova srca. A ovo je njegova istinska "revolucija": ljubav.

Ljubiti bližnjega kao što Krist nas ljubi. Stigli smo tako i do trećega odredišta našega razmišljanja. Krist na križu vapi: "Žedan sam" (Iv 19, 28). Time pokazuje veliku žed da ljubi i da bude ljubljen od svakoga od nas. Samo ako uspijemo dokučiti dubinu i snagu toga otaj-

stva, shvatiti ćemo koliko je nužno i prijeko potrebno da ga ljubimo kao što je On nas ljubio. To za sobom povlači da nošeni njegovom ljubavlju, ako ustreba, položimo i svoj život za braću i sestre. Već u Starome Zavjetu Bog je rekao: "Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe" (Lev 19, 18), no Kristova se novost sastoji u tome da ljubiti druge, kao što on nas ljubi, znači ljubiti "do kraja" (usp. Iv 13, 1) sve, uključujući i neprijatelje.

Svjedoci Kristove ljubavi. Htio bih se sada zadržati na tri područja svakodnevnoga života, gdje ste vi, dragi mladi, na poseban način pozvani očitovati Božju ljubav. Prvo je područje Crkva koja je naša duhovna obitelj, koja se sastoji od Kristovih učenika. Spominjući se njegovih riječi: "Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge" (Iv 13, 35), potičite svojim zanosom i ljubavlju aktivnosti u župama, zajednicama, crkvenim pokretima i skupinama mladih kojima pripadate. Brižno tražite dobro drugoga, vjerno ispunjavajte preuzete obveze. Ne ustručavajte se radosna srca odreći se ponekoga zabavnog sadržaja, veselo prihvaćajte nužne žrtve, svjedočite svoju vjernu ljubav prema Kristu naviještajući njegovo evanđelje, poglavito među svojim vršnjacima.

Pripravljati se za budućnost. Drugo područje na kojem ste pozvani izraziti ljubav i u njoj rasti, vaša je priprava za budućnost koja vas čeka. Ako ste zaručeni, Bog ima jedan naum ljubavi za vašu budućnost kao bračnoga para, odnosno obitelji. Stoga je bitno da ga uz pomoć Crkve otkrijete, oslobođeni raširene predrasude da kršćanstvo, svojim zapovijedima i svojim zabranama, postavlja prepreke na putu radosti ljubavi i sprječava osobu da u punini kuša onu radost koju muškarac i žena traže u svojoj uzajamnoj ljubavi. Ljubav muškarca i žene jest izvorište ljudske obitelji i to dvoje, muškarac i žena, imaju svoj temelj u prvočitnom Božjem naumu (usp. Post 2, 18-25). Naučiti se ljubiti međusobno nešto je divno, no to ujedno iziskuje zahtjevno "naukovanje". Vrijeme zaruka, koje ima temeljnju važnost za učvršćivanje međusobne povezanosti, vrijeme je isčekivanja i priprave, koje treba živjeti u čistoći gesta i riječi. Ono vam omogućuje da rastete u ljubavi, brizi i pozornosti prema drugome, pomaže osobama da se vježbaju u samosvladavanju i rastu u uzajamnom poštivanju. A sve su to karakteristike istinske ljubavi koja ne traži na prvome mjestu vlastito zadovoljstvo ni vlastitu dobrobit. U zajedničkoj molitvi molite Gospodina da sačuva i umnoži vašu ljubav i da je očisti od svake sebičnosti. Bez oklijevanja velikodušno odgovorite na Gospodinov poziv, jer je kršćanski brak pravi poziv u Crkvi. Isto tako, dragi mladići i djevojke, budite spremni reći svoj "da" ako vas Bog

pozove da ga slijedite na putu ministerijalnoga svećeništva ili posvećenoga života. Vaš će primjer poslužiti kao ohrabrenje mnogim vašim vršnjacima, koji traže istinsku sreću.

Svakodnevno rasti u ljubavi. Treće područje obveza koje ljubav podrazumijeva jest svakodnevni život s njegovim mnogovrsnim odnosima. Tu u prvom redu mislim na obitelji, školu, rad i slobodno vrijeme. Dra- ga mladeži, njegujte svoje talente ne samo radi toga da biste stekli određeni društveni položaj, već također da biste pomogli drugima da "rastu". Razvijajte svoje sposobnosti, ne samo radi toga da postanete "kompetitivniji" i "produktivniji", već također da budete "svjedoci ljubavi". Profesionalnu izobrazbu združite s naporom oko stjecanja znanja o svojoj vjeri koja će vam pomoći da svoje poslanje vršite odgovorno. Povrh svega, pozivam vas da produbljujete socijalni nauk Crkve, da biste se u svome djelovanju nadahnjivali na njegovim načelima. Neka vas Duh Sveti učini domišljatima u ljubavi, ustrajnima u preuzetim obvezama i smjelima u vašim pothvatima, tako da uzmognete pružiti svoj doprinos izgradnji "civilizacije ljubavi". Obzor ljubavi jest uistinu beskonačan: to je, naime, cito svijet!

"Odvažiti se za ljubav" nasljeđujući primjer svetaca. Dragi mladi, želim vas pozvati da se "odvažite na ljubav", naime, da za svoj život ne tražite ništa manje od snažne i lijepo ljubavi, koja je kadra cio život učiniti radosnim samopredanjem Bogu i braći, po uzoru na Onoga koji je svojom ljubavlju jednom zauvijek pobedio mržnju i smrt (usp. *Otk* 5, 13). Ljubav je jedina snaga kadra promijeniti čovjekovo srce te čitav ljudski rod, odnose između muškarca i žene, između bogatih i siromašnih, između kultura i civilizacija učiniti plodonosnim. Svjedoče o tome životi svetaca koji su, kao pravi Božji ugodnici, provodnici i odsjaj te izvorne ljubavi. Potrudite se bolje ih upoznati, povjeravajte se njihovu zagovoru, nastojte živjeti poput njih. Spomenut ću ovdje samo Majku Tereziju. Ona je, u želji da spremno odgovori na Kristov poziv: "Žedan sam", taj vapaj koji ju je duboko dirnuo, preuzela brigu za umiruće na ulicama Kolkate (Calcutte) u Indiji. Otada jedina želja njezina srca bila je ta da utaži Isusovu žđ za ljubavlju,

i to ne samo riječima, već konkretnim djelima, prepoznавajući njegovo izmučeno lice, žedno ljubavi, u licu najsromišnjih. Blažena je Terezija provodila u djelu Isusovo učenje: "Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (usp. *Mt* 25, 40). Poruka te ponizne svjedokinje ljubavi proširila se po cijelome svijetu.

Tajna ljubavi. Svakome je od nas, dragi prijatelji, dano postići isti taj stupanj ljubavi, ali samo ako se uteknemo neizostavnoj potpori božanske milosti. Samo nam Gospodin, naime, može pomoći da nas ne obuzme bezvoljnost pred gomilom zadaća koje trebamo izvršiti i ulijeva nam hrabrosti da ostvarimo i ono što je iznad naših mogućnosti. Susret s Gospodinom u molitvi omogućuje nam da ostanemo ponizni, spominjući se da smo "beskorisne sluge" (usp. *Lk* 17, 10). Nadasve je euharistija velika škola ljubavi. Kada čovjek redovito i s pobožnošću sudjeluje na misi, kada se nakon pričesti zadrži u Isusovu društvu, tada mu je lakše shvatiti duljinu, širinu, visinu i dubinu njegove nadspoznatljive ljubavi (usp. *Ef* 3, 17-18). Dijeleći euharistijski kruh s braćom u crkvenoj zajednici osjećamo se potaknutima "žurno", poput Djevice pri njezinu pohodu Elizabeti, pretočiti Kristovu ljubav u velikodušno služenje braći.

Prema susretu u Sydneyu. U tome je smislu prosjetljujući poticaj apostola Ivana: "Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom. Po tome ćemo znati da smo od istine. I umirit ćemo pred njim srce svoje" (1 *Iv* 3, 18-19). Dragi mladi, u tome vas duhu pozivam da sljedeći Svjetski dan mlađih proslavite zajedno sa svojim biskupima u svojim biskupijama. Bit će to važna etapa prema susretu u Sydneyu, koji će imati ovu temu: "Primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci" (*Dj* 1, 8). Neka vam Marija, Majka Kristova i Majka Crkve, pomogne da posvuda pronesete poruku koja je promijenila svijet: "Bog je ljubav!" Pratim vas molitvom i od srca vas blagoslovljjam.

Papa Benedikt XVI.

PAPINA PORUKA ZA 41. SVJETSKI DAN DRUŠTVENIH KOMUNIKACIJA

Nedjelja 20. svibnja

Iz Vatikana, 24. siječnja 2007.,
na blagdan sv. Franje Saleškoga

Djeca i komunikacijska sredstva: izazov za odgoj

Draga braćo i sestre!

1. Tema 41. svjetskoga dana društvenih komunikacija, *Djeca i komunikacijska sredstva: izazov za odgoj*, poziva nas na razmišljanje o dvama problemima od osobite važnosti. Jedan je odgoj djece, a drugi, možda manje vidljiv, no ne i manje važan, odgovarna uloga medija. Složeni izazovi s kojima se današnji odgoj i obrazovanje moraju suočiti često su povezani sa širokim utjecajem medija na naš svijet. Kao jedan od vidova pojave globalizacije i potpomognuti brzim razvojem tehnologije, mediji snažno ocrtavaju kulturni ambijent (usp. Ivan Pavao II., apostolsko pismo *Brzi razvoj*, 3). Zapravo, ima onih koji tvrde da je odgojni utjecaj medija konkurentan utjecaju škole, Crkve, a možda čak i utjecaju obitelji. "Mnoge osobe drže da stvarnost odgovara onome što im mediji predstave kao stvarnost" (Papinsko vijeće za društvene komunikacije, *Aetatis Novae*, 4).

2. Odnos između djece, medija i odgoja može se promatrati pod dva vidika: odgoj djece medijima i odgoj djece za pravilan odgovor poticajima medija. Tako se pojavljuje svojevrstan reciprocitet koji ističe odgovornost medija kao industrije i potrebu aktivnoga i kritičnoga sudjelovanja čitatelja, gledatelja i slušatelja. U tom kontekstu prikladan odgoj za ispravno korištenje medija bitan je za kulturni, moralni i duhovni razvoj djece.

Na koji način ovo opće dobro treba biti zaštićeno i promicano? Odgoj djece da budu selektivna prilikom

korištenja medija odgovornost je roditelja, Crkve i škole. Uloga je roditelja od prvotne važnosti. Oni imaju pravo i obvezu jamčiti razborito korištenje medijima, odgajajući savjest svoje djece kako bi bila u stanju formulirati ispravne i objektivne sudove koji će ih voditi u izboru ili odbacivanju programa što im se nude (usp. Ivan Pavao II., apostolska pobudnica *Familiaris consortio*, 76). U tom poslu roditelji bi trebali naći ohrabrenje i podršku u školi i župi, te imati sigurnost da im u tom teškom, premda zahvalnom, vidiku roditelske uloge pomoći pruža čitava zajednica.

Odgoj za medije trebao bi biti pozitivan. Izlažući djecu onome što je estetski i moralno najbolje, pomaže im se da razviju svoje mišljenje, razboritost i sposobnost razlikovanja. Ovdje je osobito važno priznati temeljnu vrijednost primjera što ga daju roditelji te prednost uvođenja mlađih u svijet klasika dječje književnosti, lijepih umjetnosti i plemenite glazbe. Dok će popularna književnost uvijek imati svoje mjesto u kulturni, popuštanje uzbudljivim poticajima ne bi trebalo biti pasivno prihvaćeno na mjestima odgoja i obrazovanja. Ljepota, gotovo odraz božanskoga, nadahnjuje i oživljuje mlađenačka srca i umove, dok ružnoća i vugarnost imaju deprimirajući utjecaj na njihove stavove i ponašanja.

Kao i obrazovanje općenito, tako i obrazovanje za medije zahtijeva odgoj za uporabu slobode. Riječ je o zahtjevnoj odgovornosti. Prečesto se sloboda predstavlja kao neumorna potraga za zadovoljstvima ili novim iskustvima. To je osuda, a ne sloboda! Prava sloboda ne bi nikada osudila pojedinca, posebice ne dijete,

na neutaživu potragu za novostima. U svjetlu istine, prava sloboda doživljava se kao konačan odgovor na Božje "da" čovječanstvu, te nas poziva da izaberemo, ne bez pravljenja razlike, nego hotimice i svjesno, sve ono što je dobro, istinito i lijepo. Roditelji su čuvari te slobode i svoju djecu, postupno im dajući sve veću slobodu, uvode u duboku radost života (usp. *Govor na V. svjetskom susretu obitelji*, Valencia, 8. srpnja 2006.).

3. Želja što je roditelji i učitelji duboko osjećaju, da poučavaju djecu putu ljepote, istine i dobra, može biti podržana i od medijske industrije samo u onoj mjeri u kojoj ova promiče temeljno dostojanstvo ljudskoga bića, istinske vrijednosti braka i obiteljskoga života, pozitivna dostignuća i ciljeve čovječanstva. Odatle potreba, da mediji budu zauzeti u stvarnom odgoju i u poštovanju etike, ima posebnu važnost i hitnost, ne samo u očima roditelja, nego i u očima svih onih koji imaju osjećaj građanske odgovornosti.

Dok se vidi da mnogi djelatnici u medijima žele činiti ono što je ispravno (usp. Papinsko vijeće za društvene komunikacije, *Etika u društvenim komunikacijama*, 4), valja primijetiti da se oni koji rade u tom području susreću s "posebnim psihološkim pritiscima i etičkim dvojbama" (*Aetatis Novae*, 19), jer ponekad tržišna konkurenčija prisiljava medijske djelatnike na snižavanje standarda. Svaka tendencija proizvodnje programa, uključujući i animirane filmove i videoigre, koji u ime zabave uzdižu nasilje, odražavaju anti-

socijalna ponašanja ili vulgariziraju ljudsku spolnost, predstavlja perverziju, a posebice kad su takvi programi namijenjeni djeci i adolescentima. Kako objasniti tu "zabavu" bezbrojnim nevinim mladima koji su u stvarnosti žrtve nasilja, izrabljivanja i zloporaba? U tom smislu, svi bismo morali promisliti o suprotnosti između Krista, koji ih "zagrlj pa ih blagoslivljaše polazući na njih ruke" (*Mk 10, 16*), i onoga koji sablažnjava jednoga od ovih malenih, za kojega je korisnije ako je "s mlinskim kamenom strovaljen u more" (*Lk 17, 2*). Iznova pozivam odgovorne u medijskoj industriji da modeliraju i potiču proizvođače na očuvanje općega dobra, na podržavanje istine, na štićenje osobnoga ljudskog dostojanstva te na promicanje poštovanja potreba obitelji.

4. Sama Crkva, u svjetlu poruke spasenja što joj je povjerena, ujedno je i učiteljica čovječanstva, te joj je draga svaka prilika da roditeljima, učiteljima, medijskim djelatnicima i mladima ponudi svoju pomoć. Župe i školski programi morali bi danas biti avangarda koliko je do odgoja i medija. Ponajprije, Crkva želi pružiti ono viđenje prema kojem je ljudsko dostojanstvo središte svake ispravne komunikacije. "Ja Kristovim očima vidim i mogu dati drugome mnogo više od naizvan potrebnih stvari: mogu mu darovati pogled ljubavi koji mu je potreban" (*Deus caritas est*, 18).

Papa Benedikt XVI.

II.

BISKUPSKA KONFERENCIJA

BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA ZASJEDANJA BISKUPA HBK I BKBIH

Pod predsjedanjem kardinala Josipa Bozanića, nadbiskupa metropolita zagrebačkoga i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, te kardinala Vinka Puljića, nadbiskupa vrhbosanskog i predsjednika Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, u ponedjeljak 22. siječnja 2007. u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu, Kaptol 31, održan je redoviti godišnji susret biskupa HBK i BKBiH. Prisutstvovali su svi biskupi obiju biskupske konferencije izuzevši mons. Slavomira Miklovša, vladike križevačkoga. Na dijelu susreta sudjelovali su i ravnatelj Hrvatske inozemne pastve preč. Ante Kutleša i ravnatelj Hrvatskoga Caritasa prof. mr. Ivan Milović.

Na početku su sve prisutne pozdravili predsjednici obiju biskupske konferencije, naglasivši da redoviti godišnji susret biskupa dviju biskupske konferencije ima veliko značenje za učvršćivanje dubokih crkvenih i narodnih veza Hrvata koji žive u dvije države. Kardinal Bozanić je konstatirao da je Crkva u BiH na kraju dvadesetoga stoljeća doživjela progonstvo. U ime svih prisutnih biskupa čestitao je imendant kardinalu Puljiću, zaželjevši mu obilje mučeničke milosti kojom je sveti đakon i mučenik Vinko posvjedočio vjernost Kristu i Crkvi. Kardinal Puljić istaknuo je da je podrška biskupa HBK Katoličkoj Crkvi u BiH snažna potpora u njihovom teškom stanju i čvrsti oslonac u traženju mogućih rješenja za Crkvu i narod.

Posebna pozornost bila je posvećena pitanjima i problemima hrvatske inozemne pastve. Podneseno je izvješće o stanju hrvatskih katoličkih misija u Europi i na drugim kontinentima s posebnim osvrtom na pitanje očuvanja vjerničkoga i nacionalnoga identiteta naših ljudi rasutih po svijetu. Rečeno je, između ostalog, da su neke misije u teškom materijalnom stanju te je ravnateljstvo Hrvatske inozemne pastve potaknuto da se pobrine za fond solidarnosti iz kojeg će se tim misijama pomagati u pastoralnom i drugom djelovanju. Biskupi su izrazili nadu i očekivanja da će se na dijelu pokazati svećenička i vjernička briga i solidarnost sa subraćom u potrebi. Posebno se raspravljalo o stanju katoličkih misija u susjednoj Sloveniji, a izneseni su i zahtjevi za otvaranjem nekoliko novih misija u svijetu. Rješavana

su i neka konkretna pitanja funkcioniranja ravnateljstva i Ureda hrvatske inozemne pastve čije je sjedište u Zagrebu. Preč. Kutleša izvjestio je biskupe o uređenju prostora za liturgijska slavlja na Bleiburškom polju.

Podneseno je izvješće o Papinskom hrvatskom zavodu svetoga Jeronima u Rimu, te najznačajnije crkvene ustanove izvan domovine. Posebno je istaknuta važnost Zavoda za postdiplomski studij hrvatskih svećenika. Pokrenut je postupak obnove Statuta i Pravilnika u koje će se unijeti potrebne promjene u skladu s crkvenim zakonodavstvom i novim okolnostima u kojima se Zavod našao.

Biskupi su raspravljali i o široj i sveobuhvatnijoj pomoći Katoličke Crkve iz Hrvatske Katoličkoj Crkvi u Bosni i Hercegovini koja će se ubuduće odvijati preko Hrvatskog Caritasa i Caritasa Bosne i Hercegovine. Na taj će se način nastojati pomoći onima koji su najpotrebniji ali i dati potpora u cjelokupnom pastoralnom radu Crkve u BiH, što su biskupi iz BiH primili s posebnom radošću i oduševljenjem. Oni su ponovno istaknuli dramatičnost stanja u BiH, osobito što se tiče opstanka i egzistencijalnih problema hrvatskoga naroda. U tom vidu HBK će organizirati tjedan solidarnosti s Katoličkom Crkvom u BiH te poziva vjernike i sve ljude dobre volje da se odazovu toj akciji. Cjelokupna će hrvatska javnost o tome biti obaviještena medijima. Istaknuto je da svi dosadašnji oblici pomoći i povezanosti Crkve u Hrvatskoj s Crkvom u BiH ostaju kao znak bratske ljubavi i solidarnosti što Crkvi u BiH daje sigurnost i ustrajnost u borbi s mnogim nedaćama i tegobama u kojima se nalazi.

Razgovaralo se o pripremi i tiskanju liturgijskih izdanja za područje obiju biskupske konferencije te je predstavljeno novo zajedničko izdanie nedjeljnoga i blagdanskoga lekcionara.

Susret je završio zajedničkom večerom u Nadbiskupskom dvoru.

Zagreb, 22. siječnja 2007.

Tajništva Hrvatske biskupske konferencije
i Biskupske konferencije BiH

TJEDAN SOLIDARNOSTI I ZAJEDNIŠTVA S CRKVOM U BOSNI I HERCEGOVINI

*Poziv hrvatskih biskupa vjernicima i ljudima dobre volje
na sudjelovanje u akciji od 4. do 11. ožujka*

Cijenjeni vjernici i svi ljudi dobre volje!

Ljudi i Crkva u Bosni i Hercegovini već se godinama nose s teškim posljedicama rana zadobivenih u bliskoj prošlosti, no usprkos tomu ne posustaju u svojim naporima oko obnove i rasta. Iz BiH je nakon 1991. godine prognano ili izbjeglo oko 300.000 vjernika katolika, od kojih je, kako se procjenjuje, jedva polovica ostala u Hrvatskoj, a ostali su otišli u treće zemlje. Povratnici su suočeni s brojnim poteškoćama. Crkva u BiH neumorno služi i ljudima koji su ostali u zemlji kao i povratnicima lišenima onoga što je bitno za dostojanstven život svakoga čovjeka: nade, sigurnosti, perspektive, pravde, zdravlja, kuće, rada, plaće za uzdržavanje obitelji, pristupa kulturi, sudjelovanja u javnom životu.

Crkva u Hrvatskoj, u ozračju evanđeoske povezanih s "onima koji po vjeri pripadaju istoj obitelji" (Gal 6, 10), njegovala je solidarnost s ljudima i krajevima koji u BiH trebaju pomoći, pa im je na različite načine pomagala. Dosadašnja pomoći ostvarivana je uglavnom na biskupijskoj i župnoj razini. Istodobno mi u Hrvatskoj zahvalni smo za dar ljudi koji su iz tih područja došli u Hrvatsku i obogatili je svojom vjerom, kulturnim identitetom te je izgrađuju svojim znanjem i radom. Posebno smo zahvalni za mnoga svećenička i redovnička zvanja koja su ponikla na temeljima duboke vjere Crkve u BiH.

Papa Benedikt XVI. ističe u enciklici *Deus Caritas est*: "Ovo naše vrijeme potiče na novu spremnost i raspoloživost pomoći bližnjemu u potrebi. Već je Drugi vatikanski koncil to istaknuo vrlo jasnim riječima:

"Kada raspolažemo bržim sredstvima komunikacije, kada su na neki način prevladane udaljenosti među ljudima (...) karitativna djelatnost danas može i treba obuhvatiti sve ljude i sve ljudske potrebe" (br. 30).

Mi, biskupi HBK, odlučili smo pomoći sestrinskoj Crkvi Tjednom solidarnosti i zajedništva s Crkvom u Bosni i Hercegovini (od 4. do 11. ožujka 2007.). Željeli bismo da hrvatska javnost shvati dramatičnost stanja ljudi i Crkve u BiH, da informiranost u hrvatskoj javnosti bude potpunija i cjelovitija, da u svima pobudi osjećaje solidarnosti, suodgovornosti i želje za pomaganjem. Napačenom narodu i Crkvi u BiH poručujemo: Niste sami; mi smo uz vas svojim mislima, osjećajima, molitvom, dobrom voljom te djelima kršćanske ljubavi i solidarnosti. Pozivamo vjernike i sve ljude dobre volje da se i osobnim doprinosom uključe u akciju. To se može učiniti s uključivanjem u aktivnosti koje će se organizirati u župnim zajednicama u Tjednu solidarnosti, donacijom na žiroračun HC-a ili uplatom u župnom uredu kao i pozivom na donacijski telefonski broj.

Željeli bismo da ova akcija postane trajan oblik svjedočenja solidarnosti s našom sestrinskom Crkvom u BiH, jer ona treba našu potporu, blizinu i razumijevanje.

Zahvaljujemo svima koji će se, prema svojim mogućnostima, uključiti u ovu akciju te na sve zazivamo blagoslov Oca Nebeskoga.

U Zagrebu, na svetkovinu Prikazanja Gospodnjega,
2. veljače 2007.

Vaši biskupi

OBITELJ ODGOVORNA PRED BOGOM

Uz Dan života, nedjelja 4. veljače 2007.

OBITELJI je ime izvučeno iz pojma zajedničkoga "obitavališta". Obitavati ili pribivati znači nastaniti se, u našem slučaju zajedno, tj. kada skupa stanuje više osoba istoga roda, iste krvne veze, istoga kućanstva, obično otac i mati s djecom. Obitelj je temeljna životvorna stanica gdje se ljudsko biće po Božjem zakonu začinje i rađa, normalno raste i moralno odgaja, životno vježba u razmišljanju, voljenju i služenju. Zapravo grijezdo dolaska na svijet, mjesto razvoja vlastitih urođenih sposobnosti i prenošenja nasljednih osobina na druge naraštaje. Nema veće i dragocjenije škole od obitelji. Tko tu maturira, maturirat će sretno i u društvu.

BOG je od početka smislio i stvorio muško i žensko. On ih je "vjenčao" i dao im moć rađanja i odgoja djece, da žive kao obitelj, da obitavaju u "zemaljskom raju", da se množe i rastu po Božjem planu i da radom zavladaju rodnom zemljom. Ne da gospodare jedni drugima, nego zemljom koja će biti u službi čovjeku, a čovjek opet u službi i na slavu Bogu. Bog je prvoj obitelji jasno naznačio da joj nema blagoslova bez pomoći odozgor, bez višnjega dara koji je u njegovoj božanskoj moći. Što veće pouzdanje u providnosnoga Boga, to veća sreća u kući. Umjesto da praobitelj svojom svješću shvati i svojom slobodom i savješću prihvati taj Božji dalekosežni naum svoje sreće, ona se neposluhom izvrnula i duboko i kravovo izranila. Od tada duševni razvoj teče u nevolji i patnji, a tjelesni život prolazi kroz bolesti, starost i smrt. Rađanje se pretvorilo u veliku muku, odgoj u stalno posrtanje, a borba za život sve do znoja i krvi, u dolini suza.

Stvarajući prvu obitelj, Bog je imao u vidu onaj sretni budući trenutak kad će Sina svoga jedinorođenoga poslati na ovaj svijet da se iz Djevice Marije po Duhu Svetom utjelovi i da se rodi radi nas i radi našega spasenja. I da u Svetoj Obitelji napreduje u krjeposti i

mudrosti i pred Bogom i pred ljudima. Kad je Sin Božji - Krist Gospodin, nakon krštenja na Jordanu, počeo javno djelovati, najprije je nastupio, i to smisljeno, na jednoj seoskoj svadbi, u skromnoj obitelji, u Kani Galilejskoj, gdje je svojim čudom, na zagovor svoje Majke, mladence ne samo iz nevolje izvukao, nego im je brak božanskom naznačnošću i darom blagoslovio, pretvorivši bunarsku vodu u prvoklasno vino, a učenike učvrstio u vjeri u svoje mesijansko poslanje. Uzdigao je brak na sakramentalni plan.

Nas u Bosni i Hercegovini još ne pogađaju nastrane ženidbe o kojima se čita i čuje po bijelome svijetu. I bez toga nas pogađa sve češći i žešći nerazmjer rođenih i umrlih. Prema službenom *Papinskom godišnjaku*, koji objavljuje podatke svih biskupija svijeta, u posljednja tri registrirana godišta u BiH krštenja je svake godine manje u odnosu na prethodnu, i to ovim redom: 2003. - minus 244; 2004. - minus 234; 2005. - minus 550. Umjesto da barem tih 1028 bude kao krštenih više, njih toliko manje. Velim krštenih, ne rođenih, ne odseljenih, ne umrlih. A nije to davno bilo da je Hercegovina i Bosna bila zemљa neprestana obiteljskoga porasta rođenih unatoč stalnu raseljenju odraslih. Sada smo u primjetljivu minusu. Ne samo zbog nepovratka prognanih i zbog siromaštva preostalih, nego u prvom redu zbog neodgovora životu kao božanskomu daru koji se sa zahvalnošću i dostojanstvom iz Božje ruke prima. Na dar se uzdarjem uzvraća. Na životni dar životnim uzvratom.

Negdje sam video jednu slikovitu razglednicu nekoga velegrada krcata neboderima. Stara legendarna roda uzela u kljun svežanj s djetetom pa leprša između kuća da dijete "donese" kojoj obitelji... A na prozorima zgrada brojni mladi bračni parovi uzeli puške u ruke i gađaju rodu i svežanj. Ne žele imati posla ni s rodom

ni s rađanjem. Kako će im Bog dati obiteljsku radost kad je on odredio da je sreća u djeci, a ne u puški! Plemenite se osobe izgrađuju po sebedarju, a urušavaju po sebeljublju.

Vjerniče i vjernico! Ako u duši i u tijelu ne osjećaš da te tvoja zdrava narav i pamet zovu na zakonito i plodno obiteljsko zajedništvo, uzalud su ti sve demografske vizije, rodoljubne naricaljke, župničke homilije i biskupske okružnice. Čovjekom ravna savjest kao Božji glas i kompas. U savjeti je najjača žica odgovornosti. I to odgovornosti i strahopštovanja pred Bo-

gom i njegovim nepromjenljivim zakonom. Tko Bogu nesebično odgovori na njegov zov bilo u naravnoj obitelji, bilo u redovničkoj obitelji, bilo u svećeničkom staležu, otvoren je sreći koju Bog preobilno daje hrabrima i velikodušnima.

Katolička obitelji, spoznaj svoje dostojanstvo i upoznaj čas Božjega pohodenja!

*Ratko Perić, biskup,
predsjednik Vijeća BKBiH za obitelj*

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST S 39. REDOVNOGA ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

U biskupskoj rezidenciji u Mostaru od 19. do 22. ožujka 2007. održano je 39. redovno zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. U radu zasjedanja, osim članova Biskupske konferencije, sudjelovali su apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Alessandro D'Errico; predstavnik Hrvatske biskupske konferencije mons. Slobodan Štambuk, biskup hvarsko-bračko-viški; predstavnik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metodija sa sjedištem u Beogradu mons. Ilija Janjić, biskup kotorski; i zastupnik Talijanske biskupske konferencije mons. Michele Pennisi, biskup Piazze Armerine sa Sicilije. Zastupnici su prenijeli pozdrave svojih Biskupske konferencije i pokazali veliko zanimanje za aktualno stanje Crkve u Bosni i Hercegovini. Nuncij D'Errico upoznao je biskupe o svojim kontaktima i aktivnostima u svezi s ratifikacijom Temeljnoga ugovora između Svetе Stolice i države BiH.

Prvoga dana dopodne održan je studijski skup o *Obitelji kao zajedništvu života* u organizaciji Vijeća za obitelj i Biskupskog ordinarijata u Mostaru u okviru trogodišnje obnove katoličkih obitelji (2006.-2008.).

Glavna tema na zasjedanju bila je analiza djelatnosti tijela Biskupske konferencije. Saslušavši direktora Caritasa BKBiH mons. Bosiljka Rajića, biskupi su dali potporu za daljnji rad. Izrazili su radost i zahvalnost zbog Tjedna solidarnosti koji je organizirala Katolička Crkva u Hrvatskoj kao izraz blizine i solidarnosti s Crkvom i ljudima u BiH.

Nacionalni direktor Papinskih misijskih djela vlč. mr. Tomo Knežević iscrpno je izvijestio biskupe o radu Misijske središnjice i misijskoj animaciji koja je ostvarena u suradnji s biskupijskim direktorima Papinskih misijskih djela (PMD). Uz izraze zahvalnosti, biskupi su potaknuli na još intenzivniji misijski rad u BiH, te pozivaju sve župnike i pastoralne djelatnike da se svesrdno uključe u promicanje misijskih programa. Izrazili su radost što će se godišnji susret misionara održati od 2. do 4. srpnja 2007. u Banjoj Luci.

Prihvativši izvješće glavnoga i odgovornoga urednika službenoga metropolijskoga glasila *Vrhbosna* vlč. mr. Ivice Mrše, biskupi su mu zahvalili na odgovornom radu. Odlučili su da će od sada svaka biskupija zasebno izdavati svoje službeno glasilo.

Biskupi su saslušali izvješće generalnoga tajnika o djelatnosti Tajništva BKBiH i Katoličke tiskovne agencije zahvaljujući djelatnicima na odgovornom i zauzatom radu.

Predsjednik Organizacijskog odbora upoznao je biskupe s pripravom Susreta hrvatske katoličke mladeži koji je zakazan za 26. i 27. svibnja 2007. u Gospinu svetištu Kondžilo - Komušina. Moleći Boga za uspjeh ovoga pothvata, pozivaju mladež da se uključi u pripremu, te očekuju velikodušno sudjelovanje u ovom susretu.

Pročelnik Vijeća za obitelj istaknuo je potrebu promicanja onih vrijednosti koje naglašava Papa u svojim govorima i biskupi u Direktoriju za pastoral obitelj u BiH, kako bi se obitelji dalo poticaja i ohrabrenja.

Vijeće za katehezu predložilo je da se predstavnik Crkve uključi u raspravu Okvirnoga plana i programa devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja u BiH, te da se razmotri način kako riješiti pitanje obnovljenih udžbenika za vjeroučnu nastavu.

Pedagoško vijeće, koje je od prošle godine u sastavu ostalih Vijeća Biskupske konferencije, izvjestilo je o svojim glavnim aktivnostima na doradi nastavnoga plana i programa, izradi akata i podakata kao i osnivanju Odbora za dodjelu priznanja i nagrada učenicima i djelatnicima Sustava katoličkih "Škola za Europu".

Biskupi su sa zadovoljstvom primili službenu obavijest iz Europskoga parlamenta, čiji je plenum 15. ožujka 2007. u svojoj *Rezoluciji o Bosni i Hercegovini*, između ostalog, istaknuo da su "Katolički centri - 'Škole za Europu' koje je osnovala Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini uspješni, uzorni primjeri modernog odgojno-obrazovnog sistema koji treba Bosna i Hercegovina".

Vijeće za dijalog između vjera i kultura u svoj radni program uključilo je susrete s predstvincima drugih Crkava i vjerskih zajednica u nastojanju da s njima uspostavi konkretne oblike suradnje organizirajući okrugle stolove o aktualnim vjersko-društvenim temama i da promiče molitvene susrete između Katoličke Crkve i Srpske Pravoslavne Crkve kao i drugih kršćanskih denominacija u BiH.

Predsjednik Komisije *Pravda i mir* izvjestio je da je ova Komisija, uza svoje redovne aktivnosti, organizirala redovni godišnji okrugli stol na temu ljudskih prava, te da je izradila godišnje izvješće o stanju ljudskih prava u BiH, s kojom će zainteresirana javnost biti upoznata.

Na zasjedanju je, na prijedlog Nadzornoga vijeća, usvojeno financijsko poslovanje Caritasa BKBiH.

Biskupi su prihvatali sugestiju Vijeća za liturgiju o liturgijskom kalendaru hrvatskoga govornog područja sa specifičnostima stupnjevanja spomendana i blagdani za područje BKBiH. Također su saslušali sugestije Vijeća za ustanove posvećenoga života i družbe apo-

stolskoga života, te odlučili da o tim temama raspravljaju s poglavarima redovničkih zajednica za vrijeme redovnoga ljetnog zasjedanja Biskupske konferencije u Banjoj Luci.

S obzirom na sugestije Vijeća za sredstva društvenoga priopćivanja, biskupi su odlučili da o pojedinim točkama razgovaraju s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica, a podržavaju susret članova Vijeća s novinarima medija koji prate vjerske teme.

Prijedloge Vijeća za laike, da se održi susret laičkih udruga te da se pristupi projektu izobrazbe laika, biskupi su uvažili s nakanom da i o tome kao i o karizmatskim pokretima razgovaraju s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica.

Saslušavši izvješće pročelnika Vijeća za sjemeništa, biskupi su podržali prijedlog da se održi studijski dan na kojem bi sudjelovali odgojitelji iz svih četiriju sjemeništa u BiH. Izrazili su radost zbog međusobne razmjene iskustava i jačanja povezanosti.

Biskupi su odredili da se u Sarajevu, 12. travnja u 18 sati, svetom Misom u katedrali te u 19 sati svečanom akademijom u Vrhbosanskoj katoličkoj bogosloviji obilježi 10. obljetnica Papina apostolskog pohoda Sarajevu i Bosni i Hercegovini.

Osvrćući se na društveno-političko stanje i položaj katolika i Hrvata u BiH, članovi Biskupske konferencije sa žaljenjem su konstatirali da je malo ohrabrujućih činjenica. Upravo zbog toga pozivaju katolike da svoju nadu crpe iz svoje vjere i moralnih načela. Ne samo katolike nego i sve ljude u BiH pozivaju da, privrženi zajedničkoj domovini Bosni i Hercegovini, ne malašku duhom nego zauzeto rade za opće dobro.

U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru, 19. ožujka, na svetkovinu sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, biskupi su slavili Misu koju je predvodio kardinal Puljić, a propovijedao apostolski nuncij u BiH mons. Alessandro D'Errico.

Tajništvo BKBiH

ODOBRENJE POPRAVLJENIH FORMULARA

Sarajevo, 18. prosinca 2006.
Prot. br.:382/2006.

U skladu sa zaključkom biskupa Biskupske konferecije Bosne i Hercegovine, donesenom na 38. redovnom zasjedanju, održanom od 24. do 26. listopada 2006. godine u Sarajevu, odobravam sljedeće popravljene službene formulare BKBiH:

1. Postupak za ženidbu (BKBiH-Ž/1),
2. Otpusnicu za vjenčanje (BKBiH-Ž/2),
3. Dopuštenje za sklapanje ženidbe izvan vlastite župe (BKBiH-Ž/3),
4. Izjavu o slobodnom stanju za ženidbu (BKBiH/SL),
5. Smrtni list (BKBiH/SML),
6. Vjenčani list (BK BiH/VL).

Popravljeni službeni formulari stupit će na snagu 1. ožujka 2007. godine i njihovo korištenje bit će obvezno na području Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine a dosadašnji formular (BKBiH-Ž/1, BKBiH-Ž/2, BKBiH-Ž/3, BKBiH/SL, BKBiH/SML, BKBiH/VL) ovim bivaju stavljeni izvan snage i ne mogu se koristiti poslije 1. ožujka 2007.*

Mons. Ivo Tomašević, tajnik

Vinko kardinal Puljić,
nadbiskup metropolit vrhbosanski
predsjednik BKBiH

---

* *Vrhbosna*, 4/2007., str. 338.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

Msgr. RATKO PERIĆ

Biskup mostarsko-duvanjski i Upravitelj trebinjsko-mrkanski

Episcopus Mandetriensis-Dumnensis et Administrator Tribuniensis-Marcanensis

Mostar, Festa di
S. Giuseppe, 2007

A Sua Santità
Papa BENEDETTO XVI
felicemente regnante
Città del Vaticano

BEATISSIMO PADRE,

A nome dei sacerdoti, religiosi e religiose e di tutti i fedeli delle Diocesi in Erzegovina, ed anche a mio nome personale, invio a Vostra Santità i più sinceri auguri per la Pasqua di Risurrezione del Signore.

La nostra Chiesa locale negli ultimi anni, specialmente durante la recente guerra, ha vissuto un suo particolare calvario. Ora, grazie a Dio, si sta riprendendo sia nella ricostruzione materiale, sia nella ricostituzione dei buoni rapporti umani e religiosi.

Questa Chiesa, sebbene straziata in certe parti del suo corpo, vive continuamente dalla fonte vivente del Cristo risorto e nella fede e speranza della risurrezione e della vita eterna.

Colgo l'occasione per esprimere a Vostra Santità i sentimenti della mia filiale devozione implorando per tutti i membri di questa Chiesa la Benedizione Apostolica

*+ Ratko Perić
trecento*

Prijevod na hrvatski jezik Biskupove uskrsne čestitke Svetom Ocu Papi

Mostar, blagdan sv. Josipa, 2007.

Njegovoj Svetosti
Papi BENEDIKTU XVI.
Sretno vladajućemu
Vatikanski Grad

SVETI OČE!

U ime svećenika, redovnika, redovnica i svih vjernika Crkve u Hercegovini i u svoje osobno ime upućujem Vašoj Svetosti najiskrenije čestitke za svetkovinu Uskrsa Gospodnjega.

Naša mjesna Crkva posljednjih je godina, osobito za vrijeme nedavnoga rata, doživjela svoju određenu kalvariju. Sada se oporavlja i u materijalnoj obnovi i u uspostavljanju dobrih odnosa ljudskih i vjerskih.

Ova Crkva, iako razdirana u pojedinim dijelovima svoga tijela, stalno živi iz živoga izvora Krista uskrsloga i u vjeri i nadi uskrsnuća i vječnoga života.

Iskorištavam prigodu da Vašoj Svetosti izrazim osjećaje svoje sinovske odanosti moleći za sve članove ove Crkve Apostolski blagoslov.

+ Ratko Perić, biskup

PODSJEĆANJE NA ZNAČAJNIJE DATUME U HERCEGOVAČKIM BISKUPIJAMA

6. siječnja - Bogojavljenje - Dan Djela Svetog Djedinjstva; kolekta
21. siječnja - Nedjelja ekumenizma

2. veljače - Dan Bogu posvećenih osoba
4. veljače - Dan života
11. veljače - Gospa Lurdska - Dan bolesnika
21. veljače - Pepelnica - Čista srijeda, susret svećenstva u mostarskoj katedrali

19. ožujka - svetkovina sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije
25. ožujka - Peta nedjelja korizmena - "Glušna" - molitvom protiv psovke u narodu

4. travnja - Velika srijeda; Misa ulja u trebinjskoj katedrali
5. travnja - Veliki četvrtak; Misa ulja u mostarskoj katedrali
6. travnja - Veliki petak; Milodari za Svetu Zemlju
8. travnja - Uskrs
29. travnja - Četvrta vazmena, Nedjelja Dobroga Pastira; Svjetski dan molitve za svećenička i redovnička zvanja; kolekta

13. svibnja - Druga nedjelja u svibnju - biskupijska proslava Kraljice Mira na Hrasnu
20. svibnja - Sedma nedjelja vazmena, 41. svjetski dan obavijesnih sredstava
27. svibnja - Duhovi
28. svibnja - Marija Majka Crkve, zaštitница katedrale u Mostaru

3. lipnja - Presveto Trojstvo
7. lipnja - Tijelovo - Presveto Tijelo i Krv Kristova; zapovjedna svetkovina; milodari za Papin caritas (obolom S. Petri)
15. lipnja - biskupijska proslava Srca Isusova u Studencima
29. lipnja - svetkovina sv. Petra i Pavla; prezbitersko ređenje u katedrali u Trebinju

15. kolovoza - Uznesenje Marijino u nebo; zapovjedna svetkovina

8. rujna - Mala Gospa, zaštitnica katedrale u Trebinju; obljetnica posvete
14. rujna - Križevo; obljetnica posvete katedrale u Mostaru i ređenja biskupova
30. rujna - proslava sv. Mihovila arkandela zaštitnika Trebinjsko-mrkanske biskupije u katedrali u Trebinju

21. listopada - Misija nedjelja; kolekta za misije

1. studenoga - Svi Sveti; zapovjedna svetkovina

16. prosinca - Treća došašća, Nedjelja Caritasa
25. prosinca - Božić; zapovjedna svetkovina

SVETI JOSIP ZAŠTITNIK MOSTARSKO-DUVANJSKE BISKUPIJE

Mostar, 27. veljače 2007.
Prot.: 335/2007.

Župnim uredima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

Mostarsko-duvanjska biskupija liturgijski slavi svojeg zaštitnika sv. Josipa, zaručnika Blažene Djevice Marije, 19. ožujka. Biskupija je od svoga osnutka, 1881. godine, uvela kao svoju svetkovinu sv. Josipa, kojega je papa Pio IX., blaženi, 1870. godine proglašio zaštitnikom cijele Crkve Katoličke.

Crkva u tri posebna godišnja liturgijska dana slavi sv. sv. Josipa: na svetkovinu sv. Josipa, 19. ožujka; na spomendan sv. Josipa Radnika, 1. svibnja; i u Svetoj Obitelji, posljednja nedjelja u građanskoj godini.

U Mostaru je 1980. godine katedralnu kriptu sv. Josipu posvetio biskup Petar Čule, koji je u njoj 1985. godine našao svoje ovozemno počivalište.

U Hercegovini svetom je Josipu posvećena župa Vinjani, a sv. Josipu Radniku: Domanovići, Grljevići i Izbično. I brojne kapelice, filijalne i grobljanske.

Na svetkovinu sv. Josipa svećenici će u svetoj Misi, osobito u Molitvi vjernika, moliti glavara Svetе Obite-

lji da pred Prijestoljem Božnjim zagovara našu Mostarsko-duvanjsku biskupiju:

da u njoj vlada crkveni mir i jedinstvo,
da u njoj zrači duhovno zdravlje i čistoća,
da u njoj vlada pravednost i bogobojaznost, obilježja koja su resila sv. Josipa u zemaljskom obiteljskom životu.

Napose molimo svoga Zaštitnika, uzora radnika, da nezaposleni, osobito mladi, nađu odgovarajući posao kojim se uzdržavaju obitelji.

U Mostaru na svetkovinu sv. Josipa u 18 sati svečana sveta Misa na koju se okupljaju članovi Biskupske konferencije BiH za početak svoga redovnog zasjedanja, apostolski nuncij i drugi ugledni uzvanici.

Svi svećenici koji mogu doći u euharistijsku koncelebraciju na svetkovinu našega nebeskog Zaštitnika, srdačno su pozvani i dobrodošli!

Ratko, biskup

UPISIVANJE U ŽUPNE MATIČNE KNJIGE

Župnim uredima
Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

Mostar, 31. siječnja 2007.
Prot.: 135/2007.

Velečasni župniče!

U kan. 877, § 1. Zakonika kanonskoga prava čitamo:
"Župnik mjesta u kojemu se krst slavi **mora brižljivo i bez ikakve odgode** upisati u maticu krštenih imena krštenika, krstitelja, roditelja, kumova i svjedoka, ako su bili prisutni, te mjesto i dan krštenja, naznačivši istodobno dan i mjesto rođenja." Dakle, treba upisati i mjesto rođenja, i mjesto krštenja i mjesto boravišta, ako je različito.

U posljednje vrijeme sve češće primamo molbe iz župnih ureda, kojima se od ovoga Ordinarijata traži dopuštenje:

- za naknadni upis krštenja, vjenčanja, smrti;
- za promjenu upisanoga krsnog imena;
- za promjenu datuma ili mesta rođenja, i to s ova-kvim obrazloženjem: "radi usklađivanja podataka s podacima u civilnim dokumentima stranke", što će reći da neki župnici nisu ni brižljivo ni bez odgode izvršili svoju župničku obvezu.

Ordinariat se u tim situacijama nalazi u nemaloj dilemi, pogotovo kad se traži promjena upisanoga krsnog imena, koje je osobi dano u trenutku krštenja na temelju izjave roditelja.

Da bi se izbjeglo bilo kakvo opravdavanje kako je došlo do "propusta" ili "zabune" prilikom upisivanja podataka u Maticu krštenih, ovim određujem da se svaki upis u **Matrice krštenih, vjenčanih i umrlih** mora provesti na temelju prethodnoga civilnog dokumenta, tj. *Izvoda iz Matične knjige ROĐENIH, VJENČANIH, UMRLIH*, za osobu čije podatke treba unijeti i u župne matične knjige. U ovakvoj situaciji to zahtijeva i zdrava logika i konkretna kronologija.

Budući da se krštenje novorođenčadi podjeljuje negdje i nakon nekoliko tjedana poslije poroda, nije problem pribaviti mjerodavan civilni dokument u Matičnom uredu, u kojem stoje svi potrebni podatci o kršteniku: točno ime, roditelji, datum, mjesto rođenja, mjesto krštenja, mjesto boravišta. Neka se Rodni - Vjenčani - Smrtni list, u originalu ili kopiji, čuva u arhivu dotične župe.

Svima svraćam pozornost na *Pravilnik o crkvenim maticama i drugim uredskim knjigama*, objavljen u *Vrhbosni*, 3/1999., str. 322-330., očekujući od župnika da odredbe *Pravilnika* savjesno i brižljivo obdržavaju.

S osobitim poštovanjem

Ratko Perić, biskup

MOLITVOM, POKOROM I PROPOVIJEĐU PROTIV BOGOHULNE PSOVKE

Mostar, 27. veljače 2007.
Prot.: 336/2007.

Župnim uredima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

ODREDBA O TJEDNU PROTIV PSOVKE

U skladu s višedesetljetnom praksom u prošlosti naših dijeceza ovim u ime Božje obnavljam, određujem i usrdno molim svećenike, redovnike i redovnici, i sve katoličke vjernike u našim biskupijama da Tjedan od Glušnice do Cvjetnice posvete molitvama protiv psovke u našem narodu. Neka toga Tjedna riječka žarkih molitava vjernoga puka u vrijeme klanjanja Presvetom oltarskom sakramantu, u obavljanju Križnoga puta, u moljenju krunice i drugim molitvama - doteče pred Prijestolje Božje kao zadovoljština protiv pogrda, bogohula i svakoga svetogrđa koje neodgovorni psovači i pogrditelji u našem narodu kroz cijelu godinu vrijeđaju Boga.

Osobito molim sve svećenike - misnike da u Petu korizmenu nedjelju, nekad zvanu Gluha, Glušna ili Glušnica, svoje propovijedi usmjere protiv psovke kao narodne neshvatljive mane i pozovu vjerni puk na

odreknuće od psovke kao značajan čin korizmene pokore, i potaknu na molitvu protiv psovačkih uvreda na račun premudroga, predobroga i pravednoga Boga.

Isto tako neka u petak neposredno prije Cvjetnice, tzv. "žalosni petak", iskoriste pobožnost Križnoga puta da naglase nakane i cio Križni put namijene kao zadovoljštinu protiv narodne psovke.

U redovničkim zajednicama neka se jednosatno, ili cjelodnevno, uobičajeno klanjanje u spomenutom Tjednu namijeni kao naknada Bogu protiv bezumne psovke. A duhovne osobe, željne višega stupnja milosti, uzet će i dan posta u tu svrhu.

Uz ovu odredbu kao pomoć svećenicima prilažem razmišljanje generalnoga vikara msgr. Srećka Majića o toj temi.

Ratko, biskup

PETA KORIZMENA NEDJELJA: ZADOVOLJŠTINA PROTIV PSOVKE

Uvod. U našim se biskupijama od davnine održavao Tjedan protiv psovke od Pete korizmene nedjelje (Glušne) do Cvjetnice. Na Glušnu nedjelju svećenici su redovito propovijedali o zloći i strahoti grijeha psovke u našem narodu, poticali psovače da se okane te strašne mane, a sav pobožni puk pozivali na molitvu i djela pokore za obraćenje psovača i na zadovoljštinu za ružnu psovku. Bila je to mudra odluka Crkve da u vremenu kad se na poseban način sjećamo Isusove muke, kad je Isus bio izrugaran, popljuvan i na razne načine vrijedan i mučen od svojih neprijatelja, da upravo u tom razdoblju kršćani čine zadovoljštinu i naknadu za uvrede koje se nanose srcu Kristovu. Na Glušnu nedjelju prema drevnom običaju zastiru se križevi u crkvama, ne da Isusa zaboravimo, nego da se u duši posramimo i da ne gledamo kako smo ga grijesima svojim iznakazili.

Ta odredba, Tjedna zadovoljštine za psovku, u našim biskupijama nije nikada dokinuta, a neki su je svećenici obdržavali i bez obzira na najavu u *Službenom vjesniku*.

Jedno je sigurno: svi u savjesti osjećamo da je nužno nešto poduzeti. Zaprepašteni smo i zgroženi kako se psovka uvukla među naše vjernike. Psije se u svaku dobu iz usta i mlađih i starih, pa i iz kuća iz kojih se nikada ne bi očekivala psovka. Psije se u razgovoru, na televiziji, u književnosti, u novinama...

Ako sami nešto ne poduzmemo, što je u našoj moći i molitvi, bit ćemo sukrivci zla koje se zarazno širi. Ovakvim zajedničkim činom nadamo se većem uspjehu u subzbianju toga zla, ako svi vrlo ozbiljno progovorimo na Glušnu nedjelju i u "žalosni petak", neposredno prije Cvjetnice, prigodom Križnoga puta, i pozovemo sve na djela pokore. Toliko smo se puta osvjedočili kako ima pobožnih duša koje su se spremne žrtvovati i moliti na nakane Crkve. Treba ih samo na to potaknuti: svetom Misom, klanjanjem pred Presvetim, Križnim putem, molitvom Gospine krunice, Zlatne krunice, Krunice Božanskoga milosrđa, djelima milosrđa, postom i slično.

Biblijski temelji. Bog je sve stvorio sebi na slavu i sva stvorenja njemu hvalu pjevaju. Ali samo čovjek u cijelom svemiru to može činiti svjesno i govorno razgovijetno. On je jedini na zemlji pozvan da Boga pameću upozna, slobodnim srcem ljubi i njemu jedinomu odano služi. Ali on je na ovome svijetu jedini koji može Bogu uskratiti dužno poštovanje i svjesno se opredijeliti protiv njega, kao otpali anđeli u duhovnom svijetu, i svrstatи se u neprijatelje Božje.

Druga je Božja zapovijed: *Ne izusti ime Gospodina, Boga svoga uzalud* (Izl 20, 7). I Bog odmah propisuje najstrožu mjeru da se uvreda suzbije i ukloni iz puka: *Tko izgovori hulu na ime Gospodnje, neka se smakne, neka ga sva zajednica kamenuje* (Lev 24, 16).

Apostol Jakov piše: *Iz istih usta izlazi blagoslov i prokletstvo. To ne smije, braće moja, tako biti* (Jak 3, 10).

Ime je Božje sveto, jer ono označuje samu Osobu, tri Osobe, Boga samoga. Njegovo je ime sveto i zato je normalna molitva Isusova sljedbenika: *Sveti se ime tvoje*.

Rečeno je starima: *Ne zaklinji se krivo. A ja vam kažem: Ne kunite se nikako!* (Mt 5, 33), veli Gospodin Isus.

Ime je Gospodnje sveto i zato ga vjernik ne će uzimati u svoj govor, osim da ga hvali, blagoslivlja i slavi.

I ovdje se može primijeniti ona riječ sv. Pavla: *Blagoslivljajte, a ne proklinjite* (Rim 12, 14). Kad čujete da netko psiye, onda vi blagoslivljajte, recite: Blagoslovjen budi Bog!

Isus kaže: *Bez mene ne možete učiniti ništa* (Iv 15, 5). Ama baš ništa. A sve mogu, kaže sv. Pavao, u onome koji me jača (Fil 4, 13). Pavao se oštrim tonom obraća vjernicima: *Nikakva nevaljala riječ neka ne izlazi iz vaših usta, nego samo dobra, da prema potrebi saziduje i milost iskaže slušateljima* (Ef 4, 29). Samo ako smo s Isusom, možemo se nadati sretnoj budućnosti.

Poziv vjernicima. Vjernik mora svjedočiti svoju vjeru i uvijek dati dobar primjer. Obuzima nas strah

kad pomislimo da roditelji, koji su obećali kod kršteњa svoga djeteta, da će riječju i primjerom biti svojoj djeci prvi svjedoci vjere, a oni pred svojom vlastitom djecom pogrđuju Boga i vjerske svetinje. Kakvu to budućnost spremaju sebi i svojoj djeci? Zar oni ne tjeraju Boga ponajprije iz svoga srca, a onda i iz svoga doma? Kada svojom psovkom i uvredom udalje Boga iz svoje duše i iz svoje kuće, onda se tu lako nastani sotona koji donosi nemir, nesreću, prokletstvo i svako zlo.

Otac psovač, kojega obitelj zove stupom doma, zar ne vidi da se psovkom dom ruši i da će se i sam i sa svojom obitelji naći pod ruševinama.

Kako je strašno čuti psovku i kletviti iz usta majke? Kažu da žena u obitelji drži tri kuta kuće. Jadna je ta kuća koju takva majka psovačica drži!

Ne samo da otac i mati ne smiju izgovarati uzaludnu riječ na račun svemogućega Boga, nego oni ne će dopustiti da itko u njihovoj kući pogrđuje sveto Ime Božje. Kako pošteni roditelji mogu dopustiti da im djeca posuđuju vlastita usta sotoni?

Ako su se mladić i djevojka upustili u psovku, kakvu to budućnost spremaju sebi, a psovkom uklanjaju Boga iz svoga srca? Neka samo malo zastanu i zamisle se, kuda ide njihov život, njihov dom i naša domovina? Ako je samo i jedno od njih psovač, kakva će to sreća biti u kući gdje se Boga psuje?

Užasno je slušati kako su malenima, koje je Isus na poseban način volio, stariji stavili otrov u usta da onako psuju i da ih navode na grijeh? Svi ćemo Bogu polagati račune, a znamo da se Bog ne da ponižavati i ismijavati. Svi govore: Na mladima svijet ostaje. Ako naš narod bude psovački narod, kakva nam se to budućnost sprema? Zato smo svi pozvani odlučno protiv psovke! Ţko se ostavi psovke i svakoga grijeha, Bog će stanoviti u srcu i u domu njegovu. Obećaj to danas sebi! S ljubavlju opomeni one koji su se zaboravili pa psuju. Pomoći će jedan drugomu da bude bolji i da se Boga boji kako bi se Bog nastanio u srcu njegovu, u obiteljima našim, u župi i narodu. Gdje je Bog, ondje je ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, blagost, vjernost...

Tko je psovkom vrijedao Boga, neka se skrušeno ispojedi i pokaje te uz Božju pomoć to zauvijek ostavi!

Uskrnsna isповјед neka bude doista svakome sadašnje uskrnsnuće iz mračnoga groba, da umrijevi psovci, svatko živi kao novi čovjek po mjeri uzrasta Kristova.

Mostar, 27. veljače 2007.

don Srećko Majić,
generalni vikar

PRIGODNA MOLITVA VJERNIKA PROTIV PSOVKE

Gospodine, ti kažnjavaš prijestupnike, koriš ih i opominješ zbog grijeha njihovih, da se zloće ostave, jer ti si Bog naš. Tebi upravljamo svoje molitve za obraćenje psovača.

Zazovimo riječima: *Gospodine, usliši nas!*

1. Gospodaru neba i zemlje, ti si sva stvorenja sazdao, a čovjeka stvorio na svoju sliku i podložio mu cio svijet da u tvoje ime bude svemu svijetu gospodar, a tebe trajno hvali i slavi,

- daj da se naša braća i sestre, koji te pogrdnim riječima vrijedaju, odreknu te strahote grijeha te u zajednici vjernika slave tvoje sveto ime, molimo te.

2. Bože, ti si sluzi svomu Mojsiju naredio: "Reci Izraelcima! Tko god opsuje Boga svoga, tko god izgavori hulu na Ime Gospodnje, mora umrijeti" (*Lev 24, 10-16*),

- daj da spoznamo kako je psovka užasna uvreda tebi, a nama svima izvor tolikoga zla; da usta psovača prestanu proklinjati te počnu blagoslivljati, molimo te.

3. Gospodine, rekao si: "Tko god sluša moje riječi i izvršava ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni." Svjedoci smo tolikih ruševina obitelji, jer je u njima zamukla molitva, a odzvanja psovka i kletva,

- daj da naše obitelji postanu mjesto molitve, slove, ljubavi i mira, molimo te.

4. Bože, naši su očevi svjesni da si ti Stvoritelj i Gospodar njihove djece i svih nas,

- udijeli svim očevima milost da riječju i djelom svoju djecu upućuju na dobro pokazujući im put u pravi život, molimo te.

5. Bože, naše majke svojom ljubavlju griju i urešuju obiteljski dom,

- ne dopusti da se u vrtlogu života zaborave, nego da uvijek budu riječju i primjerom svojoj djeci poticaj na dobro, molimo te.

6. Naši mladići i djevojke izloženi su mnogim zlim utjecajima i susretima s onima koji žive duhom ovoga svijeta,

- daj našoj mладeži milost i snagu da čuva srce i usne, koje će tebe slaviti, molimo te!

7. Gospodine, Bože naš, divno je ime tvoje po svoj zemlji. U ustima djece i dojenčadi hvalu si spremio protiv neprijatelja... (Ps 8, 2),

- ne dopusti da nevina usta djece ikada pogrde tvoje sveto Ime, molimo te.

8. Bože, naša pokojna braća i sestre, premda su bili podložni grijehu, nikada se nisu odmetnuli od tebe, nego su se u te uzdali i vjerovali,

- udijeli im dioništvo s tvojim svetima, molimo te.

Smiluj se, Gospodine, svomu puku, oprosti mu grijehu i daj da izbjegne zasluženu kaznu, a zadobije tvoje milosrđe. Po Kristu...

DEKANIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Mostar, 1. ožujka 2007.
Prot.: 340/2007.

Poštovani dekani!

Ovim vas dopisom molim da sazovete koronu pastoralnoga klera župa svoga dekanata. Neka se svećeničke korone upriliče najkasnije do 15. svibnja ove godine. Predlažem dvije teme za svećeničko razmišljanje i djelovanje.

Prva, neka svaki dekan zaduži jednoga svećenika sa svoga terena, ili nekoga drugoga kojega smatra prikladnim, da obradi *fenomen psovke*, uvrede Bogu, koja se tako često nađe u govoru naših vjernika. Želimo obnoviti praksu molitve i pokore protiv psovke i kletve, ne samo u Petu nedjelju korizmenu ili Glušnicu, nego kroz cijelo tijedan do Cvjetnice.

Svaki je sudionik koronskoga sastanka pozvan sudjelovati u razgovoru, pitanjima i sugestijama o ovoj bolnoj činjenici našega naroda i našega pastoralnog hrvanja s tom problematikom. U raspravi o toj temi mogu se iskristalizirati korisni prijedlozi, koje će dekan dostaviti na ovaj Ordinarijat.

Druga, budući da gotovo svim predstavnicima ili zastupnicima pojedinih dekanata istječe petogodišnji mandat članstva u Prezbiterijalnom vijeću, odnosno ostaje važećim do izbora novoga Vijeća, ovim molim dekane da na tu koronu stave točku dnevnoga reda: *Izbor zastupnika i zamjenika zastupnika u Prezbiterijalnom vijeću biskupije*. Iz svakoga dekanata po jedan zastupnik i po jedan zamjenik zastupnika.

Neka se izbor provede prema pravilniku koji vam dostavljam u prilogu.

Molim dekane da, neposredno poslije izbora, koji će se provesti strogo prema točkama 4-7 Pravilnika, sastave detaljan zapisnik prema odredbi čl. 7 Pravilnika i dostave ga Ordinarijatu.

Napose upozoravam, da ne bismo ponavljali više puta dopise kao prošlih godina u nekim slučajevima, i to radi valjanosti izbora, neka izabrani predstavnik i njegov zamjenik pred dekanom vlastoručno potpišu izjavu pristanka na izbor. Inače se dokumenti vraćaju dekanu na opsluživanje procedure.

Bit će prečasnim dekanima zahvalan ako me pravovremeno obavijeste o datumu održavanja svojih korona radi sudjelovanja delegata ovoga Ordinarijata na tom pastoralnom sastanku.

Unaprijed vam zahvaljujem na suradnji i želim vam svima sretan i blagoslovjen rad.

Ratko Perić, biskup

Don Marko Kutleša - mostarski dekan

Fra Mirko Bagarić - duvanjski dekan

Fra Ivan Boras - širokobriješki dekan

Fra Stjepan Neimarević - donjobekijski dekan

Fra Marinko Leko - gornjobekijski dekan

Don Damjan Raguž - nahijski dekan

Fra Mika Stojić - broćanski dekan

Don Ante Luburić - trebinjski dekan

Don Rajko Marković - stolački dekan

IMENOVANJA

Dijecezanski biskup Ratko Perić imenovao je:

- članovima Biskupijskoga pastoralnog vijeća: Danijelu Krešić, s. Arkandželu Kvesić, Helenu Lončar, s. Miru Majić, Marija Perića, don Ivicu Puljića, Peru Rađuža, fra Šimuna Romića, don Ivana Štironju, Blaženka Tikvića, Marka Tokića, Srećka Vučinu, fra Mladena Vukšića, don Petra Vuletića i s. Zrinku Zrinušić, 31. svibnja 2006., br. 1086;

- vjeroučiteljicom Sanijelu Marić u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, 7. 2. 2007., br. 173/2007.;
- vjeroučiteljicom Katarinu Matić u Osnovnoj školi "Lipanske zore" u Višićima, 7. 2. 2007., br. 174/2007.

RASPORED KRIZAMA U 2007. GODINI

TRAVANJ 2007.

8. 4	nedjelja	USKRS	
14. 4.	subota		STUDENCI, krizma
15. 4.	nedjelja	2. USKRSNA	GABELA, krizma GORANCI, krizma
21. 4.	subota		GORICA, krizma
22. 4.	nedjelja	3. USKRSNA	ČERIN, krizma
23. 4.			
28. 4.	subota		VITINA, krizma
29. 4.	nedjelja	4. USKRSNA	ČAPLJINA, GORICA-STRUJE, DRAČEVO, ČELJEVO, krizma

SVIBANJ 2007.

1. 5.	utorak	Sv. Josip Radnik	DOMANOVIĆI, krizma GRLJEVIĆI, krizma i blagoslov kuće
6. 5.	nedjelja	5. USKRSNA	ROTIMLJA, krizma
13. 5.	nedjelja	6. USKRSNA	HRASNO, Kraljica Mira VIR, krizma
19. 5.	subota		HUMAC, krizma
20. 5.	nedjelja	7. USKRSNA	ŠIROKI BRIJEG, krizma
26. 5.	subota		DUVNO, krizma
27. 5.	nedjelja	DUHOVI	MOSTAR (sve župe), krizma
28. 5.	ponedjeljak	Majka Crkve	MOSTAR, Katedrala, svetkovina

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

LIPANJ 2007.

2. 6.	subota		ČITLUK, krizma
3. 6.	nedjelja	PRESVETO TROJSTVO	BLAGAJ-BUNA, krizma GABELA POLJE, krizma
7. 6.	četvrtak	TIJELOVO	STOLAC, krizma
9. 6.	subota		MEĐUGORJE, krizma
10. 6.	nedjelja	10. NEDJELJA KROZ GODINU	NEVESINJE - Seljani, sv. Ivan
12. 6.	utorak	Uočnica sv. Ante	ŠUICA, krizma
13. 6.	srijeda	Sv. Ante Padovanski	RASKRIŽJE, krizma SUTINA, krizma
14. 6.	četvrtak	Uočnica Srca Isusova	KONGORA, krizma
15. 6.	petak	Srce Isusovo	ŠIPOVAČA-VOJNIĆI, krizma
16. 6.	subota	Srce Marijino	GRABOVICA, PRISOJE RAŠELJKE, VINICA, krizma KONGORA, krizma
17. 6.	nedjelja	11. NEDJELJA K. G.	POTOCI, krizma
23. 6.	subota		VELJACI, krizma
24. 6.	nedjelja	Rođenje sv. Ivana Krstitelja	RUŽIĆI, krizma
29. 6.	petak	Sv. Petar i Pavao	TREBINJE, prezbitersko ređenje
30. 6.	subota		POSUŠJE, krizma

SRPANJ 2007.

1. 7.	nedjelja	13. NEDJELJA K. G.	Roško Polje, krizma BUKOVICA, krizma
7. 7.	subota		GRADAC POSUŠKI, krizma
8. 7.	nedjelja	14. NEDJELJA K. G.	GRADNIĆI, krizma

KOLOVOZ 2007.

19. 8.	nedjelja		KLOBUK, krizma
26. 8.	nedjelja		NEUM, krizma

RUJAN 2007.

9. 9.	nedjelja		TIHALJINA, krizma
-------	----------	--	-------------------

KANONSKI POHOD MOSTARSKIM ŽUPAMA

Mjesni ordinarij 31. siječnja 2007. (130/2007.) najavio je i u tjednu od 19. do 23. veljače obavio kanonsku vizitaciju u gradskim župama Mostara. U dopisu je župnicima posebno naglašeno što vizitacije obuhvaća:

- Pohod župnoj crkvi i Presvetom oltarskom sakramenu;
- Razgovor u župnom uredu na temelju pojedinačnih izvješća i statistika koje su podnijeli Ordinarijatu prigodom dolaska početkom siječnja ove godine;
- Pregled crkvenih knjiga: matica, status animarum, kronike i drugih;
- Pohod osobama ili ustanovama kako dotični župnik smatra uputnim;
- U svakoj od spomenutih župa kanonska vizitacija završava svetom Misom u 18 sati.

Župa sv. Mateja, apostola i evanđelista

Župa je osnovana 1993. godine. U ponedjeljak, 19. veljače 2007., župnik mr. don Ivan Perić i župni vikar don Marijo Pavlović dočekali su biskupa i pošli s njim u crkveni prostor na katu. Izmolili Vjerovanje i pomolili se Bogu za žive i mrtve. U župnom uredu biskup se informirao o župi, koja je osnovana na Bogojavljenje 1993. godine. U župi je oko 8000 vjernika, velik je broj dognanika iz drugih župa. Nedjeljom se slave tri, a rannim danom dvije svete Mise. Svaki se dan održava župni vjeroučenik, oko 450 upisanih vjeroučenika, subotom razne župne probe, sviranje, pjevanje, čitanje... S područja župe dva su dijecezanska sjemeništarca i jedan bogoslov te jedan franjevački novak i dvije redovnice: franjevka i milosrdnica. Ove je godine 57 krizmanika (generacija 1992.) i 75 prvopričesnika. Dvojtjedno izlazi župni list. *Crkva na kamenu* ide u 60 primjeraka. Stalno raste broj onih koji prihvaćaju zakonitu Crkvu i njezine predstavnike, a udaljuju se od bezakonja. Župnik je poveo biskupa na gradilište nove župne crkve sv. Mateja. Cripta bi već mogla biti pro-

stor svečane liturgije o Uskrštu, ako Bog da, a župni bi stan na ljeto mogao primiti župnika i kapelana. Otišli su na novo groblje u Raštane, gdje je predviđeno 600 obiteljskih grobnica; vidjeli su kapelicu sv. Leopolda Mandića. Gradnja groblja veliko je djelo ne samo za župu nego za cijelo grad. Posjetili su obitelj pok. Zvonke Jurića i supruge mu Ive, koji imaju desetero djece, od kojih je biskup svojedobno dvoje krstio. Vidjeli su i kućnu obitelj sestre Dijane. Župnik i kapelan pohađaju i blagoslivljaju obitelji kroz cijelu godinu.

Kanonski pohod završio je svetom Misom i propovijedu pred punom crkvom "u gornjoj sobi", kao u apostolsko doba, uza suvremeno pjevanje župnoga zbara. Biskup je izrazio radost zbog rada pastoralnih djelatnika i rasta župe. Sv. Matej, Isusov apostol i evanđelist, evangelizira vjernike Rudnika i Orlaca glasom vjere i ljubavlju srca don Ivana i don Marija, te vjeronositelja Ilike Savića, Tanje Kožul i Reale Šakota. I tolikih njihovih suradnika iz svih uzrasta i godišta.

Župni listić izlazi u 1200 primjeraka.

Župa sv. Petra i Pavla, apostolskih prvaka

U utorak, 20. veljače, poslije podne župnik fra Šimun Romić, zajedno s fra Matom Dragičevićem, gvardijanom, i fra Tomislavom Jelićem, vikarom, pozdravio je Biskupa. Priključio se i vikar fra Stipan Marković. Razgledali su funkcionalnu kapelicu, upo-

rabiljivu criptu i crkvu koja je još u izgradnji. Klupe su već nabavljene. Pomolili se za žive i pokojne i iz samostana i iz cijele župe. Župa je osnovana 1849. godine cijepanjem župe Mostarski Gradac. Danas broji oko 6000 katolika s 1600 obitelji. Velika je većina u Rodo-

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

ču i Jesenici. Jedanaest je svećenika redovnika u župi, među njima i provincial Hercegovačke franjevačke provincije. Na području župe djeluje 25 redovnica: tri u franjevačkom samostanu, 20 u sestarskom samostanu i dvije sestre Služavke Maloga Isusa u Rehabilitacijskom centru Biskupijskoga caritasa.

Nedjeljom se slavi sedam svetih Misa, a radnim danom četiri. Dobro je posjećeno četvrtkom klanjanje Presvetomu, svakodnevne adventske zornice i trinaest utoraka u čast sv. Anti. Biskup je potaknuo župnika da se i na vanjski način što svećanije slavi svetkovini na župe, sv. Petar i Pavao, makar pada u radni dan. Godišnje se drži pet tečajeva koji traju po pet dana za pripravnike na brak. Tribina za mlade održava se

osam puta semestralno, pozivaju se predavači i sa strane i iz Hrvatske. Školski vjeronauki i župni, posebno za prvopričesnike, krizmanike i ministrante. Ali ne svakodnevno. Dobivena je lokacijska dozvola za gradnju crkve sv. Ivana Krstitelja u Rodoču. *Naša Ognjišta* idu u 100 primjeraka, *Glas Koncila* u 30, *Crkva na kamenu* u 10 itd.

Koncelebriranu svetu Misu Biskup je slavio u kripti u čast sv. Petra i Pavla i molio za duhovna zvanja: da ova ustraju, a nova se jave na dobro cijele crkvene zajednice. Pod Misom je pjevalo župni zbor pod vodstvom s. Slavice Kožul. U župi djeluje više zborova, i u matici i na filijalama.

Župa sv. Luke u Ilićima

Župa je osnovana 1993. godine. Prigodom pastoralnoga pohoda, 21. siječnja, Biskupa je u dvorištu dočekao župnik Cima i župni upravitelj Ilića mr. don Jozo Čirko, koji je u župi sv. Luke od rujna prošle godine. U kapelici, gdje su se pomolili za žive u župama i za sve pokojne, župnik je obavijestio biskupa o darovima više dobrotvora koji su ukrasili malu kapelicu sv. Luke novim oltarnicima, križnim putem, ministrantskim (muškim) odijelima, uskoro i električnim zvonom. U župnom uredu župnik je govorio o konkretnim pastoralnim pomacima. Sve Mise svakodnevno se slave, četvrtkom euharistijsko klanjanje prije svete Mise. Za trodnevnicu i za same svetkovine sv. Luke broj je sudiонika na svetim Misama stalno rastao. Razumije se da

se daleko od mogućnosti da takvim liturgijskim prostorom pokriju potrebe vjernika kojih na terenu župe ima oko 4000.

Pod svetom Misom bilo je preko stotinu osoba, i u kapelici i pred vratima. Svi su pristupili obredu pepeljanja. Raste broj onih koji se pridružuju zakonitoj zajednici, koji ne idu preko svojih župa u druge župe. Nakon Mise susret s vjeroučiteljem Viktorom Zupcem i nekim vjernicima koji su od početka prihvatali zakonitoga župnika i stavili mu čak i svoje prostore na raspolaganje.

Župni listić izlazi u 120 primjeraka.

“Ne boj se, stado malo!”, poručio bi Gospodin preko svoga evanđelista sv. Luke (12, 32).

Župa sv. Marka u Cimu

Župa je osnovana 1993. godine. Na svetoj Misi u kapelici u Ilićima bili su i vjernici iz Cima koji prihvaćaju zakonitost u Crkvi. Župnik drži da u župi ima oko 4000 katolika. U Cimu je nezakoniti i suspendirani

svećenik Luka Marić, bivši franjevac, otpušten iz Reda manje braće zbog neposlušnosti svojim poglavarima i to u velikoj stvari, a koji se ne drži nikakva crkvenoga reda i zakona, nego stvara raskol među vjernicima.

Župa katedrala Marije Majke Crkve

Župa je osnovana 1980. godine, kada je stari biskup Petar odlazio, a novi biskup Pavao dolazio. Dne 22. veljače 2007. - blagdan Katedre sv. Petra - biskup je najprije pohodio župnika msgr. Luku Pavlovića, koji je, nakon molitve u katedrali, protumačio potrebe za dovršenjem stolnice. Jednako su potrebni zahvati i na župnoj kući. Katedralna župa ima oko 13.500 katolika, 2700 obitelji. Uza župnika dva su kapelana, mr. don Ivan Turudić i don Ivan Bebek, a u župi djeluju pro-

fesor msgr. dr. Anto Brajko i dirigent zbara mo don Dragan Filipović. U katedralnoj župi od samoga njezina početka rade sestre milosrdnice, danas su tri, a na području župe ima svega 25 sestara. Svećenici radnim danom slave pet, a nedjeljom šest svetih Misa kada je katedrala uglavnom puna. Klanjanje je četvrtkom prije svete Mise, krunica svakodnevna. Križni put u korizmi neobično posjećen, kao i u drugim mjestima. Župni se vjeronauk drži svakodnevno za više stotina osnovaca.

Odavno se u katedralnoj dvorani drže četvrtkom u 19 sati "studentske tribine" s predavanjima mostarskoj mladeži, obuhvaćajući uglavnom u adventsko i korizmeno vrijeme. Oba turnusa završavaju pripremama na svetu isповijed za Božić i za Uskrs. Svake se godine u katedrali slavi sveta krizma za sve kandidate iz Mostara. Prošle godine krizmano je oko 580 pripravnika. Bilo je također oko 50 krizmanih koji su pretvodno primili nevaljanu potvrdu u drugim mjestima u Hercegovini. Bilo je 87 krštenika, 57 vjenčanja, 35 ukopnika. Još uvijek nerazmjerno malo prema broju župljana.

MAK u župi ide u 350, Cnak u 100, a župni listić u 1200 primjeraka. Itd.

U kripti sv. Josipa pokopan je biskup Petar Čule, 1985. godine, i uza njegov vjerni suradnik, kasniji biskup kotorski, don Marko Perić.

Pod večernjom svetom Misom biskup je govorio o katedri sv. Petra, o službi poučavanja, posvećivanja i upravljanja. Zahvalio je župniku don Luki i njegovim suradnicima i suradnicama na pastoralnom djelovanju koje nesebično ulažu u rast i procvat katedralne župe u mostarsko-duvanjskoj biskupiji.

Župa sv. Ivana, apostola i evanđelista, Centar - Zalik

Vizitacija je bila na prvi korizmeni petak, 23 veljače. Iz razgovora i opširna župnikova pisana izvješća i njegovih *Vjesnika* i *Svjedoka*, evo bitnih pastoralnih arterija u župi.

Župa je osnovana 1993. godine. Župnik don Krešo Puljić ima dva pomoćnika, don Mladena Šutala i don Dragu Ćurkovića. Župa broji oko 20.000 katolika na 250 m² liturgijskoga prostora! Gledano statistički za prošlu godinu: krštenika je bilo 27, prvičesnika 135, krizmanika 115, vjenčanih parova 11, pokojnika 29. Ovakav statistički nerazmjer rezultat je crkvenoga nereda u Mostaru u kojem se još uvijek ne poštuju granice i prava novoosnovanih župa. Župni život je razvrstan u desetak područja, već prema župnoj koncepciji i planu. U pastoralnom pogledu župa je u stalnom porastu. Iz župe je jedan bogoslov, jedan sjemeništarac i jedna sestra, službenica milosrđa.

Liturgijski život. Nedjeljom se slavi 7 svetih Misa u župnoj crkvi i osma u zatvoru. Mise su radnim danom ujutro u 7 i navečer u 18 sati. Posebno su posjećene mise zornice u došašcu i večernje mise u korizmi, s kratkom homilijom. Polusatno klanjanje održava se 4 puta mjesečno, gdje se moli za mlade i obitelji, za izgradnju crkve Kristova uskrsnuća i njezine dobročinitelje. Krunica je svakodnevna, na određene nakane. Krunicu mole svi uzrasti, po tjednom rasporedu.

Pastoral djece. Župna kateheza održava se svaki dan u tjednu za 883 vjeroučenika. U župi djeluje 7 "živih zajednica", u kojima ima 452 djece. Sve ove žive zajednice objedinjava župni pokret za novu evangelizaciju koji se zove *Duga* (**dioništvo u grupnom apostolatu**). Kandidati za sakramente prve pričesti i krizme, osim redovitoga vjeronauka, uključeni su u "godinu apostolata", u kojoj se na razne načine aktivno uključuju u život župne zajednice, posebno u nedjeljnju liturgiju.

Pastoral mladih. U župi postoji pokret mladih koji se zove *Bios* (**biti i ostati svoj**) u kojem mladi poku-

šavaju produbiti svoju vjeru kroz molitvu, kateheze, hodočašća te karitativni i kulturni angažman. Ovaj pokret mladima pruža priliku za duhovni rast, duhovnu formaciju i konkretnu zauzetost u župnoj zajednici.

Pastoral obitelji. Obuhvaća nedjeljnu obiteljsku misu pod kojom se krštavaju djeca i slave razne obljetcice brakova; uključuje obiteljsku nedjelju (prvu u mjesecu, kada se organizira popodnevno klanjanje; zatim blagoslov obitelji i njihovih obitavališta; obiteljsku krunicu četvrtkom i zajedničke vespere subotom; tu ulaze također i pretkrnsne kateheze za roditelje i kumove te povremena predavanja i tribine. U pastoralu obitelji posebno su aktivni bračni parovi iz obiteljskoga pokreta *Oaza ljubavi*.

Pastoral starih osoba. Sastoje se uglavnom od redovitih posjeta i podjele sakramenata prije Božića, Uskrsa i Velike Gospe, te posjeta po pozivu i potrebi. U ovom pastoralu posebno su aktivni volonteri Župnoga caritasa, koji dva puta mjesečno posjećuju najugroženije stare i osamljene osobe i nose im potrebne namirnice. Posebno u teškom položaju nalaze se stare osobe u dijelu župe koji se zove Zalik, na istočnoj strani grada, gdje je prije rata bilo oko 5000 katolika, a sada jedva 50.

Župni caritas. Aktivan je tijekom cijele godine, posebno u došašcu i korizmi kada se organiziraju razne akcije: kasice na jaslice; kasice po trgovinama; akcija za djecu s poteškoćama u razvoju Caritasova centra Sveta Obitelj; kolači za Nedjelju caritasa; drvo života pred oltarom na koje vjernici, a posebno djeca, stavljuju darove za siromašnu djecu.

Ostale aktivnosti. U župi svakoga tjedna izlazi *Župni vjesnik* u tisuću, a župni list *Svjedok*, koji izlazi povremeno, izdaje se u dvije tisuće primjeraka.

Problemi. Dva su velika problema u župi: premalen sadašnji liturgijski prostor i nepostojanje župne kuće.

Crkva, župni ured i ostale župne prostorije nalaze se u prilagođenu a neprikladnu skladišnom prostoru.

Nova nada. U župi je u veljači 1996. započeta izgradnja kripte sv. Ivana apostola i evanđelista i crkve Kristova uskrsnuća. Njihovom izgradnjom i dovršenjem pratećih župnih prostorija riješili bi se brojni problemi ove brojem velike a crkvenim prostorom male župe.

Još nije nastavljena izgradnja crkve. Čeka se "političko" rješenje!

Pod koncelebriranom svetom Misom, sa župnikom i njegovim pomoćnicima, biskup je govorio o "kućnoj Crkvi" o kojoj ovisi budućnost Crkve i našega naroda. Biskup se navratio još jednom u župu, 3. ožujka, radi potpisa župnih matica i ostalih uredskih knjiga.

IZVJEŠĆA BISKUPIJSKIH USTANOVA

RAVNATELJ SVEĆENIČKOГ DOMA

Don Nedjeljko Galić imenovan je ravnateljem Svećeničkoga doma u Mostaru, u kolovozu 2004. godine. Objavljujemo njegovo izvješće o svećeničkom životu u Domu.

Svećenički dom

Svaki čovjek želi doživjeti starost, i to duboku starost, ali u lijepu i ugodnu okruženju. Tu se uvjek krije briga i bojazan hoće li moći to doživjeti? Današnje vrijeme ne daje baš veliku brigu za stare dane, jer je obitelj i obiteljska idila potpuno uzdrmana, pa se sve više priželjkuje da se starački život provede u uređenu domu gdje bi se bilo zbrinuto.

Zato je i među svećenicima, osobito dijecezanskima, sve izraženija želja da svoju starost provedu u Svećeničkom domu gdje će imati sve potrebno za pristojan život. Ta se želja u našoj biskupiji ostvarila 80-ih godina kada je napravljen Dom za stare i iznemogle, odnosno bolesne svećenike u Potocima (Bijelom Polju) kod Mostara. Bilo je primjedaba na nedostatke u gradnji, ali svi koju su se tu uselili, nakon mukotrpna pastoralnoga života, bili su zadovoljni.

Došao je rat pa se zbog ratnih neprilika i opasnosti po život moralo napustiti taj Dom spašavajući glavu. Nekoliko dana nakon iseljenja Dom je bio uništen. Umirovljeni svećenici našli su utočište u Splitu, Neumu, Dubrovniku u turističkim smještajima koji su građeni u druge svrhe i na nezgodnim pristupima, ali što je, tu je. Izdržalo se do boljega smještaja u vlastitom Domu.

I dočekalo se polovicom 2003. godine. Uz Biskupski dvor i Kulturni centar zablistala je poput bijele golubice nova zgrada Svećeničkoga doma, reprezentativna izgleda i još udobnijega smještaja za umirovljene sve-

cenike. Sagrađen je po svim normama takvih građevina. Izdvojen je od gradske buke, s divnom zelenom kulisom (na Biskupovoj Glavici), gdje je smješteno zaklonjeno šetalište, tu su dvije prostrane terase na koje umirovljenici mogu izići i raskomotiti se.

Sobe su apartmanskoga tipa, nisu luksuzne ali su komotne, tople i svijetle, kao i ostali prateći prostori sa svojim prostorijama. U novim prostorima život umirovljenih svećenika postao je ljepši i zadovoljniji. Međusobne su komunikacije lakše. I oni koji su bili na kolicima mogu doći do kolega u bilo kojoj sobi te je tako komunikacija postala življka.

Život u Domu počinje časoslovom, jutarnjom, pa svetom Misom, doručkom..., dnevnim posjetima kapelici prigodom raznih pobožnosti: klanjanja, Križnoga puta, krunice... Svećenici umirovljenici prigodice pomažu mlađim aktivnim kolegama u pastvi svojim zamjenama po potrebi i tako daju svoj doprinos dušobrižništvu. Prate život naše Crkve, čitaju tisak, informiraju se posredstvom radija i televizije. Don Stipe Ivančić uspio je s talijanskoga prevesti na hrvatski svoju doktorsku radnju koja bi ove godine trebala izići iz tiska.

Svećenici se raduju kad im mlađi kolege dođu u posao. Više puta o kakvoj zgodi, osobito za imendane, nađe se i preko 20 svećenika na okupu. Umirovljeni svećenici rado posvećuju svoje molitve i žrtve Bogu za nova zvanja i za svećenički uspjeh svojih nasljednika na župama.

Ne može se zaobići činjenica da je život u Domu praćen i pomognut svestranom brigom i trudom triju sestara franjevaka, kojima je ovaj Dom osobito zahvalan. One imaju svoje sobe i prostorije u sklopu Doma. Sudjeluju na misnim slavlјima u kapelici. Tu one imaju sve svoje redovite molitve i pobožnosti, a ujedno uređuju kapelicu i pripremaju za pojedine blagdane i liturgijska razdoblja.

Svakoga mjeseca u Dom dolazi liječnik koji redovito prati zdravstveno stanje svakoga svećenika, a dolazi i prema potrebi pojedinoga svećenika te u tom smislu pomaže bolesnome, a ako je nužno, upućuje ga i na dodatna liječenja u gradske bolnice.

U Domu se povremeno oporavljaju i liječe i ostali svećenici koji su u pastvi. Ovo je, stoga, svećeničko lječilište i odmaralište kako bi ponovno mogli zaorati na njivi Gospodnjoj još dublju brazdu.

Iz Doma u Mostaru već smo ispratili četvoricu braće u vječnost: don Andriju Iličića u kolovozu i don Matu Šimovića u listopadu 2003. godine, a don Boška Obradovića u srpnju te don Đuru Kulaša u listopadu prošle godine. Svi su oni bili brižljivo njegovani u svojoj bolesti pa je to i njima i svima bio dokaz blagodati Svećeničkoga doma.

Mostar, 3. ožujka 2007.

don Nedjeljko Galić

DIREKTOR BISKUPIJSKOGA CARITASA

Dr. don Ante Komadina, direktor Caritasa od 1999. godine, poslao je opsežan godišnji izvještaj. Iz njega za prošlu 2006. godinu preuzimamo skraćeni dio koji pruža određen uvid u raznovrsno djelovanje Caritasa.

Mostar, 23. siječnja 2007.

Izvješće o djelovanju Caritasa i Caritasovih ustanova 2006. godine

Opća situacija. I ovogodišnje izvješće započinjem rečenicama koje odaju tjeskobu, jer se opća socijalna situacija u zemlji nije popravila. Štoviše, za maloga je čovjeka sve teže živjeti, jer je život sve skuplji, a neimastina sve veća. Sve je veći broj osoba koje su ovisne o karitativnoj pomoći. Na žalost, Caritas dobiva sve manje pomoći u prehrambenim i higijenskim artiklima od partnera i prijatelja iz inozemstva.

Emaus. Predsjednik Caritasa biskup ordinarij Rato prihvatio je prijedlog ravnatelja mostarskog Caritasa da se u ratu oštećena zgrada bivšeg Svećeničkog doma u Potocima preuredi u duhovno-kulturni biskupijski centar koji će sadržavati, osim zajedničkih prostorija za duhovne vježbe, predavanja, studijske dane itd., također i sobe i sve druge potrebne prostorije za višednevni boravak. Tako se "rođio" projekt *Emaus*, a realizacija i kasnije vođenje kuće povjerenje je Caritasu. Radovi su započeli 3. travnja 2006. Čvrsto se nadam da će do ljeta duhovno-kulturni centar *Emaus* biti dovršen i opremljen.

Obiteljsko savjetovalište. U Sarajevu je 9. ožujka 2006. upriličena svečanost u povodu početka projekta Obiteljsko savjetovalište. Ovaj projekt obuhvaća sva tri biskupijska Caritasa, odnosno sve četiri biskupije, a koordiniran je iz ureda Caritasa BK BiH. Riječ je o

projektu dvogodišnje izobrazbe budućih obiteljskih savjetnika. U izobrazbi sudjeluju po tri, odnosno četiri kandidata. Predavači su: psihologinja Pantić iz Zagreba, psiholog Jozić iz Freiburga, Anita Begić iz Mostara i Blaženka Lukenda iz Banje Luke.

Od početka siječnja do 31. prosinca 2006. u Obiteljskom savjetovalištu je na savjetovanju bilo 66 osoba, a obavljen je 181 razgovor. Različiti su uzroci zbog kojih su klijenti došli u savjetovalište: teška bolest u obitelji, sagorijevanje na poslu, ovisnost o opijatima, alkoholizam, hazardne igre, droga, nasilje u obitelji, PTSP, bračna nevjera, egzistencijalni problemi samohranih majki, bijeg od kuće, odgoj adolescenata, bračni partner u zatvoru, prihvatanje izvanbračne trudnoće, napadi panike, depresije, prihvatanje bolesnoga djete, nedostatak samopouzdanja, odgojna zapuštenost, smještaj ovisnika u komunu, nezaposlenost itd. Početkom rujna prošle godine budući savjetnici iz sva tri Biskupijska caritasa imali su dvodnevne duhovne vježbe u Biskupijskom duhovnom centru Svetoga Josipa u Lištanima.

Dječji vrtić Sveti Josip. Caritasov je dječji vrtić prošlogodišnji i ovogodišnji slavljenik. Naime, u prosincu 1996. vrtić je bio registriran, a poslije Nove godine 1997. započeo je rad s djecom. Zato smo na Nedjelju

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

caritasa, 17. prosinca 2006., djeca i roditelji zajedno s odgojiteljicama slavili svečano misno slavlje u mostarskoj stolnici Majke Crkve. U vrtiću ove godine ima 142 djece u pet skupina. U jednoj od tih skupina nalaze se djeца od 2 do 3 godine, to su tzv. "jaslice". Ravnateljica: s. Florijana Penava, službenica milosrđa.

Radionica Emanuel. U rujnu mjesecu prošle godine započela je s radom radionica za keramiku i drvodjelstvo, koju smo nazvali *Emanuel*. Devet odraslih osoba s posebnim potrebama iz grada dolazi četiri dana u tjednu u radionicu gdje provedu četiri sata izrađujući predmete od gline i drveta. Njima se pridruži i troje korisnika iz Svetе Obitelji. Dakle, ukupno dvanaest hendikepiranih imaju radnu terapiju. Radionica dobro radi i njezini su korisnici sretni što dio svoga dana provedu u radionici. Roditelji su također zadovoljni. Koordinator projekta: Radoslav Dodig.

Večer prijatelja Caritasa nije neki velik program, ali taj susret smatramo važnim i zato smo ga uvrstili među dugoročnije projekte. Na naše pozive odazvalo se više od 80 prijatelja Caritasa. Bila je to večer ispunjena obostranom radošću i zahvalnošću. Da je Večer prijatelja Caritasa uspjela, dokaz je i to što neki od prijatelja bez našega izričita poziva ili poticaja redovito uplaćuju na naš račun financijsku pomoć ili nam šalju pomoć u naravi. Potrebno je barem svako dvije godine pozvati Prijatelje Caritasa na druženje, da im zahvalimo i da im predstavimo svoj rad kako bi oni vidjeli u što je investirana njihova darežljivost, financijska i materijalna pomoć.

Rehabilitacijski centar Sveti Obitelj. Ovaj je Centar prošle godine pružao usluge za 27 djece s posebnim potrebama u edukacijsko-rehabilitacijskom ili ambulantnom odjelu, a u stacionarnom odjelu bilo je 17 nepokretnih osoba. U jesen 2006. primili smo dvoje novih štićenika te je na svršetku godine bilo 16 štićenika u stacionarnom odjelu.

Tijekom akademske godine 2005./2006. u Centru su održavana blok predavanja vikendom za naše osoblje, ali i za jednoga predstavnika iz 20-ak drugih beha centara za hendikepirane. Na svršetku izobrazbe upriličena je 24. lipnja 2006. svečana podjela potvrđnica. Za djelatnice stacionarnog odjela imali smo i ove godine poseban izletnički dan, koji iskoristimo i za duhovnu obnovu i zajedničku svetu Misu. Na međunarodni dan hendikepiranih, uoči sv. Nikole, svetu je Misu za sve štićenike Nazareta i Svetе Obitelji slavio fra Šimun Romić, župnik župe sv. Petra i Pavla.

Caritas Trst već drugu godinu financira projekt u okviru Svetе Obitelji, kojem smo dali ime *Sano dente per bambino sorridente!* Stomatolozi iz Trsta popravljaju zube hendikepiranima pod anestezijom. Nakon što su obradili zube našim korisnicima, proširili smo

projekt na Specijalnu školu za hendikepirane u Mostaru, na udrugu roditelja hendikepiranih *Vedri osmijeh* te na centar za hendikepirane u Trebinju.

U centru *Sveti Obitelj* u popodnevnim satima pružamo fizioterapeutske usluge pacijentima "iz grada" koje se naplaćuju. Utržak ostaje u blagajni *Svetе Obitelji* za svakodnevne troškove. Voditeljica Centra: s. Krunoslava Adžamić.

Nazaret. Evo još jednoga jubilarca! U proljeće 2007. navršava se desetljeće rada *Nazareta*. Korisnika je 18 i uvijek iznova ima molbi roditelja koji bi htjeli da i njihova hendikepirana djeca budu uključena u radnu okupaciju. Neke smo od tih upita djelomično riješili otvaranjem radionice *Emanuel*, ali to nije dostatno. Voditelj: Blaženko Tikvić.

Veronika. U projektu kućne njegе starih i nemoćnih osoba zaposlene su dvije medicinske sestre i dvije pomoćnice. U protekloj godini *Veronikina* je ekipa pružala redovite usluge i njegu za 89 korisnika, a 80 korisnika su povremeno posjećivale. Tijekom godine učinile su 4413 posjeta pružajući ukupno 12.350 različitih usluga primarne medicinske pomoći, higijenske njegе, pomoći u kućanstvu i sl. Koordinatorica: Mirjana Vlaho.

U projektu je angažirano i 18 volontera koji su ukupno radili 182 sata pomažući u čišćenju stanova i podjeli hrane. Ovaj projekt već godinama funkcioniра. Jedina smo ekipa na terenu naših biskupija koja pruža ovu vrstu pomoći starim i nemoćnim osobama. Našem osoblju pružamo i stručnu izobrazbu te su prošle godine održana dva seminara za djelatnike i *Škola volontarijata*.

Mirjam. Smještaj za žene i djecu u nevolji, posebice za one koji trpe zbog nasilja u obitelji. Kroz projekt *Mirjam Caritas* je do sada pružio privremeni smještaj, zaštitu i savjetovanje za 60 žena i 36 djece. Tijekom prošle godine u kući je boravilo 6 žena i 8 djece. Razlozi boravka u *Mirjam* bili su: nasilje u obitelji, siromaštvo, volonterski rad u *Svetoj Obitelji*, neželjena trudnoća/silovanje, polaganje ispita, nasilje u obitelji. Ostvarena je vrlo dobra suradnja s mostarskim centrom za socijalni rad, a surađujemo po potrebi i s drugim centrima. Koordinacija: M. Vlaho. Pomoćnica: Anita Begić.

Antitrafficking. Ovo je zajednički projekt svim trijema biskupijskim Caritasima BiH i centralno je koordiniran od uprave Caritasa BK BiH. Projekt nastojimo na neki način integrirati u Obiteljsko savjetovalište.

Prijamni ured i ured za razgovor jesu "vrata" upravne zgrade Caritasa. Tijekom prošle godine kroz taj prijamni ured prošlo je preko 1000 osoba. Od toga njih 750 dobilo je pomoć u hrani. Drugi su primili novčanu pomoć ili lijekove, odjeću, uloške te higijen-

ske potrepštine. Školski pribor za djecu primila je 81 obitelj. Neki susreti s korisnicima jednokratne i neposredne pomoći u uredu za razgovor budu nastavljeni u uredu Obiteljskog savjetovališta. Tako ured za razgovor postaje mjesto "regrutiranja" kandidata za savjetovanje u Obiteljskom savjetovalištu. Svaki od savjetnika radi tjedno jedan dan u uredu.

Odjel za promicanje Župnih caritasa. Ono što bih doista želio da bude prihvaćeno i da uzme maha u našim hercegovačkim biskupijama jesu Župni caritasi. Oni su dokaz da se u pastvi, uz propovijedanje i slavljenje sakramenata, provodi i živi ona treća stožerna dimenzija Crkve: djelotvorna ljubav. Bez razvijenih Župnih caritasa, središnji će ured Caritasa biti bez temelja.

U korizmi je organizirana akcija: Moj bližnji je tu, zašto ga tražiti daleko? Sudjelovalo je 20 župa. Od 24. do 27. srpnja organizirana je škola volontarijata u kojoj je sudjelovalo 20 mlađih iz naših župa: prva dva dana bili su u središnjem uredu Biskupijskoga caritasa, a druga dva dana u župi Aladinići (praktični, volonterski rad).

Kao jedan od sadržaja ovoga projekta što su ga finansirali Talijani bile su i duhovne vježbe. Mi smo stavili s tom praksom te tako svake godine djelatnici Caritasa imaju mogućnost sudjelovanja na duhovnim vježbama. Za 2006. godinu duhovne su vježbe održane od 13. do 15. listopada u Duhovnom centru Karmel sv. Ilje na obali Buškoga jezera, župa Grabovica.

Prije početka došašća pozvani su župnici svih naših župa da sudjeluju u akciji Paket ljubavi. Ove su godine sudjelovale 24 župe. Ukupno je prikupljeno 1185 paketa s najvažnijim prehrabbenim artiklima. Voditelji: R. Dodig i D. Zelenika, zaduženi također za pisanje

Caritasove kronike te za pisanje članaka za Crkvu na kamenu.

Logovita. U protekloj godini knjižara Logovita poslovala je pozitivno, ali na rubu isplativosti. Voditelj: Miro Vidačak.

Viktorija. Od siječnja do sredine lipnja 2006. u domu za djevojke Viktorija boravilo je 10 djevojaka: 9 srednjoškolki i 1 studentica. Od jeseni 2006. u Viktoriji stanuje 7 studentica i 5 srednjoškolki. Ove srednjoškolke ostaju u kući do mature. Djevojke uglavnom redovito plaćaju stanařinu. Sav utržak ostaje u blagajni Sveti Obitelji. Međutim, to što se zaradi jedva da može pokriti troškove grijanja, struje i vode u Viktoriji.

Skladište i garaža u Ilicima. Prodajom mljekare Movita Caritas je ostao bez prostora za svoja vozila. Odlučili smo, uz pristanak Ordinarijata, izgraditi garažu na Caritasovoj zemlji u Ilicima. Srušili smo staru kuću koja je bila trošna i puna vlage. Do svršetka 2006. dovršeni su gotovo svi izvanjski radovi. Zgrada je statički čvrsta i može nositi još dva kata. Bude li volja Božja, mogao bi se na ovoj zgradi podići hospicij za terminalne bolesnike. Svaki čovjek, posebice neizlječivo bolestan, zavrjeđuje najveću skrb u posljednjim mjesecima svoga života te da umre okružen ljudima koji ga s poštovanjem i ljubavlju njeguju. Naravno da bi u tom slučaju trebalo vjerojatno dislocirati garažu i skladište. Mir, tišina i vrt oko kuće te rječica Radobolja u blizini lijepo su ozračje za takav mali gostinjac.

Finansijsko izvješće. Kao prilog ovomu dostaviti ćemo u ožujku detaljno finansijsko izvješće o primitcima i izdatcima Caritasovih ustanova i projekata.

dr. don Ante Komadina,
ravnatelj Caritasa

RAVNATELJ CRKVE NA KAMENU

Mjesni ordinarij imenovao je 1999. godine dr. don Božu Golužu ravnateljem izdavačke kuće Crkva na kamenu i urednikom Crkve na kamenu, mjesecačnika hercegovačkih biskupija. Urednik svake godine napismeno podnese Ordinarijatu izvješće. Za prošlu godinu dostavljen je izvještaj koji ovdje objavljujemo.

Godišnji izvještaj rada u Crkvi na kamenu za 2006. godinu

Mostar, 2. siječnja 2007.

Mnogopoštovani naslove!

U 2006. godini Crkva na kamenu navršila je 26 godina svoga postojanja. Kroz te godine ova je ustanova

izdala 313 brojeva mjesecačnika Crkva na kamenu i 102 knjige raznoga sadržaja. Mjesecačnik Crkva na kamenu izlazi 11 puta godišnje, s dvobrojem za kolovoz i rujan. Vrijedno je spomenuti da je prilikom 25. obljetni-

ce postojanja, Crkva na kamenu izdala na dva DVD-a sve brojeve svoga lista od 1980. do 2005. godine.

U uredništvu rade tri osobe: glavni urednik, zamjenik urednika i lektor, te tajnica koja vrši i prijelom teksta. Rubrike u Crkvi na kamenu već su dobrano ustaljene, s manjim izmjenama. U protekloj godini bilo je 15-ak stalnih suradnika koji imaju svoje rubrike na stranicama našega lista. Uz njih se povremeno javi još nekolicina suradnika koji napišu pokoju vijest ili maliči.

Crkva na kamenu, kao pastoralno-informativni list hercegovačkih biskupija već 26 godina ulazi u više tisuća katoličkih hrvatskih obitelji, ponajviše u Hercegovini, a i diljem svijeta. Oko Crkve na kamenu stvo-

ren je čitav krug ljudi koji svojim pisanjem doprinose jačanju i širenju katoličke i narodnosne svijesti našega hrvatskoga katoličkog naroda. Zahvaljujući ovoj instituciji pisana se riječ među našim svećenstvom dobro udomaćila, a i naš je narod dobivao mnogo korisnih informacija. Ali još više od toga, na stranicama našega lista mogli su se pročitati vrijedni članci koji su pomogli našim čitateljima u zauzimanju jasnih stavova u svom kršćanskom životu.

Srdačno vas pozdravljamo, želeći vam obilje Božjeg blagoslova u 2007. godini.

*dr. don Božo Goluža,
glavni urednik*

KAPELAN MOSTARSKIH BOLNICA

Biskup je imenovao 1999. godine velečasnoga don Radoslava Zovku kapelanom mostarskih bolnica. Vlč. Zovko od tada je objavio u izdanju Crkve na kamenu više knjiga, među kojima i one koje se odnose na njegovu bolničku praksu: Zdravlje bolesnih (molitvenik) 2002.; drugo izdanje 2003.; Bol je bolu lijek, 2004.; Priče bola i radosti, 2005. Svake je godine podnio Ordinarijatu izvještaj o svome radu s bolesnicima za prethodnu godinu. Donosimo njegovo izvješće za 2006. godinu.

Izvještaj bolničkoga kapelana u Mostaru za 2006. godinu

Mostar, 5. siječnja 2007.

Bolnički kapelan zadužen je voditi duhovnu skrb bolesnika u 4 mostarske bolnice. To su: Kirurgija, Stara bolnica, Dispanzer i Bolnica na Bijelom Brijegu. Kapacitet je tih bolnica oko 800 kreveta a prosječno u bolnicama boravi između 600 i 700 bolesnika. Godišnje kroz ove bolnice prođe oko 30.000 bolesnika.

Bolnice pohađam po rasporedu koji nisam mijenjao od 2000. godine, tako da su bolesnici i sestre u bolnici već stekli naviku da dotičnoga dana i sata dolazi svećenik. Tjedno provodim u bolnici oko 25 sati. Mobitel mi je ugašen samo kad sam u crkvi. Mjesečno bude oko 3 poziva po noći zbog hitnih slučajeva. Raspored posjeta bolnicama dostavljen je svim odjeljenjima a može se naći i na web stranici koju sam otvorio u srpnju 2004.: www.geocities.com/bolnicki_kapelan_mostar.

Moja djelatnost u bolnicama sastoji se uglavnom od dijeljenja sakramenta pomirenja, pričesti i bolesničkoga pomazanja. U nekim sobama, ako prilike dozvoljavaju, zajednički se pomolimo ili upitamo kako je sa zdravlјem, sve ovisi o situaciji u sobi. Neki bolesnici sami traže sakramente, neki tek onda ako im ja

ponudim, a neki odlažu ili odbijaju sakramente i nakon moje ponude, a većini je draga da se zajednički pomolimo. Vodim knjigu bolesnika za one koji prime bolesničko pomazanje, a za one koji se samo ispovjede i pričeste vodim samo njihov broj a ne ime i prezime. U projektu tjedno ima oko 18-ak pomazanja i oko 15-ak ispovijedi i pričesti. Ima bolesnika koji se redovito pričeste prilikom moga dolaska. Za Božić i Uskrs ispovjede se gotovo svi koji se tada nađu u bolnici. U 2006. godini ispovjedilo se i pričestilo 752 bolesnika (u 2005. god. 888 bolesnika). Oni koji se samo pričeste nisu ovdje uračunati jer o njima nisam vodio evidenciju. Bolesničko pomazanje, ako su mogli i ispovijed i pričest, primilo je 882 bolesnika (u 2005. god. 841 bolesnik). Svakom bolesniku koji je primio bolesničko pomazanje dajem potvrdu o primljenim sakramentima.

Po hitnom postupku na Pedijatriji krstio sam osmero djece (u 2005. god. 3 djece). Ukupno 1642 osobe primile su neki od sakramenata.

U 2006. godini podijelio sam u bolnici nekoliko stotina svetih sličica, krunica, mjesecačnika Crkve na ka-

menu, knjiga, molitvenika, kalendar, cigareta i nešto novca najpotrebnijima. U tu svrhu Biskupijski caritas Mostar darovao je 1000 KM. Poneki župnik daruje nešto u tu svrhu. Od bolesnika ne uzimam novac, osim ako ga daju kao zavjet u dobrotvorne svrhe pa ga opet podijelim drugim potrebnijim bolesnicima. Evidenciju o potrošenom ili darovanom novcu može se pogledati u Blagajničkom dnevniku. Uredništvo Crkve na kamenu darovalo je po 10 primjeraka svakoga broja lista da podijelim bolesnicima ili medicinskom osoblju. Osim lista, darovali su još desetak knjiga. Biskupijska kancelarija dala je 50 kalendarza za 2006. godinu.

Smatram da u bolnici nitko ne bi trebao biti (umrijeti) bez sakramenata kad bi rodbina bolesnika, župnici i sestre na odjeljenjima na vrijeme obavijestili svećenika ili kad bi sami bolesnici pristupili sakramentima kad im svećenik dođe u posjet a ne da kažu "zvat ćemo mi vas kad zatreba" kao da će smrt najaviti kad će doći. Neki se boje primiti sakramente kao da se oni dijele za umiranje a ne za zdravlje. Čini se da se stanje pomalo popravlja jer se vidi da neki župnici poučavaju narod

o bolesničkom pomazanju, neki su priopćili moje brojeve telefona svojim župljanima ili su moje telefone izložili na oglasnim župnim pločama da sami mogu mene zvati za svoje bolesnike. Ove godine povećao se broj poziva rodbine za njihove bolesnike. Neki se župnici interesiraju za svoje bolesnike.

Ima velik broj bolesnika povratnika, koji su u bolnici bili prije nekoliko mjeseci ili godina pa kao da im je draže susresti se s već poznatim svećenikom nego s nekim novim bez obzira kojem Redu pripadao. U bolnici boravi do jedne trećine onih koji nisu katolici.

Duhovna skrb za liječnike, sestre i drugo radno osoblje nije obuhvaćena nekim mojim radom, osim svakidašnjih susreta, niti se pokazuje neki osobit interes u tom pogledu od liječničkoga osoblja, osim nekoliko iznimaka. Stanje duhovne skrbi za bolesnike u bolnicama nije idealno, ali prema situaciji u kojoj se nalazimo zadovoljavajuće je.

*don Radoslav Zovko,
bolnički kapelan*

RAVNATELJ KATEHETSKOG UREDA

Dr. don Ante Pavlović djeluje od 1994. godine kao ravnatelj Katehetskoga ureda koji je također osnovan iste godine. Donosimo ravnateljev izvještaj za 2006. godinu.

Izvješće o radu Katehetskoga ureda za 2006. godinu

Mostar, 28. veljače 2007.

Osoblje KU: Ravnatelj KU je dr. don Ante Pavlović koji je i predstojnik Teološkog instituta Mostar. Tajničku službu obavlja tajnica Teološkog instituta pravnica Ljiljana Drežnjak.

Uredski prostor i administracija. KU Mostar sve administrativne poslove obavlja u tajništvu Teološkog instituta. Prostori Instituta koriste se i za susrete vjeronaučitelja u Mostaru. Godišnji stručni skupovi vjeronaučitelja održavaju se u prostorijama katedralne župe u Mostaru.

Vjeronaučitelji u školama. Prema našoj evidenciji u vjeronaučnom radu u školama na prostoru hercegovačkih biskupija u prošloj školskoj godini 2005./2006. sudjelovalo je 197 vjeronaučitelja i vjeronaučiteljica, i to: 34 dijecezanska svećenika, 47 svećenika franjevaca, 57 časnih sestara i 59 vjeronaučitelja laika. Mali broj svećenika ima punu normu školskoga vjeronauka (20 do 22 sata tjedno), nešto su brojniji svećenici s pola

norme (oko 10 sati tjedno), a njih više od polovice od ukupnoga broja drži honorarnu nastavu, tj. od 4 do 8 sati tjedno. Većina časnih sestara i laika imaju punu nastavnu normu, a tek manji broj njih, osobito časnih sestara, ima polovicu radnoga vremena zbog drugih obveza u svojim zajednicama i župama.

Aktivnosti vezane uz rad KU u 2005. godini

1. Administrativni rad i unaprjeđivanje vjeronaučnika. KU vršio je redovitu administrativnu ulogu oko biskupova podjeljivanja kanonskih misija, a potom i imenovanja i namještanja vjeronaučitelja po školama. KU ima redovite službene kontakte, susrete, dogovore i pisani korespondenciju sa županijskim ministrima prosvjete, ravnateljima osnovnih i srednjih škola na području hercegovačkih biskupija, kao i sa Zavodom za školstvo u Mostaru. Prošle godine biskup dr. Ratko

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Perić odobrio je da se u Zavodu za školstvo namjesti s polovicom radnoga vremena don Ivana Kovač kao Viši savjetnik za katolički vjeroučitelj na području hercegovačkih biskupija. Viši savjetnik Zavoda, u suradnji s ravnateljem Katehetskoga ureda u Mostaru, brine se oko promicanja katoličkoga vjeroučitelja u školama, vrši stručni nadzor nad radom vjeroučitelja i vodi potrebne poslove oko pripravnika za vjeroučitelje. U listopadu 2006. vlč. Ivan Kovač poslan je na poslijediplomski studij pa je savjetničko mjesto u Zavodu za školstvo preuzeo mr. don Ivan Perić. On je pohađao škole, pripremao vjeroučitelje pripravnike za stručni ispit i član je Ispitnoga povjerenstva u ime Zavoda i Katehetskoga ureda. U tijeku su priprave vježbenika za polaganje stručnih ispita koji će se održati u ožujku i travnju 2007. Viši savjetnik dostavlja Katehetskome uredu stručna izvješća o pohodu školama i vjeroučiteljima.

2. Promicanje hrvatskoga školstva u BiH. Nakon višegodišnje ustrajne borbe mjerodavnih hrvatskih političkih, obrazovnih, kulturnih i drugih društvenih ustanova, Katoličke Crkve i pojedinaca oko očuvanja prava hrvatskoga naroda u BiH na svoje školstvo, programe i udžbenike na hrvatskome jeziku, čini se da predstavnici međunarodne zajednice u zadnje vrijeme prihvataju realitet i odustaju od projekta unitarizacije školstva i zatiranja hrvatskoga jezika i kulturnoga identiteta u BiH. Vjeroučitelj se prihvata kao obvezatan školski predmet, ali postoje pojedinci i skupine koje ne odustaju od zagovaranja tzv. "kulture religija" u školama kao jedinstvena predmeta za sve učenike. Kad je riječ o reformi školstva u BiH, u ovom trenutku posebnu poteškoću predstavlja činjenica da hrvatska županijska prosvjetna ministarstva, zbog spore uspostave vlasti, nemaju potrebnu suradnju i nisu dovoljno aktivna oko kvalitetna osmišljavanja i stvaranja hrvatskoga odgojno-obrazovnog sustava u okvirima državnoga sustava obrazovanja u BiH. Osobito kad je riječ o njegovu jasnom artikuliranju u okvirima devetogodišnjega obrazovanje koje se sada provodi u BiH, kao da je to i zakonom regulirano. Povjerenstvo BK BiH za školstvo pripremilo je nacrt vjeroučiteljnog programa za prvi razred devetogodišnje škole, ako se počne s devetogodišnjim školstvom. Naš KU redovito informira biskupa Ordinarija o svim aktivnostima u rješavanju pitanja oko vjeroučitelja u školi i postupao je u skladu s uputama koje je dobio. O svemu tome u arhivu KU postoje dokumenti, upute, prijedlozi, izjave, prijepiska i drugo.

3. Suradnja sa školama i stručno usavršavanje vjeroučitelja. KU redovito na početku školske godine i prema potrebi šalje poticajna i obavijesna pisma

svećenicima i vjeroučiteljima hercegovačkih biskupija dajući im potrebna tumačenja, informacije, upute i smjernice za vjeroučiteljicu rad u školama. Ravnatelj KU, zajedno s Višim savjetnikom za vjeroučiteljicu u školi, na početku školske godine 2006./2007. obišao je neke župe i dekanate, susreo se sa svećenicima i vjeroučiteljima i rješavao probleme oko preuzimanja i održavanja nastave vjeroučitelja u pojedinim školama. KU ured organizirao je također 30. kolovoza 2006. u hotelu Otok u Grudama, u suradnji s ministarstvima prosvjete Zapadno-hercegovačke i Hercegbosanske županije, cjelodnevni stručni skup vjeroučitelja iz navedenih županija (sudjelovala 43 vjeroučitelja i 8 ravnatelja) te 31. kolovoza 2006. u katedralnim prostorijama u Mostaru za vjeroučitelje u školama iz Hercegovačko-neretvanske županije (sudjelovalo 60 vjeroučitelja i 20 ravnatelja). Tema skupa bila je Nastava katoličkoga vjeroučitelja: programiranje, priprema, izvođenje, ocjenjivanje. Na skupovima su bili nazočni prosvjetni ministri i ravnatelji škola. Rad se odvijao u dva dijela: održana su 2 predavanja i vjeroučitelji su prošli različite 4 pedagoške radionice. Predavanje s temom Vjeroučitelj i vjeroučitelji u školi u svjetlu školskoga zakonodavstva i prakse održali su ministar Jozo Marić u Grudama i ministar Jago Musa u Mostaru. Drugo predavanje na oba skupa održao je dr. don Ante Pavlović: Stručne kompetencije vjeroučitelja: od programiranja vjeroučiteljice nastave do praktične izvedbe nastavnoga sata. Pedagoške radionice o pripremi i izvođenju nastavnoga sata, praćenju i ocjenjivanju učenika te o pedagoškoj dokumentaciji u školi vodili su vjeroučitelji s. Zdenka Kozina, Antonela Čuljak, s. Finka Trinušić, Milijana Mijatović, Kaja Beljan, Ivan Sušilović te ravnatelji Jozo Žadro, Ivan Penava, Lidija Markotić i Marinko Ivanković.

4. Duhovne obnove i duhovne vježbe za vjeroučitelje laike. KU jednom godišnje, obično u korizmi, organizira jednodnevne duhovne vježbe za vjeroučitelje laike. Prošle godine to je izostalo zbog štrajka prosvjetnih djelatnika. Nije bilo moguće naći slobodan dan za duhovnu obnovu zbog nadoknade propuštenе nastava tijekom višetjednih štrajkova. Ove godine duhovna obnova s naslovom *Isusovi sugovornici* bila je 24. veljače u Mostaru, a voditelj je bio biskup dr. Ratko Perić. Nazočno je bilo 47 vjeroučitelja laika. Tom prigodom ravnatelj Katehetskoga ureda obavijestio je vjeroučitelje da će im se od sljedeće jeseni ponuditi i trodnevne duhovne vježbe, barem jedanput godišnje u domu *Emaus* u Potocima (Bijelo Polje).

dr. don Ante Pavlović,
ravnatelj Katehetskog ureda

PREDSTOJNIK TEOLOŠKOG INSTITUTA MOSTAR

Dr. don Ante Pavlović vodi Teološki institut u Mostaru od 1994. godine. Objavljujemo njegov izvještaj za 2006. godinu.

Izvješće o radu Teološkog instituta Mostar u akademskoj 2005./2006. godini

Mostar, 28. veljače 2007.

Uprava i profesori. Predstojnik je Teološkog instituta dr. don Ante Pavlović, zamjenik mr. don Jozo Čirko, tajnica pravnica Ljiljana Drežnjak i domaćica gđa Ivanka Novak. Na Teološkom institutu djeluje 30 stalnih i gostujućih profesora koji prema potrebi, u skladu s četverogodišnjim nastavnim programom, predaju pojedine nastavne kolegije. Uz domaće svećenike predavače, kvalificirane za pojedine predmete, na Institutu predaju profesori Vrhbosanske katoličke teologije iz Sarajeva, profesori gosti iz Splita, Dubrovnika i Banjaluke te profesori laici iz Mostara. Tajnica je stalno zaposlena s punim radnim vremenom.

Program Instituta. Teološki institut ostvaruje četverogodišnji teološko-katehetski i religijsko-pedagoški program studija koji obuhvaća sva temeljna područja visokoškolskoga studija kao na i drugim visokoškolskim ustanovama toga tima u Katoličkoj Crkvi i u Republici Hrvatskoj. Teološki institut u Mostaru, kao područni studij Vrhbosanske katoličke teologije, koja je afilirana Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, ima istovjetan plan i program studija kao i Katehetski institut Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad Katehetskoga instituta u Zagrebu već je drugu godinu uskladen s "Bolonjom" i sada ima petogodišnji program studija. Kako Teološki institut u Mostaru slijedi isti standard, od iduće akademske 2007./2008. trebat će uvesti petogodišnji dodiplomski studij namijenjen studentima laicima i uskladen s potrebama naše Crkve.

Studenti. U akademskoj godini 2005./2006. na Institut su upisana 83 studenta, od toga 62 redovita studenta, 14 apsolvenata i 7 studenata koji su već diplomirali filozofiju i religijsku kulturu na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu, te na Institutu upisuju dopunski studij i razliku predmeta da bi dobili diplomu vjeroučitelja. Akademske godine 2006./2007. upisano je 95 studenata, od toga 64 redovita, 9 repetira, 7 studenata pohađa dopunski studij i 15 je apsolvenata.

Dan Teološkog instituta i podjela diploma vjeroučiteljima. Zaštitnik Teološkog instituta je sv. Albert Veliki pa se na njegov spomendan u studenome svake godine slavi Dan Teološkog instituta Mostar, organizira se svečana akademija i podjeluju diplome vjeroučiteljima. Prošlogodišnja svečana akademija i promocija diplomiranih studenata održana je 15. studenoga 2006. u prostorima katedralne župe u Mostaru. Diplomu je dobilo 10 završenih studenata: I. Beno, Ž. Bevanda, A. Boban, A. (s. Matea) Krešić, V. Krešo, R. Bradarić, J. Majić, I. Mlakić, M. Savić i A. Strukar. Od 1994. do 2006. godine na Institutu je diplomiralo ukupno 130 vjeroučitelja, od toga oko polovica vjeroučitelja s područja hercegovačkih biskupija a druga polovica s područja vrhbosanske nadbiskupije i banjalučke biskupije. Na svečanoj akademiji bili su nazočni predstavnici crkvenoga, sveučilišnoga, kulturnoga i političkoga života Mostara i BiH, profesori, studenti, diplomanti i njihove obitelji. U ime mostarskoga biskupa predvodio je svetu Misu i održao pozdravni govor generalni vikar mons. Srećko Majić. Kratko predavanje s temom *Kršćanska obitelj u dijalogu s Bogom* održao je mr. don Krešimir Puljić, a glazbene je točke izvela mješovita glazbena skupina *Pro musica* iz Mostara pod ravnateljem mo. don Dragana Filipovića. Diplome su studentima uručili, uz pozdravne i prigodne riječi dekan Vrhbosanske katoličke teologije dr. Marko Josipović i predstojnik Instituta dr. don Ante Pavlović. Podijeljena je i nagrada najboljim studentima u prošloj akademskoj godini: Danijeli Krešić, s. Marijani Andrić i Mario Roziću.

Aktivnosti Instituta i profesora. Sjednica profesorskoga vijeća održana je 5. listopada 2006. Analiziran je rad Instituta kroz proteklo razdoblje te je odlučeno da se dosadašnjem predstojniku, kojemu je istekao mandat, taj mandat produži na sljedeće tri godine. Raspravljanje je o tzv. Bolonjskim procesima, novom Statutu, potom studiju i programu na Institutu u svjetlu potrebe njihova usklađivanja sa zahtjevima Bolonjske deklaracije. U tom je vidu na sjednici Vijeća

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

profesora Teologije u Sarajevu, i u skladu s odobrenjem biskupa Ratka Perića, ustanovljena posebna Komisija: A. Pavlović (predstojnik), M. Josipović (dekan Teologije) te članovi T. Vukšić i K. Ćavar, koji će pratiti procese i predlagati mjerodavnima konačna rješenja s obzirom na ustroj, statut i program Instituta. Na sjednici je utvrđen i radni kalendar za sljedeću godinu. U prošloj akademskoj godini naši su profesori svojim predavanjima, prilozima, recenzijama i interventima sudjelovali na znanstvenim simpozijima i seminarima, pastoralnim susretima i katehetskim školama te na promocijama knjiga, objavili su niz znanstvenih i stručnih članaka u raznim časopisima i zbornicima, i objavili su knjige: R. PERIĆ, *Ti si taj čovjek*, Mostar, 2005.; ISTI, *Kroz mnoge nam je nevolje. Govori, razgovori, osvrti i pisma (1997.-2005.)*, Mostar, 2006. (2. dopunjeno izdanje); ISTI, *Savle, brate, progledaj!*, Mostar, 2006.; A. PAVLOVIĆ, *Putovima vjerskoga odgoja. Obitelj, škola, župna zajednica*, Mostar, 2005.; M. KREŠIĆ, *Crkva i država u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (1941.-1945.)*, Mostar, 2006.

Duhovna podrška studentima. Redoviti duhovni asistent naših studenata je mr. don Ivo Šutalo kojemu se studenti mogu, kao i drugim profesorima, obratiti za duhovnu pomoć. Za studente se svake godine orga-

niziraju i duhovne obnove od jednoga dana, obično na početku došašća ili korizme. Na svetkovinu Uzašašća Gospodinova studentima se organizira jednodnevno studijsko putovanje i hodočašće radi upoznavanja naše crkvene i narodne duhovne i kulturne baštine po raznim mjestima i krajevima BiH i Republike Hrvatske. Prošle smo godine na taj dan s 50-ak studenta pohodili zadarsku nadbiskupiju i bili gosti zadarskoga nadbiskupa mons. Ivana Prendje i Visoke bogoslovne škole u Zadru. Posjetili smo starohrvatski grad Nin u kojem smo sa župljanimi slavili svetu Misu koju je predvodio pastoralni vikar hercegovačkih biskupija don Ivan Štironja. Studenti su u Zadru razgledali znamenite kulturne spomenike iz hrvatske crkvene i nacionalne baštine, katedralu, crkve, znameniti muzej u samostanu sestara benediktinki te zadarsko sjemenište.

Planovi za sljedeće razdoblje. U tijeku je proces izrade novoga Statuta i njegovo usklađivanja sa Statutom Vrhbosanske katoličke teologije, donošenje programa petogodišnjeg studija za iduću akademsku godinu i rješavanje administrativnih i drugih pitanja oko izgradnje nove zgrade za Institut na garažnom prostoru uza zgradu Crkve na kamenu.

*dr. don Ante Pavlović,
predstojnik Instituta*

OBAVIJESTI

Ekumenska molitva: 18.-25. siječnja Susret biskupa i episkopa: 26. veljače

Odlukom Biskupske konferencije BiH, 2005. godine naša partikularna Crkva slavi Nedjelju ekumenizma u Molitvenoj osmini u siječnju. Biskupski je ordinarijat providio da se za 2007. godinu župnicima dostavi prigodna knjižica koju je priredilo Papinsko vijeće za jedinstvo kršćana i Svjetsko vijeće Crkava. Ove je godine Ekumenska nedjelja bila 21. siječanja. Biskup je slavio koncelebriranu svetu Misu u mostarskoj katedrali Majke Crkve za jedinstvo kršćana i propovijedao o fenomenu razjedinjenja i potrebi jedinstva. Nije bilo ekumenskoga zajedničkog moljenja u tome okviru. Ali je bio značajan katoličko-pravoslavni događaj mjesec dana kasnije, 26. veljače. O njemu je izvjestio javnost predstojnik Teološkog instituta dr. don Ante Pavlović, a ovdje donosimo kratak sažetak.

Na poziv Teološkog instituta u Mostaru episkop Zahumsko-hercegovačke eparhije Grigorije Durić susreo se 26. veljače 2007. s profesorima i studentima istoga Instituta. Domaćin susreta bio je mostarski biskup Ratko Perić. U pratinji vladike Grigorija bila su dvojica svećenika i đakon.

Dobrodošlicu uglednom gostu uputili su biskup Perić i predstojnik Instituta dr. don Ante Pavlović. Poseban pozdrav domaćin je uputio msgr. dr. Želimiru Puljiću, biskupu dubrovačkomu, koji je prošle godine, na poziv episkopa Grigorija, održao predavanje u Trebinju. Oba katolička biskupa bila su 1999. godine na episkopskom rukopoloženju Grigorijevu u Trebinju.

Episkopov teološki govor i dijaloški susret sa studentima rezultat su višegodišnjega susretanja, osobito o kršćanskim blagdanima i suradnje biskupa Ratka i eparha Grigorija. Još u ožujku 2003. godine na episkopov poziv mostarski je biskup održao predavanje u Trebinju na tribini *Pravoslavni razgovori*.

Episkop je studentima Teološkoga instituta u početku korizme, koja se ove godine u dan poklapa po katoličkom i pravoslavnom kalendaru, govorio na temu "Hristos - alfa i omega". On je u svom izlaganju prikazao nauk o Isusu Kristu u svjetlu Biblije, patričke teologije, duhovnosti i liturgije ističući posebno mjesto Krista, kao Druge božanske osobe, u otajstvu i zajedništvu Presvetoga Trojstva te njegovo jedincato spasiteljsko poslanje i središnje mjesto u ljudskoj povijesti i u životu Crkve. Osobito je naglasio ulogu Crkve, jedne, svete, katoličke (saborne) i apostolske, u kojoj se Krist daruje vjernicima u svetim tajnama, a napose u otajstvu Euharistije, a episkopi/biskupi kao nasljednici apostola djeluju u ime i po nalogu Isusovu. Vladika je nazočnima približio muku, smrt i uskrsnuće Krista, koji je svojim spasiteljskim djelom pobijedio grijeh, đavlja i smrt i vjernima otvorio vrata u trajni život.

Nakon predavanja studenti su i profesori u spontanu razgovoru s vladikom dotaknuli i svakodnevna vjernička pitanja na ovim prostorima: o mjestu i ulozi kršćanskih laika u životu Crkve, o vjeronauku u škola-ma i školovanju kateheti pravoslavnoga vjeronauka, o životu pravoslavnih vjernika u Hercegovini, o obnovi saborne crkve u Mostaru i drugo.

Susret je završio zahvalom biskupa Perića arhijeriju Grigoriju za bratski susret i razgovor, za kršćansku otvorenost u odgovorima na upite, čime obje zajednice daju konkretne znakove vjerničkoga nastojanja na zahtjevnom putu odgovora Isusovoj molitvi da svi budu jedno po Božjoj volji. Susret dvojice crkvenih uglednika nastavljen je zajedničkim nastupom i razgovorom za program Hercegovačke televizije te druženjem u biskupskoj rezidenciji u Mostaru.

Dan Bogu posvećenih osoba Svićećica, 2. veljače 2007.

Mjesni biskup msgr. Ratko Perić pozvao je oce fra-njevice i oce karmeličane te sve sestarske redovničke zajednice (njih sedam vrsta) na području Hercegovine da sudjeluju u Danu posvećenoga života, 2. veljače 2007. u mostarskoj katedrali.

Dan prije tогa Biskup je pohodio zajednicu sestara franjevaka u Miletini, župa Međugorje, gdje je većina umirovljenih sestara. Predvodio je Misno slavlje za Dan Bogu posvećenih osoba, a sudjelovao je duhovnik sestara fra Mladen Herceg, župnik dr. fra Ivan Sesar i bivši provincijal dr. fra Tomislav Pervan.

Sutradan u Mostaru u 15 sati najprije je nazočnima dana mogućnost svete isповijedi, a potom je Biskup predvodio koncelebrirano Misno slavlje. U propovijedi je govorio o sitnom daru bezimene udovice koja je dala svoj novčić u Hram, a koju je Gospodin pohvalio i stavio kao uzor svima: Bog ne gleda koliko nego kako darujemo. Ljubav se ne mjeri svotom, nego darom; gleda se na žrtvu, a ne na opseg dara; mjeri se srcem, a ne okom.

Svećenička Pepelnica u Mostaru Čista srijeda, 21. veljače 2007.

Uz prethodnu najavu od 30. siječnja 2007. (124/20-7.), svećenici su na Pepelnici obavili zajedničku liturgijsku pobožnost i pokoru u Katedrali Majke Crkve u Mostaru. U duhovnoj obnovi sudjelovalo je oko 70 svećenika, dijecezanskih i redovničkih.

Dan je počeo molitvom Srednjega časa.

Slijedio je nagovor dr. don Ante Komadine, direktora Biskupijskog caritasa o crkvenoj ulozi karitativnoga djelovanja i s biblijskoga i s encikličkoga stajališta i o potrebi Župnih caritasa. Govoreći o karitativnom radu danas, spomenuo je da mnoge riječ Caritas vraća na ratna vremena gdje se doživljavala ne samo sva fizička nego i psihička mučnina. Danas sustavna suradnja svećenika sa župljanimi i suradnja njihova s karitativnim institucijama u biskupiji. Pomoću filma o pojedinim karitativnim pothvatima Biskupijskoga caritasa ilustrirao je taj rad i prezentirao svećenicima ogromne mogućnosti karitativnoga djelovanja u župama a po-

vezano s Biskupijskim caritasom. Bilo je vrlo potresno gledati braću i sestre u preteškoj nevolji! Ovogodišnju korizmennu akciju vezana je za prikupljanje milodara za maloga Slavka, koji bi trebao ići u Zagreb na vrlo zahtjevnu i tešku operaciju. Slavko je napušteno dijete o kojem se skrbi naš Caritas. Na kraju je voditelj imao pokorničko bogoslužje s ispitom svećeničke savjesti i s mogućnošću osobne svete isповijedi.

U 11 sati u katedrali odvijala se pobožnost Križnoga puta, koju je predvodio msgr. dr. Ante Brajko, a tekst postaja čitao fra Stipan Marković, župni vikar župe sv. Petra i Pavla u Mostaru. Koncelebraciju je predvodio mjesni biskup Ratko. U kratkoj homiliji osvrnuo se na tri glavna stupa djelatnoga kršćanstva. To su milodari, molitva i post. Nije bitno kako ih poredamo jer su sve temeljne u našem životu i vjeri. Koliko god mi ugodno uhu govorili, znamo da su riječi bez djela mrtve, kao što je i vjera bez djela mrtva.

Proslava sv. Josipa zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije Mostar, 19. ožujka 2007.

Na svetkovinu sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, svečanu večernju Misu u punoj katedrali Marije Majke Crkve predvodio je uzoriti kardinal Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski. U koncelebraciji su bili: apostolski nuncij nadbiskup msgr. Alessandro D'Errico, koji je propovijedao pod Misom;

msgr. Pero Sudar, pomoćni biskup vrhbosanski; msgr. Slobodan Štambuk, biskup iz Hvara, predstavnik Hrvatske biskupske konferencije; msgr. Ilija Janjić, biskup iz Kotora, predstavnik Biskupske konferencije sv. Ćirila i Metodija sa sjedištem u Beogradu; i brojni biskupijski svećenici, kao i franjevački s provinci-

jalom fra Slavkom Soldom na čelu. Bio je nazočan i msgr. Franjo Komarica, biskup banjalučki. Nuncij je u propovijedi posebno naglasio kvalitete koje su resile sv. Josipa. Vjernicima je napose preporučio molitvu, rad i usklađenje ljudske volje s Božjom voljom. Misu je pjevao Mješoviti zbor *Marija* s ostalim katedralnim zborovima a svirao je dio Simfonijskoga orkestra Mo-

star pod ravnanjem maestra don Dragana Filipovića. Izveli su također velebnu dionicu *Aleluja* iz Händelova oratorija *Messiah*. Na kraju Mise mjesni je biskup zamolio Nuncija da prenese čestitke za imendant Svetom Ocu Benediktu XVI., Josephu Ratzingeru, kojemu je u čast zbor otpjevao popijevku *Hvalite Gospoda!*

Studijski dan o obitelji Mostar, 20. ožujka 2007.

U organizaciji Vijeća za obitelj pri BKBiH i Biskupskoga ordinarijata u Mostaru priređen je dopodnevni simpozij na temu *Obitelj zajedništvo života*. Program je vodio dr. don Ante Pavlović, predstojnik Teološkoga instituta u Mostaru. Nazočne je u početku pozdravio kardinal Vinko Puljić, predsjednik Biskupske konferencije, a predavači su bili:

- mr. don Krešo Puljić, *Obitelj u dijalogu s Bogom*;

- dr. don Ante Komadina, *Od naravnoga rođenja do naravne smrti*;

- dipl. soc. radnica i obiteljska savjetnica Anita Beđić, *Obiteljsko savjetovalište pomoći u pastoralnom djelovanju Crkve*.

Završnu riječ i zaključke Studijskoga dana na kraju je izrekao mjesni biskup Ratko Perić, predstojnik Vijeća za obitelj pri BKBiH.

DIJECEZANSKI SVEĆENICI, 2007.

MOSTARSKO-DUVANJSKA BISKUPIJA

R. br.	Ime i prezime	Rođen	Ređen
*	PERIĆ Ratko, biskup	2. 2. 1944.	29. 6. 1969.
1.	ANČIĆ don Jozo	29. 8. 1941.	29. 6. 1968.
2.	BARIŠIĆ don Ivan	10. 8. 1950.	29. 6. 1976.
3.	BEBEK don Ivan	3. 3. 1977.	29. 6. 2002.
4.	BELJAN don Josip	19. 3. 1944.	27. 6. 1971.
5.	BEVANDA don Drago	23. 11. 1948.	1. 7. 1973.
6.	BEVANDA don Marijan	12. 1. 1945.	28. 12. 1969.
7.	BLAŽEVIĆ don Jozo	3. 12. 1955.	29. 6. 1981.
8.	BORAS don Aleksandar	1. 8. 1922.	29. 6. 1949.
9.	BORAS don Ivica	19. 12. 1967.	29. 6. 1992.
10.	BOSANKIĆ don Mijo	11. 11. 1940.	10. 7. 1966.
11.	BOŽIĆ don Gordan	24. 10. 1966.	29. 6. 1992.
12.	BRAJKO don Ante	18. 5. 1936.	29. 6. 1964.
13.	ČARAPINA don Bariša	3. 3. 1940.	29. 6. 1967.
14.	ČIRKO don Jozo	31. 10. 1966.	29. 6. 1993.
15.	ČULINA don Srećko	11. 1. 1928.	29. 6. 1955.
16.	ĆORIĆ don Slaven	20. 4. 1971.	30. 8. 1997.
17.	ĆURIĆ don Drago	8. 12. 1948.	29. 6. 1975.
18.	ĆURKOVIĆ don Drago	26. 6. 1980.	29. 6. 2005.
19.	DRMIĆ don Ilija	1. 10. 1954.	27. 6. 1982.
20.	ĐEREK don Ante	8. 6. 1947.	29. 6. 1972.
21.	FILIPoviĆ don Dragan	4. 1. 1958.	29. 6. 1985.
22.	FILIPoviĆ don Pavao	14. 8. 1937.	29. 6. 1966.
23.	GALE don Stipe	28. 3. 1977.	29. 6. 2001.
24.	GALIĆ don Josip	13. 3. 1969.	29. 6. 1994.
25.	GALIĆ don Milivoj	4. 2. 1943.	29. 6. 1969.
26.	GALIĆ don Nedjeljko	2. 8. 1935.	29. 6. 1962.
27.	IVANČIĆ don Ante (Bikić)	29. 4. 1942.	29. 6. 1970.
28.	IVANČIĆ don Ante (Crni)	28. 4. 1948.	29. 6. 1972.
29.	IVANČIĆ don Ante (Rimski)	13. 8. 1945.	1. 7. 1973.
30.	IVANČIĆ don Jozo	19. 3. 1943.	29. 6. 1969.
31.	IVANČIĆ don Stipe	2. 1. 1948.	1. 7. 1973.
32.	IVANDA don Blaž	13. 11. 1952.	29. 6. 1978.
33.	KLARIĆ don Mijo	9. 3. 1945.	29. 6. 1970.
34.	KOMADINA don Ante	27. 3. 1953.	29. 6. 1977.
35.	KOMADINA don Ivica	23. 11. 1950.	29. 6. 1974.
36.	KORDIĆ don Ivan	10. 1. 1956.	29. 6. 1981.
37.	KOVAČ don Ivan	28. 3. 1978.	5. 7. 2003.
38.	KUTLEŠA don Ante	14. 12. 1949.	29. 6. 1975.
39.	KUTLEŠA don Dražen	25. 9. 1968.	29. 6. 1993.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

40.	KUTLEŠA don Marko	1. 8. 1944.	29. 6. 1971.
41.	LEVENTIĆ don Petar	4. 3. 1941.	29. 6. 1968.
42.	LUBURIĆ don Ante	3. 7. 1955.	15. 8. 1980.
43.	LUBURIĆ don Niko	21. 11. 1951.	29. 6. 1977.
44.	LUKAČ don Marko	26. 7. 1938.	29. 6. 1965.
45.	MAJIĆ don Milenko	1. 1. 1962.	29. 6. 1988.
46.	MAJIĆ don Srećko	15. 9. 1939.	29. 6. 1965.
47.	MAJIĆ don Tomislav	19. 3. 1937.	29. 6. 1964.
48.	MAJIĆ don Vinko	11. 7. 1937.	29. 6. 1962.
49.	MAJIĆ don Željko	28. 3. 1963.	29. 6. 1987.
50.	MAMIĆ don Luka	2. 7. 1940.	29. 6. 1969.
51.	MARIĆ don Pero	25. 9. 1949.	29. 6. 1975.
52.	MILJKO don Mile	20. 9. 1942.	29. 6. 1966.
53.	PANDŽIĆ don Krešimir	8. 2. 1943.	29. 6. 1969.
54.	PAVLOVIĆ don Ante	14. 2. 1955.	29. 6. 1981.
55.	PAVLOVIĆ don Tadija	1. 1. 1932.	29. 6. 1959.
56.	PETKOVIĆ don Ilija	22. 3. 1952.	29. 6. 1981.
57.	PLANINIĆ don Andelko	25. 10. 1956.	29. 6. 1984.
58.	PLANINIĆ don Ljubo	18. 2. 1958.	29. 6. 1984.
59.	POLIĆ don Božo	19. 11. 1956.	29. 6. 1981.
60.	RAVLIĆ don Stjepan	24. 5. 1951.	29. 6. 1977.
61.	RENIĆ don Jakov	6. 8. 1946.	29. 6. 1972.
62.	SERDARUŠIĆ don Josip	11. 2. 1944.	1. 7. 1973.
63.	ŠARAVANJA don Vjekoslav	24. 2. 1954.	29. 6. 1981.
64.	ŠOLA don Mate	31. 8. 1950.	29. 6. 1975.
65.	TOMIĆ don Velimir	8. 10. 1961.	29. 6. 1986.
66.	TURUDIĆ don Ivan	20. 6. 1975.	29. 6. 1999.
67.	VUKŠIĆ don Ivan	24. 3. 1947.	30. 6. 1973.
68.	VUKŠIĆ don Tomo	9. 1. 1954.	29. 6. 1980.
69.	VULETIĆ don Petar	18. 8. 1940.	29. 6. 1966.
70.	ZOVKO don Ivan	23. 5. 1948.	29. 6. 1974.
71.	ZOVKO don Radoslav	4. 5. 1950.	29. 6. 1975.
72.	ZRNO Mihovil	2. 5. 1945.	29. 6. 1971.
KAPULAR don Zlatko napustio, bez dispenze		28. 10. 1975.	29. 6. 2000.

TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

R. br.	Ime i prezime	Rođen	Reden
1.	BENDER don Đuro	16.1.1949.	29. 6. 1974.
2.	GOLUŽA don Božo	26.2.1958.	29. 6. 1984.
3.	IVANKOVIĆ don Zdravko	1. 3. 1959.	29. 6. 1985.
4.	JARAK don Božo Vjeko	15. 11. 1931.	5. 6. 1955.
5.	KREŠIĆ don Milenko	23. 11. 1971	29. 6. 1997.
6.	KREŠIĆ don Nedjeljko	28. 4. 1957.	29. 6. 1983.
7.	LJUBAN don Tomislav	28. 1. 1975.	29. 6. 1999.
8.	MARIJANOVIĆ don Bernard	12. 8. 1972.	29. 6. 1998.
9.	MARKOVIĆ don Rajko	11. 11. 1953.	29. 6. 1978.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

10.	MASLAĆ don Slavko	9. 5. 1943.	29. 6. 1971.
11.	MENALO don Nikola	30. 5. 1975.	29. 6. 2000.
12.	PAVLOVIĆ don Antun	29. 10. 1960.	29. 6. 1986.
13.	PAVLOVIĆ don Ivan	21. 6. 1951.	29. 6. 1978.
14.	PAVLOVIĆ don Luka	8. 4. 1947.	29. 6. 1972.
15.	PAVLOVIĆ don Marijo	17. 8. 1978.	14. 5. 2006.
16.	PAVLOVIĆ don Pero	31. 3. 1954.	29. 6. 1981.
17.	PERIĆ don Ivan	16. 4. 1971.	29. 6. 1996.
18.	PERVAN don Marinko	30. 4. 1963.	29. 6. 1989.
19.	PULJIĆ don Ivica	17. 6. 1948.	1. 7. 1973.
20.	PULJIĆ don Krešo	13. 7. 1955.	29. 6. 1981.
21.	PULJIĆ don Mato	10. 9. 1950.	29. 6. 1974.
22.	PULJIĆ don Vinko	8. 10. 1962.	27. 3. 1989.
23.	RAGUŽ don Damjan	12. 7. 1943.	1. 7. 1973.
24.	RAGUŽ don Vinko	1. 8. 1961.	29. 6. 1986.
25.	RAJIĆ don Petar	12. 6. 1959.	29. 6. 1987.
26.	ŠTIRONJA don Ivan	10. 5. 1960.	29. 6. 1986.
27.	ŠUTALO don Ivo	13. 7. 1964.	29. 6. 1990.
28.	ŠUTALO don Marko	3. 8. 1973.	29. 6. 1998.
29.	ŠUTALO don Mladen	28. 6. 1973.	29. 6. 1998.
30.	VIDIĆ don Mile	16. 3. 1980.	29. 6. 2005.
31.	VULETIĆ don Stjepan	21. 11. 1953.	5. 7. 1980.

DIJECEZANSKI SVEĆENICI JUBILARCI, 2007.

- 40. obljetnicu misništva slavi: DON BARIŠA ČARAPINA
- 25. obljetnicu misništva slavi: DON ILIJA DRMIĆ

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE

Sudionici duhovnih vježbi u 2006. godini

1. don Đuro Bender	15. don Pero Marić
2. don Drago Bevanda	16. don Nikola Menalo
3. don Jozo Blažević	17. don Bernard Marijanović
4. don Bariša Čarapina	18. don Krešimir Pandžić
5. don Drago Ćurković	19. don Ivan Pavlović
6. don Ante Ivančić Bikić	20. don Andelko Planinić
7. don Blaž Ivanda	21. don Ivica Puljić
8. don Zdravko Ivanković	22. don Damjan Raguž
9. don Marko Kutleša	23. don Vinko Raguž
10. don Petar Leventić	24. don Stjepan Ravlić
11. don Marko Lukač	25. don Ivan Štironja
12. don Tomislav Ljuban	26. don Ivo Šutalo
13. don Srećko Majić	27. don Petar Vuletić
14. don Tomislav Majić	28. don Mihovil Zrno

OBAVIJEST O DUHOVNIM VJEŽBAMA 2007. GODINE

Mostar, 30. siječnja 2007.
Prot.: 122/2007.

Dijecezanskim svećenicima Hercegovačkih biskupija

Prvi turnus: 2.-5. srpnja 2007.

Početak: u ponedjeljak 2. srpnja u 18 sati
Završetak: u četvrtak 5. srpnja popodne
Mjesto: Duhovni centar *Karmel sv. Ilike*,
Zidine (b. b.), župa Grabovica
Voditelj: o. dr. JAKOV MAMIĆ, OCD, provincial
karmelićana, Zagreb

Drugi turnus: 22.-25. kolovoza 2007.

Početak: u srijedu 22. kolovoza u 18 sati
Završetak: u subotu 25. kolovoza poslijepodne
Mjesto: Duhovno-kulturni centar *Emaus*, Potoci,
Bijelo Polje, kod Mostara. Na raspolaganju za prenoći-
šte: 30 dvokrevetnih apartmana. Nadamo se da će biti
sve spremno i blagoslovljeno do početka duhovnih
vježbi.

Voditelj: biskup RATKO PERIĆ

Crkveni propis: "Biskupi se moraju brinuti za du-
hovno, intelektualno i materijalno dobro svojih sveće-

nika, da bi oni mogli sveto i pobožno živjeti te svoju
službu obavljati vjerno i plodonosno. Zato neka podu-
piru ustanove i upriličuju posebne sastanke na kojima
će se svećenici povremeno sastajati da bi mogli obaviti
*dulje duhovne vježbe (ad longiora peragenda exercitia
spiritualia)* za obnovu svoga života, kao i da bi stekli
dublje znanje u crkvenim disciplinama, posebno u
Svetom Pismu i teologiji te u važnijim socijalnim pi-
tanjima i novim metodama pastoralnog djelovanja"
(Koncilski dekret o biskupima CD, 16).

Zakonik kanonskoga prava obvezu i praksu duho-
vnih vježbi stavљa u kontekst neizostavne prakse "go-
dišnjega odmora", ali tako da se u to vrijeme odmora
župniku ili drugom dušobrižniku ne ubrajaju oni "dani
u kojima se jednom godišnje posvećuje *duhovnoj sa-
branosti*" (kan. 533, 2). Svaki će razborit svećenik po-
sebnim vježbama brižljivo njegovati svoje duhovno
zdravlje!

don Srećko Majić,
generalni vikar

SEMINAR ZA OVLAST ISPOVIJEDANJA 2006. GODINE

U Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu održan
je "jurisdikcijski" seminar 4. i 5. rujna 2006. Predavači
su bili dr. fra Ivan Šarčević za pastoralnu teologiju, dr.
fra Velimir Valjan za moralnu teologiju i dr. don Tomo
Vukšić za kanonsko pravo.

Drugi seminar pohađali su:

- FRA ROBERT CRNOGORAC, župni vikar u Drinov-
cima i

- DON DRAGO ĆURKOVIĆ, župni vikar u župi sv.
Ivana, apostola i evanđelista u Mostaru.

Prvi seminar pohađao je:

- DON MARIJO PAVLOVIĆ, župni vikar u župi sv.
Mateja, apostola i evanđelista u Mostaru.

Sva trojica svećenika uspješno su položila ispite.

KAUZA “SUPER MARTYRO” (O MUČENIŠTVU)

Hercegovačka franjevačka provincija već više vremena planira pokrenuti kauzu o mučeništvu svojih 66 članova, svećenika i braće laika, koji su izgubili život u vrijeme Drugoga svjetskog rata ili neposredno u počaču. Provincijal fra Slavko Soldo uputio je mjesnomu biskupu Ratku Periću dopis moleći ga da otvori dijecezanski proces o mučeništvu njihovih članova, na što je biskup pozitivno odgovorio podsjećajući na kanonsku proceduru. Budući da se s tim u svezi iznose razne vijesti, ne uvijek provjerene, svećenicima će biti korisno informirati se o tome iz mjerodavnih dokumenata.

Crkva na kamenu, 2/2007., str. 30-31., objavila je pismo pape Benedikta XVI. kardinalu pročelniku Kongregacije za kauze svetih, od 24. travnja 2006., gdje se iznose kriteriji Svetе Stolice u vezi s mučeništvom. To značajno i meritorno pismo publiciramo i u ovom Vjesniku.

Pismo provincijala Solde nosi datum 20. studenoga 2006., a biskupov odgovor 13. prosinca 2006. Drugo je pismo provincijalovo pisano 9. siječnja ove godine, a biskup je odgovorio 29. siječnja ove godine. Ovdje donosimo oba dopisa dijecezanskoga biskupa franjevačkom provincijalu.

**BENEDIKT XVI., Poruka kardinalu Joseu Saraivi Martinsu,
prefektu Kongregacije za kauze svetih,
u: L’Osservatore Romano, 28. travnja 2006., str. 4.**

Časnom bratu gospodinu kardinalu Joseu Saraivi Martinsu, prefektu Kongregacije za kauze svetih. Prigodom plenarne sjednice te Kongregacije za kauze svetih, želim Vam, gospodine kardinale, uputiti svoj srdačan pozdrav, koji rado protičem na gospodu kardinale, nadbiskupe i biskupe koji sudjeluju u radovima. Pozdravljam, isto tako, tajnika, podtajnika, konzultore, stručnjake liječnike, postulatore i sve koji imaju udjela u tom Dikasteriju. Pozdravu sjedinjujem izraz svojih osjećaja cijene i zahvalnosti za služenje koje ta Kongregacija čini Crkvi, promičući kauze svetih, koji “su istinski nositelji svjetla u povijest, jer su muževi i žene vjere, nade i ljubavi”, kao što sam napisao u enciklici *Deus Caritas est* (br. 40). Stoga je Crkva, od početka, držala u velikoj časti njihov spomen i njihovo štovanje, posvećujući tijekom stoljeća sve budniju pozornost postupcima koji služe Božje vode do oltarskih časti. Kauze svetih, naime, smatrane su “velikim kauzama” bilo po plemenitosti obrađivane materije bilo po njihovoj važnosti u životu naroda Božjega. U svjetlu te zbilnosti, moji su Prethodnici često intervenirali, s posebnim normativnim mjerama, da im poboljšaju slavlje i prouku. U tu svrhu težila je sama ustanova Svetе Kongregacije obreda, koju je htio Siksto V. 1588. godine. Kako, zatim, ne podsjetiti na providnosno zakonodavstvo

Urbana VIII., na Zakonik kanonskoga prava iz 1917. godine, na norme Pija XI. s obzirom na stare kauze, na motu proprio *Sanctitas clrior* i na apostolsku konstituciju *Sacra Rituum Congregatio* Pavla VI.? Poseban znak zahvalnosti treba uputiti momu prethodniku Benediktu XIV., s pravom smatranim “učiteljem” kauza svetih. Nedavno, 1983. godine ljubljeni Ivan Pavao II. objavio je apostolsku konstituciju *Božanski učitelj savršenstva*,¹ nakon koje je iste godine uslijedilo objavljivanje *Odredaba koje treba da obdržavaju biskupi u ispitivanjima u postupcima proglašivanja svetaca*.²

Iskustvo od preko 20 godina od onoga teksta (*Sanctitas clrior*, 1969.) toj je Kongregaciji sugeriralo da pripremi prikladnu “instrukciju za vođenje dijecezanskoga istraživanja u kauzama svetih”. Taj se dokument obraća pretežito dijecezanskim biskupima i predstavlja prvu temu dnevnoga reda vaše plenarije. Takav dokument želi olakšati vjernu primjenu navedenih normi koje treba opsluživati da bi se očuvala ozbiljnost istraživanja što se provode u dijecezanskim ispitivanjima o krjepostima slugu Božjih ili o slučajevima navodnoga mučeništva ili o eventualnim čudesima. Kauze se pokreću i studiraju s najvećom brižljivošću, marljivo tražeći povijesnu istinu svjedočkim te svršeno i potpuno (*omnino plenae*) dokumentiranim dokazima, jer oni

¹ “Divinus perfectionis Magister”. Latinski izvornik i hrvatski prijevod u: *Zakonik kanonskoga prava*, Zagreb, 1988., str. 781-801.

² “Normae servandae in inquisitionibus ab episcopis faciendis in causis sanctorum”. Latinski izvornik i hrvatski prijevod u: *Zakonik kanonskoga prava*, Zagreb, 1988., str. 803-823.

nemaju drugu svrhu doli slavu Božju i duhovno dobro Crkve i onih koji su u istraživanju istine i evanđeosko-ga savršenstva. Dijecezanski će pastiri odlučiti *coram Deo* koje kauze zaslužuju da budu pokrenute, vrednovat će prije svega uživaju li stvarno kandidati na oltarsku čast solidan i raširen glas svetosti i čudesâ ili mučeništva. Taj glas, koji je Zakonik kanonskoga prava iz 1917. godine želio da bude "spontan, ne umjetno ili spretno izazvan, potekao od čestitih i ozbiljnih osoba, trajan, iz dana u dan povećavan i nazočan u sadašnjem vremenu kod većega dijela naroda" (kan. 2050, 2), jest znak Božji koji Crkvi označuje one koji zaslužuju da budu postavljeni na svjećnjak da "svijetli svima u kući" (Mt 5, 15). Jasno je da se ne može pokrenuti jedna kauza beatifikacije i kanonizacije ako nedostaje dokazan glas svetosti, makar se mi i našli pred osobama koje su se odlikovale evanđeoskom dosljednošću i posebnim crkvenim i društvenim zaslugama.

Druga tema koju pred sobom ima vaša plenarna sjednica jest "čudo u kauzama svetih". Poznato je da sve od starine put kojim se dospijeva do kanonizacije prolazi kroz dokaze o krjepostima i čudesima, koja se pripisuju zagovoru kandidata na čast oltara. Osim što nas uvjeraju da sluga Božji živi u nebu u zajedništvu s Bogom, čudesa predstavljaju božansku potvrdu suda izražena od crkvene vlasti o njegovu krjeposnu životu. Želim da plenarna sjednica uzmogne produbiti ovaj predmet u svjetlu tradicije Crkve, današnje teologije i najprovjerenijih dostignuća znanosti. Ne smije se zaboraviti da u ispitivanju navodnih čudesnih događaja utječe mjerodavnost znanstvenika i teologa, iako odlučna riječ pri-pada teologiji, jedinoj koja je kadra dati o čudu tumačenje vjere. Stoga, u postupku kauza svetih prelazi se od znanstvenoga vrednovanja, liječničkoga savjetovanja ili tehničkih stručnjaka na teološki ispit od konzultora a potom kardinala i biskupa. Zatim treba držati na pameti jasno da stalna praksa Crkve određuje nužnost fizičkoga čuda, jer nije dostatno moralno čudo.

Treća tema podložna refleksiji plenarne sjednice odnosi se na mučeništvo, dar Duha i baština Crkve svakoga razdoblja (usp. *Lumen gentium*, 42). Časni prvosvećenik Ivan Pavao II. u apostolskom pismu *Tertio millennio adveniente*³ primijetio je da - jer je Crkva ponovno postala Crkva mučenika - "koliko je moguće ne smiju se izgubiti njihova svjedočanstva" (br. 37). Jučerašnji i današnji mučenici daju život (*effusio sanguinis*) slobodno i svjesno u vrhunskom činu ljubavi da posvjeđe svoju vjernost Kristu, Evandelju, Crkvi. Ako motiv koji potiče na mučeništvo ostaje nepromijenjen, imajući u Kristu izvor i uzorak, izmijenjeni su, međutim, kul-

turalni okvir mučeništva i strategije *ex parte persecutoris* koji sve manje i manje nastoji da se izričito istakne njegova odbojnost prema kršćanskoj vjeri ili ponašanju povezanu s kršćanskim krjepostima, nego simulira različite razloge, npr. političke i socijalne naravi. Sigurno je nužno naći neoborive dokaze o raspoloživosti mučeništva, kao izlijevanja krvi i o njegovu prihvaćanju od žrtve, ali je isto tako nužno da izade na površinu izravno ili neizravno, razumije se uvijek na moralno siguran način, *odium Fidei* progonitelja. Ako nedostaje taj element, ne će biti pravoga mučeništva prema trajnom teološkom i pravnom naučavanju Crkve. Pojam "mučeništva" u odnosu na svece i blaženike mučenike treba shvatiti, u skladu s naučavanjem Benedikta XIV., kao "svojevoljno trpljenje ili podnošenje smrti zbog vjere Kristove, ili drugoga krjeposna čina koji je usmjeren na Boga" (*De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*, Prato, 1839.-1841., Lib. III., cap. 11, 1). Ovo je konstantno naučavanje Crkve.

Studijske teme vaše plenarne sjednice nesumnjiva su interesa, a refleksije, s eventualnim prijedlozima koji iz njih proizlaze, pružit će dragocjen prilog postizanju ciljeva koje je naznačio Ivan Pavao II. u apostolskoj konstituciji *Božanski učitelj savršenstva* gdje tvrdi: "Učinilo Nam se veoma prikladnim još više preispitati put i način vođenja postupaka te sam Zbor za proglašavanje svetaca urediti tako da izademo u susret i zahtjevima znanstvenika i željama Naše braće u episkopatu, koji su više puta usrdno tražili pojednostavljenje samoga postupka, ali da se ipak provede temeljito ispitivanje u tako važnu poslu. U svjetlu naučavanja Drugoga vatikanskog sabora o zbornosti smatramo također veoma prikladnim da i biskupi uže surađuju s Apostolskom Stolicom u postupcima proglašavanja svetaca."⁴ Dosljedno tim naznakama, izabran na Petrovu katedru, rado sam dao da se ispuni raširena želja da se više istakne u slavljeničkim načinima, bitna razlika između beatifikacije i kanonizacije i da u obredima beatifikacije budu vidljivije uključene partikularne Crkve, ostajući čvrsto na snazi da samo Rimski Prvo-svećenik dopušta štovanje jednomu suzi Božjemu.

Gospodine kardinale, zahvaljujem za služenje koje ta Kongregacija čini Crkvi i žećeći koristan rad onima koji sudjeluju u toj sjednici, po zagovoru Svih Svetih i Kraljice Svetih, zazivam na svakoga svjetlo Duha Svetoga. Sa svoje strane jamčim spomen u molitvi dok od srca sve blagoslivljam.

Vatikan, 24. travnja 2006.

Benedictus PP XVI.

³ Hrvatski prijevod *Nadolaskom trećeg tisućljeća*, KS, Dokumenti, br. 101, Zagreb, 1996.

⁴ Hrvatski prijevod, *Zakonik kanonskoga prava*, str. 787.

BISKUPOVO PISMO PROVINCIJALU HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA OCU FRA SLAVKU SOLDI, OFM

Mostar, 13. prosinca 2006.
Prot.: 2427/2006.

Velečasni fra Slavko, Provincijale!

Primio sam Vaš dopis, ur. br. 493/2006., od 20. studenoga 2006., u vezi s pokretanjem postupka "super martyrio" hercegovačkih franjevaca koji su poginuli za vrijeme i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata.

Razumije se samo po sebi da kod Boga mogu svi nabrojeni biti pravi mučenici, ali da i u Crkvi budu proglašeni i čašćeni kao mučenici, valja odgovoriti određenim crkvenim kriterijima. Stoga, želio bih kao dijecezanski biskup da se pokretanju procesa o dotičnim kandidatima pristupi sa svom ozbiljnošću i temeljitošću, kako to zahtijevaju crkveni propisi.

Ne mogu ne primijetiti da su dostavljeni podatci o ubijenim franjevcima previše šturi, nedostatni. Slično i oni koji su do sada objavljeni.¹ Da bismo u ovom predistražnom postupku udovoljili crkvenim kriterijima, ovim molim taj Provincijalat, odnosno Postulatora kaze, da za svakoga pojedinoga kandidata, na posebnoj skedi, jasno i dokumentirano prikaže, osim iscrpnih biografskih podataka,

- a) da je dotični ubijen iz mržnje vjere - *in odium fidei*,
- b) da je dotični prihvatio mučeništvo i
- c) da postoji glas mučeništva - *fama martyrii*.

"**Iz mržnje prema vjeri.**" Taj čin "*in odium fidei*" ne bi, možda, bilo nepremostivih poteškoća dokazati, "iako su izmijenjeni kulturni okviri mučeništva i strategije *ex parte persecutoris* koji sve manje traži da se izričito istakne njegova odbojnost prema kršćanskoj vjeri ili ponašanju povezanu s kršćanskim krješpostima, nego simulira različite razloge, npr. političke i socijalne naravi", veli Sveti Otac u Poruci Prefektu Kongregacije za kauze svetih.² Sigurno će svaka naša takva kauza, pogotovo "ratna", imati ozbiljnih kušnja da se u njoj *clare et distincte* razluči Božje od zemalj-

skoga, pa i domovinskoga; crkveno od državnoga; političko od religioznoga.

S obzirom na motiv smrti - *odium fidei* - kad se radi o više mučenika koji su zajedno poginuli, razumije se da ono što vrijedi za jednoga, redovito vrijedi i za ostale u istoj skupini, ali ne mora vrijediti i za one koji su poginuli u drugim okolnostima, mjestima i danima. Vi ste u svome dopisu naveli "XVI" takvih skupina, odnosno različitih okolnosti.

Prihvaćanje mučeništva. Potrebno je također dokazati kakva je bila dispositio, odnosno perpessio ili tolerantia samoga poginula franjevca u trenutku smrti - aktualna, virtualna, habitualna - kako je govorio papa Benedikt XIV.³, s obzirom na svojevoljno prihvaćanje mučeništva. To je potrebno dokazati savršeno i potpuno. Kako ćemo dokazati za one koji su nestali i za koje uopće ne znamo ni gdje su nestali, ni kada su nestali, ni kako su ubijeni ni, osobito, kako su se u posljednjim trenutcima ponašali? U *Večernjem listu*, 14. veljače ove godine, str. 9, čitamo kako od 66 poginulih franjevaca još uvijek ne znamo za njih 38 kako su završili i gdje su im tijela pokopana.

Ne bismo smjeli izlaziti pred Svetu Stolicu dok se to uvjerljivo i potpuno (*omnino plene*) svjedočki i dokumentacijski ne dokaže. Kao dijecezanski biskup ne mogu *coram Deo* i *in conscientia* dati *iudicium morale* o nekom "mučeništvu" ako uopće ne znam kako se dotični ponio u posljednjim mukama? Kad sam prije dvije godine zamolio četrnaestoricu biskupijskih svećenika da što opširnije i dokumentiranije prikažu život i smrt ("mučeništvo") četrnaestorice dijecezanskih svećenika poginulih, nestalih i od ratnih posljedica preminulih,⁴ video sam koliko je za neke od njih vrlo teško dokazati da su doista "mučenici", prema kriterijima Svetе Stolice, i to upravo što ne znamo kako su završili ovozemni tijek.

¹ A. NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici 1524.-1945.*, Mostar, 1992.; A. NIKIĆ - Ž. ILIĆ - I. SKOKO (ur.), *Hrvatske žrtve rata u Hercegovini, 1941.-1945.*, Mostar, ²1995.; A. NIKIĆ, *Lučonoše naše vjere i uljudbe - Mrtvozornik hercegovačkih fratara*, Mostar, 2004.

² BENEDICTUS XVI., "Messaggio del Papa al Card. José Saraiva Martins, Prefetto della Congregazione delle Cause dei Santi", u: *L'Osservatore Romano*, 28. IV. 2006., str. 4.

³ Citirano u: F. VERAJA, *Le Cause di canonizzazione dei Santi*, Città del Vaticano, 1992., str. 67-68.

⁴ B. GOLUŽA (ur.), *Svjedoci vjere i rodoljublja*, Mostar, 2005.

Solidan i raširen glas mučeništva. Papa Benedikt XVI. u svojoj Poruci Prefektu piše: "Dijecezanski će pastiri odlučiti *coram Deo* koje kauze zaslužuju da budu pokrenute, vrednovat će prije svega uživaju li stvarno kandidati na oltarsku čast solidan i raširen glas svetosti i čudesâ ili mučeništva. Taj glas, koji je Zakonik kanonskoga prava iz 1917. godine želio da bude 'spontan, ne umjetno ili spretno izazvan, potekao od čestitih i ozbiljnih osoba, trajan, iz dana u dan povećavan i nazočan u sadašnjem vremenu kod većega dijela naroda.' (kan. 2050, 2), jest znak Božji koji Crkvi označuje one koji zaslužuju da budu postavljeni na svijećnjak da "svijetle svima u kući" (Mt 5, 15). Jasnog je da se ne može pokrenuti jedna kauza beatifikacije i kanonizacije ako nedostaje dokazan glas svetosti, makar se mi i našli pred osobama koje su se odlikovale evanđeoskom dosljednošću i posebnim crkvenim i društvenim zaslugama". Tako Papa. Ponekada se čini da se u ovom cijelom našem slučaju postupa tako kampanjski, "umjetno i spretno" (*arte et diligentia*), da sve to može kauzi više škoditi negoli koristiti. Podsjćam na pergamenu "Franjevci samostanske obitelji na Širokom Brijegu ubijeni od jugoslavenskih partizana-komunista 1945. god.", gdje je navedeno 30 franjevaca, a s druge strane pergamente molitva za njih da ih Bog uzdigne na čast oltara, a ispod molitve: "Širokobriješki mučenici molite za nas!" Kult? A u najnovijem Popisu nalazimo čak 39 "širokobrijeških mučenika".⁵

Komu se ne mogu dokazati sva tri gore navedena uvjeta, bilo bi razborito da ga se ne stavlja na popis Šezdeset i Šestorice. Pričao mi je jedan mjerodavni na Kongregaciji kako su iz jedne zemlje bili prezentirali oko 200 kandidata - "mučenika". Savjetovano im je da izaberu one za koje su moralno sigurni da će, prema Normama Kongregacije, proći. I predstavili su samo Osamnaestoricu. Zar ne bi i ovdje bilo razborito slično

postupiti u samome početku? A ne voditi se možda idejom: Uključimo sve, pokrenimo kauzu, prozovimo ih "slugama Božjim" na dijecezanskoj razini, a hoće li ikada doći do svetostoličkoga naziva "časni sluga Božji" ili čak do beatifikacije ili kanonizacije i jednoga od njih, prepustimo to Bogu i budućnosti Njegovoj.

Sveta će Stolica sigurno i dodatno, prije bilo kakva *Nihil obstat*-a za otvaranje dijecezanskoga procesa, tražiti podrobnije vijesti, pogotovo u vezi s ratnim djelovanjem i angažiranjem pojedinih otaca franjevaca, bilo u državnoj vlasti,⁶ bilo u vojnom kapelanstvu. Na primjer, za fra Danu Čolaka neki autori vele da je djelovao "kao kapelan u Drinovcima i u hrvatskoj vojci",⁷ a u Vašem popisu ne spominje se da je bio u hrvatskoj vojsci. Što je istina? Ili za fra Branka Šuška neki kažu da je kao župnik "iz Blizanaca pobjegao pred partizanima. Zarobljen je i ubijen negdje u Sloveniji u drugoj polovici mjeseca svibnja 1945.",⁸ a u Vašem popisu stoji samo da je bio župnik u Blizancima i da su ga mjeseca svibnja partizani ubili u kolonama smrti Križnoga puta negdje u Sloveniji. Može li se slično reći i za ostale franjevce koje ste naveli pod rimskim brojem XVI., od broja 57. do 66.?

Napokon, ovim Vas molim da, u skladu s Normama, Provincijalat ili Postulator dostavi na ovaj Ordinarijat sve izdane spise svakoga pojedinoga kandidata franjevca, i to u vjerodostojnu primjerku, ne izostavljajući ono što se može činiti da je protivno ili manje povoljno za sam postupak. Dotični će materijal nastojati dati povjesničarima i teološkim ocjeniteljima na prosudbu.

Kad provedemo gore navedene točke, onda ćemo s pomoću Božjom nastojati poduzeti daljnje korake.

Pozdravljam Vas s osobitim poštovanjem

Ratko Perić, biskup

⁵ K. JURIŠIĆ, "Širokobriješki mučenici", u: *Sto godina crkve na Širokom Brijegu, 1905.-2005.*, Široki Brijeg, 2006., str. 221-257.

⁶ Recimo u svezi s dr. fra Radoslavom Glavašem, načelnikom Odjela za srednje škole u Ministarstvu pravosuđa i bogoslovila NDH (1942.-1945.). Spominje ga J. KRIŠTO, *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.*, str. 102, i Dokumenti, str. 193.

⁷ A. NIKIĆ - Ž. ILIĆ - I. SKOKO, *Hrvatske žrtve...*, str. 13; A. NIKIĆ, *Lučonoše...*, str. 310.

⁸ A. NIKIĆ I DRUGI, *Hrvatske žrtve...*, str. 39.

DRUGO BISKUPOVO PISMO PROVINCIJALU FRA SLAVKU SOLDI

Mostar, 29. siječnja 2007.

Prot.: 120/2007.

Velečasni fra Slavko, Provincijale!

U svome dopisu od 9. siječnja, br. 12/2007., iznijeli ste molbu da imenujem Povjerenstvo za kauzu, držeći da bi se postupak mogao i preimenovati u "Mučeništvo franjevaca Hercegovačke Provincije".

U svome pismu od 13. prosinca 2006. zamolio sam Vas, prema proceduri za kuze svetih, dvije bitne i uvjetne stvari, prije samoga otvaranja kauze.

Prvo: "Da bismo u ovom predistražnom postupku udovoljili crkvenim kriterijima, ovim molim taj Provincijalat, odnosno Postulatora kauze, da za svakoga pojedinoga kandidata, na posebnoj skedi, jasno i dokumentirano prikaže, osim iscrpnih biografskih podataka,

a) da je dotični ubijen iz mržnje vjere - in odium fidei,

b) da je dotični prihvatio mučeništvo i

c) da postoji glas mučeništva - fama martyrii." I to sam sve troje nastojao obrazložiti.

Drugo, "da, u skladu s Normama, Provincijalat ili Postulator dostavi na ovaj Ordinarijat sve izdane spise svakoga pojedinoga kandidata franjevca, i to u vjerdostojnu primjerku, ne izostavljajući ono što se može činiti da je protivno ili manje povoljno za sam postupak. Dotični će materijal nastojati dati povjesničarima i teološkim ocjeniteljima na prosudbu."

Vi pišete da, na "temelju podataka i svjedočanstava" koje posjedujete, držite da među pobijenom bra-

ćom ima onih koji zadovoljavaju kriterije Svetе Stolice za pokretanje procesa "super martyrio". U provincijalskom službenom glasilu "Mir i dobro", rujan 2005., str. 25, objavljena su imena članova "Povjerenstva za pripremu kauze mučenika": fra Ante Marić, pročelnik; fra Bazilije Pandžić, fra Vendelin Karačić, fra Jozo Zovko, fra Jozo Vasilj, fra Branimir Musa. Među navedenima trojica su bez pastoralnih ovlasti na ovom crkvenom području, a posljednji je od njih trojice čak suspendiran od 2004. Vi imate svoju redovničku regulativu. Budući da Provincija u ovom slučaju pokreće postupak, ona prikuplja potrebnu građu za pokretanje kauze koju će dijecezanski ordinarij dati na uvid i prosudbu budućem Povjerenstvu. Prema tomu, kad Provincijalat ili Postulator dostavi tražene materijale, tj. životopise kandidata oltara, s obrazloženjem njihova mučeništva, prilažeći k tomu njihove izdane spise, onda će nastojati imenovati Povjerenstvo koje će ispitati i ocijeniti dostavljene materijale.

Kad već imate podatke i svjedočanstva, koji po Vašem mišljenju zadovoljavaju kriterije Apostolske Stolice, možete ih dostaviti na uvid i prosudbu.

Potom prosljeđujemo u skladu s crkvenim normama.

Prenesite moj pozdrav i poštovanje ocu Postulatoru.

S poštovanjem Vas pozdravljam

Ratko Perić, biskup

INFORMACIJA O NEISTINAMA FRA JOZE ZOVKE O ODNOSU OPUS DEI PREMA MEĐUGORJU

Mostar, 14. ožujka 2007.
Prot.: 398/2007.

U Večernjem listu, od 23. prosinca 2006., str. 7., na novinarevo pitanje: "Nedavno ste bili u Španjolskoj na poziv organizacije Opus Dei. Kakav je njihov stav prema Međugorju?", velečasni je Zovko odgovorio, između ostalog, sljedeće:

"Željeli su da prenesem Međugorje Španjolskoj i propovijedam u njihovim najvećim crkvama i skupovima. U podružnici su organizacije Opus Dei u Španjolskoj intelektualci, glazbenici, svećenici i novinari koji su organizirali moj dolazak. Oni su od samog početka promatrali Međugorje, naročito Navaro Navalisa (točnije: Joaquin Navarro-Vals) koji je bio glasnogovornik Ivana Pavla II. i dijelom Benedikta XVI. Oni su znali, u trenutku kad je Međugorje bezreočno napadano, najaviti se i kazati - ono što govori lokalni biskup, to je njegovo privatno mišljenje. Kad se to čuje iz Vatikana, onda ima svoju težinu." Itd.

Na to je mjesni biskup msgr. Ratko Perić uputio upit preuzvišenom gospodinu Javiju Echevarriji, Prelatu Opus Dei u Rimu, s prijevodom teksta i molbom da razjasni nejasno.

Preuzvišeni Prelat Opus Dei msgr. Echevarria odgovorio je Biskupu 5. ožujka 2007. Prevodimo odgovor u cijelosti (i donosimo original u fotokopiji):

"Preuzvišeni gospodine,
primio sam Vaše pismo od prošloga 27. prosinca i tek sam sada u mogućnosti odgovoriti Vam, nakon što sam primio prikladne informacije od Regionalnoga vikara Prelature u Španjolskoj. Zahvaljujem Vam prije

svega na tonu povjerljivosti i povjerenja kojim mi se obraćate. Mogu dakle potvrditi da, koliko nam rezultira, nijedan vjernik Prelature nije nikada pozvao fra Jozu ili ustanovio kakav odbor da prenosi Međugorje u onu zemlju. Samo se dogodilo da su neki župnici, koji primaju duhovnu pomoć od Opus Dei, bili u pratnji u hodočašću u Međugorje nekih župljana, na njihovo traženje: ne znajući kanonski status fra Jozin.

Stoga, treba smatrati posve lišenim temelja tvrdnje koje se odnose na Opus Dei, iznesene u intervjuu *Večernjega lista* u Zagrebu, od 23. 12. 06.

Nadam se da sam uklonio sumnje i ostajem na raspolaganju za svaku eventualnost.

Bit će Vam veoma zahvalan ako me se sjetite u molitvama, da budem uspješan instrument Duha Svetoga u službi Crkve.

Povjeravam Presvetoj Djevici Vašu osobu i Vašu službu i bratski se potpisujem Vaš odani in Domino

+ Javier Echevarria"

Fra Jozo Zovko, zbog svoje notorne neposlušnosti, suspendiran je od svećeničkoga djelovanja u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, Biskupovim dekretom od 26. lipnja 2004., prot. 843/2004. (*Vrhbosna*, 3/2004, str. 293-298). Ali on i dalje tako nastupa kao da je uvjeren da najbolje služi i Međugorju i Opusu Dei svojim grubim neistinama.

don Ante Luburić,
kancelar

MONS. JAVIER ECHEVARRÍA

Prelato dell'Opus Dei

Roma, 5 marzo 2007

Eccellenza Reverendissima,

ho ricevuto la Sua lettera dello scorso 27 dicembre e solo ora sono in grado di rispondere, una volta ricevute le opportune informazioni dal Vicario Regionale della Prelatura in Spagna. La ringrazio innanzitutto per il tono di confidenza e la fiducia con cui mi si rivolge. Posso dunque confermare che, da quanto ci risulta, nessun fedele della Prelatura ha mai invitato fra Jozo o costituito un comitato per trasferire Medjugorij in tale paese. Si è solo verificato che alcuni parroci, che ricevono aiuti spirituali dall'Opus Dei, hanno accompagnato in pellegrinaggio a Medjugorij alcuni parrocchiani, sotto loro richiesta: non conoscevano la situazione canonica di fra Jozo.

Quindi, sono da ritenersi del tutto prive di fondamento le affermazioni riguardanti l'Opus Dei, riportate nell'intervista sul Corriere della Sera di Zagreb del 23.12.06.

Spero di aver potuto dissipare i dubbi e rimango a disposizione per ogni eventualità.

Le sarò molto grato se nelle Sue orazioni vorrà ricordarsi di me, affinché io sia uno strumento efficace dello Spirito Santo per servire la Chiesa.

Affido alla Santissima Vergine la Sua persona e il Suo ministero e mi confermo fraternamente Suo

aff.mo in Domino

+ Javier Echevarria

A Sua Eccellenza Rev.ma
Mons. Ratko Peric
Vescovo di Mostar-Duvno
MOSTAR

UMRO NADBISKUP FRANE FRANIĆ

U subotu, 17. ožujka 2007. preminuo je splitskoj Kliničkoj bolnici Firulama u 96. godini života umirovljeni nadbiskup splitsko-makarski msgr. dr. Frane Franić.

Pokojnik je rođen u Kaštel Kambelovcu 29. prosinca 1912. Ređen je za prezbitera 25. prosinca 1936. Izabran za pomoćnoga biskupa splitskoga 22. rujna 1950. Preuzeo je upravu nadbiskupije 24. prosinca 1960. Uzdignut je na čast nadbiskupa i metropolite 27. srpnja 1969. Umirovljen 10. rujna 1988.

Postdiplomske studije pohađao je u Rimu na Gregorijanskom sveučilištu kao pitomac Zavoda sv. Jeronima (1938.-1941.). Doktorirao je na tezi o Istočnom grijehu po Duns Scottu. Bio je profesor na teologiji u Splitu.

Izabran je za biskupa u 38. godini života i bio je aktivnim biskupom 38 godina, i to u teška vremena. Trpio je od komunista, i fizički. Bio je odlučan borac za prava i slobodu Crkve. Oštar protivnik Udruženja katoličkih svećenika, koje je utemeljila UDBA. Bio je

sudionik Drugoga vatikanskog koncila, o kojem je objavio brojne članke, osvrte i komentare. Iisticao se svojom raspoloživošću za dijalog. U raspravama je bio uporan, ali je poštovao mišljenje drugoga.

Njemu je u čast, u povodu 75. obljetnice života, objavljen zbornik s naslovom *U službi čovjeka*, Split, 1987. U tom je zborniku navedeno 450 članaka koje je nadbiskup Franić do tada napisao.

Objavio je knjige: *Putovi dijaloga*, Split, 1973.; *Crkva, stup istine*, Split, 1998.

Bio je naglašen pobornik "međugorskoga fenomena" nastupajući "extra chorum Episcoporum". Nije mogao izostati odgovor iz Mostara od biskupa, i prijašnjega i sadašnjega.

Rado sam se osvrtao na Franićeve knjige i članke, bistreći istinu do koje nam je u Crkvi veoma stalo.

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

Ratko, biskup

UMRO MSGR. VLADIMIR MERĆEP

Svećenik splitsko-makarske nadbiskupije msgr. dr. Vladimir Merćep preminuo je u Rimu 19. ožujka 2007., u 87. godini života. Bio je dugogodišnji duhovnik Zavoda sv. Jeronima i kanonik Kaptola Sv. Marije Velike u Rimu.

"**Treći put** susreo sam se s don Vladom kad su me opet vratili u Sveti Jeronim, 1980. godine. I zajedno smo drugovali do 1892. Kad sam odlazio iz Sv. Jeronima u ratni Mostar, gdje je bila srušena biskupija i katedrala, pater mi je Merćep dao 3,200.000 lira da popravim jednu sobu na Ordinarijatu. Popravio sam

kapelicu, pomislio sam da će mu to biti draže... Ti si, don Vlado, bio 60 godina misnik, od 1947. To znači malo manje od 22.000 puta slavio svakodnevnu svetu Misu. Ako si još koji put i binirao, Ti si preko 22.000 puta rekao: 'Ovo je tijelo moje!' Tijelo Isusovo za nas na križ pribijeno! Zdrav od meda slađi kruše, kim se hrane vjerne duše. I molio sam za don Vladu za vrijeme ove svete Mise: Isuse, daj da otkrito ti lice ugleda i u slavi tvojoj blažen uživa!" (Iz oproštajnog slova u Katunima 23. ožujka 2007.).

Ratko, biskup

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

Godina 2006.

- 14. prosinca (četvrtak) slavio svetu Misu, s generalnim vikarom don Srećkom Majićem, u kapelici sv. Krucifikse, utemeljiteljice sestara Službenica milosrđa u Mostaru, uoči Svetičina blagdana.

Održao predavanje u okviru Tribine mladeži: "Da mi Isus bude poznatiji i draži: Pobijedio bolest i smrt."

- 16. prosinca u dvorani Biskupskoga ordinarijata imao predbožićnu rekolekciju (4. poglavje Prve Timotojeve) redovnicama koje djeluju u Hercegovini. Razmijenili božićne čestitke.

Asistirao vjenčanju Zorana Bene i Željke Pažin u rotimskoj župnoj crkvi.

- 17. prosinca u okviru Nedjelje caritasa predvodio koncelebriranu svetu Misu u mostarskoj katedrali.

Na poziv s. Marije Pehar, magistre, održao biblijsko razmatranje sestrama juniorkama u Bijelom Polju.

- 20. prosinca predsjedao sastanku dijecezanskih konzultora u Mostaru.

Primio gospodina Ratka Maričića, hrvatskoga konzula, na odlasku s njegove petogodišnje diplomatske službe u Mostaru.

- 21. prosinca primanje crkvenih osoba: svećenika, redovnika i redovnica, u biskupskom dvoru u povodu

Božićnih blagdana.

- 22. prosinca primio predstavnike javnih medija u povodu Božićne i novogodišnje čestitke kršćanskoj i drugoj javnosti.

- 24. prosinca (nedjelja) predvodio koncelebriranu ponoćnu svetu Misu u katedrali Majke Crkve.

- 25. prosinca predvodio koncelebriranu poldanju Misu u katedrali Majke Crkve.

- 26. prosinca pohodio Svećenički dom i čestitao imandan dr. don Stipi Ivančiću.

- 30. prosinca susreo se sa sjemeništarcima i bogoslovima hercegovačkih biskupija: najprije biblijsko razmatranje potom sveta Misa u kapelici Duha Svetoga i zadržao se na ručku gdje je svaki mogao kratko iznijeti svoje školsko i sjemenišno iskustvo ove školske godine.

- 31. prosinca, nedjelja, Sveta Obitelj, slavio svetu Misu u kapelici sestara franjevaka u povodu njihova naslova Provincije Svetе Obitelji.

Uvečer u katedrali Majke Crkve zahvalio sa svećenicima i narodom Bogu na svim dobročinstvima koja je Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija primila u 2006. godini slaveći Misu zahvalnicu "Te Deum".

Godina 2007.

- 3. siječnja s don Ivanom Štironjom, pastoralnim vikarom, otišao u Zagreb.

- 3.-9. siječnja vodio duhovne vježbe sestrama Kćerima Božje ljubavi u Granešini kod Zagreba, uoči njihova Radnoga kapitula.

- 7. prosinca, Isusovo krštenje, na poziv mjesnoga župnika don Josipa Baloga, predvodio Misno slavlje u župnoj crkvi Male Gospe.

- 9. siječnja pohodio don Ivana Štironju u bolnici na Rebru gdje je bio, dan prije, operiran. Razgovarao s kirurgom dr. Matom Škegrom. Ostavio don Ilicu Stankovića, đakona, da bude pri ruci don Ivanu. Uvečer vratio se u Mostar s don Antom Luburićem.

- 11. siječnja poslao generalnoga vikara mons. Srećka Majića da slavi Misu zadušnicu za pok. biskupa

Pavla Žanića u Kaštel Novom. Biskup je Žanić pokopan u groblju u Kaštel Starom.

Uvečer slavio koncelebriranu svetu Misu za pok. biskupa Žanića u katedrali Majke Crkve u znak zahvalnosti za sve što je biskup učinio u 23 godine djelovanja u Hercegovini.

- 15.-19. siječnja zajedno s generalnim vikarom msgr. Majićem i kancelarom don Antonom Luburićem bio na raspolaganju za primanje svećenika koji su dolazili na Ordinariat podnosići račune i izvješća o pastoralnom djelovanju na župama za prošlu godinu.

- 15. siječnja, uvečer, na poziv nadbiskupa zadarskoga msgr. Ivana Prendića, predvodio koncelebrirano Misno slavlje s osam drugih nadbiskupa i biskupa, oko

40 svećenika u katedrali sv. Stosije, zaštitnice zadarske nadbiskupije, i održao prigodnu propovijed.

U povodu smrti patra Rudolfa Brajčića u Zagrebu izrazio sućut rektoru Kolegija Družbe Isusove p. Peri Vidoviću i slavio svetu Misu za pok. prof. Brajčića.

- 17. siječnja, kao predsjednik Vijeća za katehezu vodio 18. sjednicu u prostorijama BK BiH u Sarajevu.

- 18.-25. siječnja Molitveni tjedan za jedinstvo kršćana.

- 18. siječnja sa suradnicima proučio projekt osamostaljenja *Službenoga vjesnika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*.

- 19. siječnja u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio sakrament krizme kandidatima iz Čapljine i Gruda.

- 21. siječnja Ekumenska nedjelja, slavio koncelebriranu Misu u katedrali Marije Majke Crkve za jedinstvo kršćana i propovijedao o fenomenu razjedinjenja i potrebi jedinstva.

Uvečer stigao u Zagreb na Jordanovac. Pohodio don Ivana Štironju, pastoralnoga vikara, u bolnici na Rebru.

- 22. siječnja sudjelovao u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu na Devetom sastanku zajedničkih Biskupskih konferencija Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

- 23. siječnja bio nazočan otvaranju 47. Teološko-pastoralnog tjedna na Šalati. Zajedno s biskupom Petrom Sudarom pohodio sestre Služavke Maloga Isusa na Črešnjevcu u Remetama. Posjetio don Ivana Štironju u Svećeničkom domu na Kaptolu. Vratio se uvečer u Mostar.

- 24. siječnja primio msgr. Heinera Kocha, pomoćnoga biskupa u Kölnu u Njemačkoj.

- 25. siječnja, spomandan Obraćenja sv. Pavla, slavio svetu Misu u mostarskoj katedrali na svršetku Osmine za jedinstvo kršćana.

- 1. veljače na poziv sestarske zajednice u Miletini, župa Međugorje, anticipirao slavlje Dana Bogu posvećenih osoba u samostanu gdje živi preko 30 sestara.

- 2. veljače, Svjećnica, predvodio koncelebriranu svetu Misu u mostarskoj katedrali s redovnicima u naznočnosti brojnih redovnica u povodu Dana posvećenoga života.

- 3.-5. veljače ovlastio msgr. Srećka Majića, generalnoga vikara, da u ime hercegovačkih biskupija sudjeluje u svečanostima sv. Vlaha u Dubrovniku (3. veljače) i sv. Tripuna u Kotoru (5. veljače).

- 7. veljače primio organizatore Stolačkoga kulturnoga proljeća.

- 8. veljače primio gospodjicu Ankicu Bošnjak, konzulicu Republike Hrvatske u Mostaru.

- 8.-9. veljače, bio na medicinskim pretragama, po preporuci liječnika u Zagrebu.

- 11. veljače, nedjelja, Gospa Lurdska, predvodio svetu Misu u katedrali sv. Terezije u Požegi s mjesnim biskupom msgr. Antunom Škvorčevićem i svećenicima, uz mnoštvo naroda. Propovijedao i predvodio procesiju.

- 12.-14. veljače vodio duhovne vježbe požeškim prezbiterima u Duhovnom centru u Velikoj.

- 14. veljače na poziv župnika preč. Josipa Klarića predvodio koncelebriranu svetu Misu u župnoj crkvi u Velikoj za spomendan sv. Valentina, kojem se vjernici utječu za zdravlje, duševno i tjelesno.

- 17. veljače primio Tomu Perića, inženjera iz Hrvatskih cesta.

- 18. veljače, na poziv don Petra Vučetića, župnika u Viru, slavio euharistijsko slavlje pod kojim je krstio novorođene župljane Ivana Jukića i Vladu Čambera. Poslije Mise zadržao se u razgovoru s ovogodišnjim krizmanicima i prvopričesnicima.

- 19. veljače primio odvjetnika Marija Bevandu.

Poslije podne obavio kanonsku vizitaciju u župi sv. Mateja, apostola i evanđelista, na Rudniku i Orlacu u Mostaru. Uvečer sa župnikom mr. don Ivanom Perićem i kapelanom don Marijom Pavlovićem slavio svetu Misu u čast sv. Mateja, uz mnoštvo vjernika.

- 20. veljače poslije podne obavio vizitaciju u župi sv. Petra i Pavla, apostolskih prvaka, u Mostaru. Uvečer sa župnikom fra Šimunom Romicem i vikarima fra Tomislavom Jelićem i Stipanom Markovićem u kripti slavio svetu Misu u čast Apostolskih prvaka i govorio vjernicima o zvanju, o potrebi molitve Bogu i ljudskoga odgovora Božjem zvanju.

- 21. veljače sudjelovao u duhovnoj obnovi prezbiterija i liturgiji Čiste srijede nazočeći predavanju dr. don Ante Komadine, direktora Biskupijskoga caritasa. Predvodio svetu Misu i održao homiliju o stupovima Isusova evanđeoskoga nauka: milostinji, molitvi i postu.

Popodne obavio kanonsku vizitaciju u župi sv. Luke u Ilićima. Sa župnikom sv. Marka u Cimu i župnim upraviteljem u Ilićima mr. don Jozom Čirkom slavio svetu Misu vjernicima koji su ispunili kapelicu i prostor pred kapelicom.

- 22. veljače kanonski vizitirao katedralnu župu Marije Majke Crkve u Mostaru. Sudjelovao u klanjanju i predvodio svetu Misu u čast Katedre sv. Petra u koncelebraciji sa župnikom msgr. Lukom Pavlovićem i profesorom msgr. dr. Antonom Brajkom.

- 23. veljače kanonski pohodio župu sv. Ivana, apostola i evanđelista. Uvečer predsjedao slavlju Euharistije sa župnikom mr. don Krešom Puljićem i njegovim pomoćnicima don Mladenom Šutalom i don Dragom Ćukovićem.

- 24. veljače na poziv dr. don Ante Pavlovića, predstojnika Teološkoga instituta i ravnatelja Katehetskoga

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

ureda u Mostaru, vodio u prostorijama Biskupijskoga caritasa u Mostaru cijelodnevnu duhovnu obnovu vje-roučiteljima laicima u Hercegovini, koji su aktivno sudjelovali u sva tri biblijska razmatranja, poslije podne u kripti sv. Josipa imali mogućnost svete ispovijedi i pribivali svetoj Misi.

- 25. veljače, nedjelja, slavio svetu Misu u rezidenci-jalnoj kapelici Duha Svetoga.

- 26. veljače bio sam nazočan izlaganju o "Kristu kao alfi i omegi" episkopa Grigorija Durića, zahum-sko-hercegovačkoga vladike, kojega je pozvao don Ante Pavlović da studentima Instituta održi teološko predavanje. Sudjelovao zajedno s Episkopom u progra-mu Hercegovačke televizije. Pozvao episkopa i njegovu pratnju na bratsku agapu u biskupskoj rezidenciji.

1. ožujka primio dr. fra Šimu Samca, generalnoga vizitatora Hercegovačke franjevačke provincije, i zadr-žao se s njim u razgovoru o stanju u provinciji s obzirom na pastoralnu djelatnost u biskupiji.

Primio bogoslove Davora Berezovskoga i Zorana Pinjuha. Prvi je zatražio službu lektorata, a drugi akoli-tata.

Održao večernje korizmeno predavanje na Student-skoj tribini u katedralnoj dvorani na temu: "Kruha, slave i zabave", govoreći o Kristovim i našim kušnjama.

- 2. ožujka primio talijanskoga svećenika don Sal-vatorea, vojnoga kapelana karabinjera u Sarajevu.

Primio prof. dr. Ivana Pavlovića, dekana Ekonom-skoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

- 4.-10. ožujka predvodio duhovne vježbe sestrama Služavkama Maloga Isusa u Gromiljaku.

- 11. ožujka, nedjelja, u dogovoru sa župnim upravi-teljem don Ivanom Perićem, u župi sv. Mateja u Mostaru, pod koncelebriranim svetom Misom krstio malu Andželu i podijelio službu lektorata bogoslovu Davoru Berezovskomu iz istoimene župe, i službu akolitata bogoslovu Zoranu Pinjuhu iz Širokoga Brijega.

14. ožujka bio nazočan na otvaranju izložbe Kri-žnoga puta gospode Darije Prskalo u katedralnoj dvo-rani i pozdravio nazočne, zahvalivši umjetnici što je svoje postaje Križnoga puta darovala novoj crkvi sv. Mateja u izgradnji na Rudniku.

15. ožujka održao večernje korizmeno predavanje na Studentskoj tribini u katedralnoj dvorani na temu o Isusu koji je "pretvorio nevjero u vjeru".

16. ožujka s don Ivanom Štironjom i don Antonom Komadinom pohodio gradilište Emaus u Bijelom Polju, gdje ih je izvođač radova Pero Šarić proveo kroz prosto-rije doma koji bi uskoro trebao biti blagosavljen.

17. ožujka slavio koncelebriranu svetu Misu zadu-šnicu za pokojnu Ivanu Mandić, rođenu Perić, u gro-blju u Grabovici.

Uvečer, na poziv župnoga upravitelja don Gordana Božića, mladima koji pohađaju zaručnički tečaj imao u župnoj dvorani u Rotimlji predavanje: "Smisao bra-čnoga života."

18. ožujka u dogovoru sa župnim upraviteljem don Ivom Štatalom slavio svetu Misu u župnom centru Kardinala Stepinac na Buni.

Uvečer dočekao apostolskoga nuncija msgr. Alessandra D'Errica i tajnika Nunciature msgr. Waldema-ra Stanisalwa Sommertaga u Mostaru.

19. ožujka, svetkovina sv. Josipa, u 11 sati slavio pu-čku svetu Misu u katedrali Marije Majke Crkve.

Uvečer u katedrali u početku euharistijskoga slavlja pozdravio biskupe: kardinala Vinka Puljića predvodi-telja, nuncija D'Errica propovjednika, Franju Komari-cu iz Banje Luke, Slobodana Štambuka iz Hvara, Iliju Janjića iz Kotora, pomoćnoga biskupa Peru Sudara iz Sarajeva.

20. ožujka, sudjelovao na Studijskom danu Obitelj zajedništvo života, koji je organiziralo Vijeće za obitelj pri BKBiH i Ordinarijat u Mostaru. Zaključio dopodne-vna predavanja i zahvalio predavačima i nazočnima.

20.-22. ožujka sudjelovao u radovima Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u Mostaru.

21. ožujka s ostalim biskupima sudjelovao u kon-katedrali sv. Petra u Splitu u Misi zadušnici i sprovodnim obredima za pokojnoga nadbiskupa Franu Franića, koji je preminuo 18. ožujka.

23. ožujka u župnoj crkvi u Katunima na kraju kon-celebrirane svete Mise, koju je predvodio nadbiskup Marin Barišić, nakon nadbiskupa Ante Jurića oprostio se od pokojnoga msgr. dr. Vladimira Merćepa, koji je preminuo 19. ožujka 2007.

SVEĆENIČKI BISKUPIJSKI KANDIDATI 2006./2007. GODINE

Bogoslovi

Prva godina studija:

Miličević Pero - Župa sv. Ivana, Mostar

Druga godina studija:

Kepić Ivan - Gradina
Lovrić Pero - Gradina
Marčić Ivan - Stolac

Treća godina:

Berezovski Davor - Župa sv. Mateja, Mostar

Šesta godina, "pastoralna":

PINJUH ZORAN - Široki Brijeg, diplomirao 7. veljače 2007. na Teologiji u Rijeci (Katolički bogoslovni fakultet - KBF, Zagreb). Od veljače na pripremnoj praksi za đakonat u Viru.

STANKOVIĆ IVICA - Aladinići, primio red đakonata 3. prosinca 2006., najprije na praksi u župi Blagaj-Buna od 14. rujna 2006. pa do 15. veljače 2007., otkad pomaže na Ordinarijatu u Mostaru.

Sjemeništarci

Prvi razred:

Boban Slaven - Župa sv. Ivana, Mostar
Vučina Mario - Blagaj-Buna

Drugi razred:

Čule Josip - Kruševo
Marković Mario - Župa sv. Mateja, Mostar

Četvrti razred:

Čarapina Ante - Župa sv. Mateja, Mostar
Pažin Damir - Stolac

**DIJECEZANSKI BISKUPI I SVEĆENICI
MOSTARSKO-DUVANJSKE I
TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE**

**PREMINULI POSLIJE 1881. GODINE
(Mostar, 31. prosinca 2006.)**

**BISKUPI MOSTARSKO-DUVANJSKI I
APOSTOLSKI UPRAVITELJI TREBINJSKO-MRKANSKI**

	Rođen	Preminuo
1. BUCONJIĆ PAŠKAL	2. 4. 1834.	- 8. 12. 1910.
2. MIŠIĆ ALOJZIJE	10. 11. 1859.	- 26. 3. 1942.
3. ČULE PETAR	18. 2. 1898.	- 29. 7. 1985.
4. ŽANIĆ PAVAO	20. 5. 1918.	- 11. 1. 2000.

SVEĆENICI MOSTARSKO-DUVANJSKE BISKUPIJE

	Rođen	Preminuo
1. Aničić Andrija	21. 5. 1875.	- 4. 4. 1905.
2. Bagarić Jakov	5. 12. 1925.	- 6. 6. 2000.
3. Bakula Ante	9. 7. 1884.	- ?? 5. 1942.
4. Begić Nikola	25. 2. 1905.	- 13. 12. 1931.
5. Bošnjak Nikola	19. 8. 1909.	- ?? 5. 1945.
6. Bošnjak Srećko	1. 1. 1911.	- 15. 4. 1996.
7. Božić Tadija	2. 5. 1878.	- 28. 4. 1930.
8. Brkić Vinko	27. 9. 1931.	- 10. 6. 2001.
9. Buconjić K. Ante	26. 3. 1909.	- ?? 5. 1945.
10. Čotić Stanko	3. 7. 1894.	- 21. 1. 1943.
11. Čule Ante	23. 2. 1903.	- 28. 1. 1972.
12. Čulo Filip	3. 1. 1943.	- 28. 2. 1982.
13. Iličić Mirko	19. 5. 1907.	- 24. 6. 1977.
14. Iličić Andrija	8. 10. 1930.	- 6. 8. 2003.
15. Ivanković Josip	15. 8. 1948.	- 10. 12. 1993.
16. Jurić Nikola	18. 6. 1876.	- 6. 10. 1940.
17. Kelava Marijan	13. 8. 1870.	- 25. 3. 1934.
18. Kordić Ivan	28. 11. 1923.	- 1. 7. 2001.
19. Leventić Petar, st.	3. 3. 1906.	- 16. 12. 1961.
20. Majić Andrija	9. 4. 1892.	- 31. 12. 1978.
21. Majić Andrija, ml.	15. 4. 1910.	- ?? 5. 1945.

	Rođen	Preminuo
22. Majić Ljubo	22. 8. 1948.	- 13. 2. 2001.
23. Miličević Frane	10. 10. 1835.	- 8. 2. 1903.
24. Nuić Jerko	8. 6. 1915.	- 27./28. 5. 1945.
25. Nuić Mate	8. 11. 1909.	- 16. 9. 1987.
26. Pehar Božo	1. 3. 1893.	- 2. 11. 1919.
27. PERIĆ MARKO	14. 10. 1926.	- 5. 6. 1983. (biskup kotorski 1981.-1983.)
28. Petković Zdravko	7. 9. 1943.	- 14. 5. 1995.
29. Radišić Cvitan	7. 4. 1911.	- 9. 8. 1997.
30. Radišić Jozo	19. 3. 1933.	- 5. 12. 2000.
31. Rezo Ilija	17. 7. 1904.	- 30. 12. 1988.
32. Romić Ante	21. 10. 1903.	- 25. 3. 1963.
33. Sumić Klemo	30. 12. 1842.	- 29. 3. 1921.
34. Šimović Mate	31. 3. 1923.	- 18. 10. 2003.
35. Tomas Ilija	19. 7. 1901.	- 1. 5. 1942.
36. Tomas Ivan	29. 9. 1911.	- 27. 8. 1992.
37. Vrdoljak Jure	4. 7. 1906.	- 24. 2. 1969.
38. Zovko Jozo	19. 1. 1904.	- 4. 2. 1989.
39. Zovko Marko	26. 1. 1895.	- 9. 6. 1970.
40. Zrno Ante	3. 5. 1909.	- 21. 6. 1945.

SVEĆENICI TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

	Rođen	Preminuo		Rođen	Preminuo
1. Babić Andelko	17. 8. 1918.	- 14. 4. 1983.	14. Obradović Boško	2. 1. 1949.	- 1. 7. 2006.
2. Batinović Stjepan	26. 12. 1912.	- 18. 7. 1981.	15. Papac Mitar	25. 10. 1896.	- 28. 4. 1951.
3. Bulum Petar	13. 2. 1918.	- 12. 1. 1994.	16. Papac Petar	27. 5. 1868.	- 25. 12. 1919.
4. Glavinić Andelko	12. 4. 1856.	- 16. 9. 1918.	17. Puljić Stanko	5. 1. 1949.	- 7. 3. 1984.
5. Jerinić Miho	29. 9. 1850.	- 9. 2. 1901.	18. Putica Stjepan	28. 8. 1841.	- ?? 10. 1907.
6. Konjevod Lovro	16. 7. 1917.	- 14. 2. 1945.	19. Putica Vide	11. 6. 1859.	- 6. 9. 1942.
7. Krešić Martin	7. 11. 1880.	- 3. 2. 1945.	20. Raguž Ivan	24. 6. 1877.	- 15. 6. 1945.
8. Kulaš Đuro	20. 3. 1920.	- 5. 10. 2006.	21. Rajić Ivan	22. 6. 1866.	- 12. 6. 1945.
9. Lazarević Lazar	28. 12. 1838.	- 17. 9. 1919.	22. Sentić Ilija	16. 12. 1862.	- 23. 12. 1921.
10. Lazarević Nikola	25. 11. 1830.	- 24. 1. 1897.	23. Vlahinić Ivan	6. 7. 1821.	- 29. 10. 1885.
11. Marković Petar	?? ??	1864. - 25. 5. 1890.	24. Vučinović Marijan	18. 2. 1872.	- 31. 12. 1944.
12. Maslać Đuro	8. 4. 1915.	- 13. 5. 1963.	25. Vučetić Petar Štor	10. 1. 1937.	- 12. 11. 1998.
13. Maslać Ivan	21. 6. 1895.	- 2. 11. 1924.	26. Vučetić Zvonko	5. 11. 1932.	- 8. 12. 1979.

